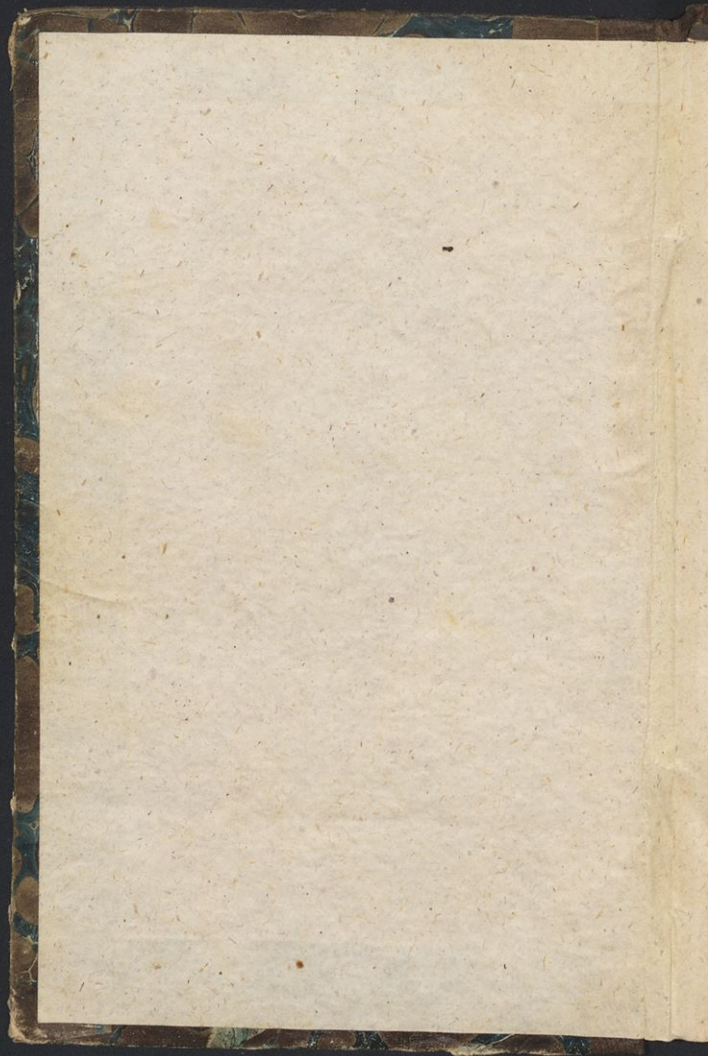

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

108035

Ant. Druonitz
1778

KERŠČANSKI

katolški nauk okrajšan.

S p i s e k

iz

velikega katekizma v prašanjih in odgovorih.

Velja zvezan v platnenem hërbtu 15 kr. C. M.

Na Dunaji, 1857.

S troški e. k. prodajnice šolskih knjig.

238: 282

108035

V javnih šolah se je, ako ministerstvo uka
in bogočastja izjeme ne dovoli, samo pred-
pisanih, s štampelnom šolsko-knižnega prodaja
zaznamovanih bukev poslužiti. Tudi ne smejo
višje cene biti, kakor je na prvem listu
postavljena.

108035

27994/1950

U v o d.

Kaj se imenuje katekizem?

Katekizem se imenuje podučenje v kerščanskem katolškem nauku; katekizem se sploh tudi pravi bukvam (knigi), ktere imajo to podučenje v sebi.

V kolikih poglavjih se v tem katekizmu kerščanski katolški nauk razklada?

Kerščanski katolški nauk se razklada v tem katekizmu v petih poglavjih in v pristavku.

Ktere so te petere poglavja?

Petere poglavja so:

1. Véra.

2. Upanje.

3. Ljubezen.

4. Sveti zakramenti.

5. Kerščanska pravica.

Od česa govori pristavek?

Pristavek govori od štirih poslednih reči.

I. Poglavje.

Od vére.

I. RAZDELEK.

Kaj da je katolška véra.

Kaj se pravi kerščansko katolško vérovati?

Kerščansko katolško vérovati se pravi vse za res imeti, kar je Bog razodel in nam sveta cérkva vérovati zapoveduje, bodi si v svetem pismu zapisano ali ne.

Ali je k zveličanju zadosti, da katolški kristian le v sercu véruje, kar je Bog razodel?

K zveličanju ni zadosti, da katolški kristian le v sercu véruje, kar je Bog razodel, temuč mora tudi:

1. Svojo véro z deli kazati.

2. Kar v sercu véruje, če je treba, z ustmi očitno spoznati in pričati.

Zakaj se mora vérovati, kar je Bog razodel?

Vérovati se mora, kar je Bog razodel, kér je Bog večna resnica in neskončna modrost, ktera ne more ne goljfat ne goljfana biti.

Je véra vsakemu človeku, kateri hoče zveličan biti, potrebna?

Vera je potrebna vsakemu človeku, kateri hoče zveličan biti; zakaj brez vére ni mogoče Bogu dopasti.

Kaj mora vsak človek, kadar pride k pameti, vedeti in vérovati, da bo zveličan?

Vsak človek, kadar pride k pameti, mora, da bo zveličan, vedeti in vérovati:

1. Da je en Bog.

2. Da je Bog pravičen sodnik, kateri dobro plačuje, in hudo kaznuje (štrafuje, kaštiga).

3. Da so tri božje peršone (osobe) enega bitja in ene nature: Oče, Sin in sveti Duh.

4. Da je druga božja peršona, Bog Sin, človek postal, da bi nas s svojo smertjo na križu odrešil in večno zveličal.

Ktere resnice še mora vsak katolški kristian verh teh vedeti in vérovati?

Verh teh poglavitnih resnic kerščanske katolške vére mora še vsak katolški kristian vedeti in vérovati:

1. Da je človeška duša neumerjoča.

2. Da je gnada božja k zveličanju potrebna, in da brez gnade božje človek nič za večno življenje zasluženja vrednega ne more storiti.

Kaj je vsakemu katolškemu kristianu znati zapovedano?

Vsakemu katolškemu kristianu je znati zapovedano:

1. Apostolsko véro.
2. Gospodovo molitvo (Oče naš).
3. Deset božjih in pet cerkvenih zapoved.
4. Sedem svetih zakramentov.
5. Kerščansko pravilo.

Kde je, kar katolški kristian vérovati mora, sosebno zapopadeno?

Kar katolški kristian vérovati mora, je sosebno v apostolski véri zapopadeno.

Kako se glasi apostolska véra?

Apostolska véra se tako glasi:

Vérujem v Boga Očeta, vsemogočnega stvarnika nebés in zemlje. In v Jezusa Kristusa, Sina njegovega edinega, Gospoda našega. Kteri je spočet od svetega Duha, rojen iz Marie Device. Terpel pod Ponciom Pilatom, križan bil, umerl in v grob položen. Doli je šel pred pekel, tretji dan od mertvih vstal. Gori je šel v nebesa, sedi na desnici Boga Očeta vsemogočnega. Od ondod bo prišel sodit žive in mer tve. Vérujem v svetega Duha, sveto katolško cérkvo; občestvo (gmajno) Svetnikov; odpuščanje grehov, vstajenje mesa; in večno življenje. Amen.

Koliko delov ali členov ima apostolska véra?
Apostolska véra ima dvanajst delov ali členov.

II. RAZDELEK.

Od dvanajstérih členov vére.

§. 1. Od prvega člena vére.

Kako se glasi prvi člen vére?

Prvi člen vére se tako glasi:

Vérujem v Boga Očeta, vsemogočnega stvarnika nebés in zemlje.

a. Od Boga.

Koliko je Bogov?

Le en sam Bog je.

Kaj je Bog?

Bog je sam od sebe naj bolj popolnoma bitje.

Ktere lastnosti božje imamo sosebno védeti?

Tote lastnosti božje imamo sosebno védeti:

1. Bog je več en; je vselej bil, je, in bo vselej.

2. Bog je čist (zgolj) duh; bitje, ktero ima naj bolj popolnoma um in naj boljšo voljo, telesa pa ne.

3. Bog je vsevéden; vé vse, sedajno, preteklo in prihodno, vé tudi naše naj skrivnejše misli in želje; torej ne more goljfan biti.

4. Bog je neskončno moder; stori vse iz naj boljšega konca, in izvoli naj pripravniše pripomočke, svoj namén doseči.

5. Bog je vsemogočen; je stvaril nebo in zemljo in vse, kar je; njemu ni nič nemogoče storiti.

6. Bog je vsega pričujoč; je povsod v nebesih in na zemlji.

7. Bog je neskončno svet; hoče in ljubi vse dobro, in sovraži vse hudo.

8. Bog je neskončno resničen in zvést, vse kar reče je res; in kar obljubi alj žuga, vse spolni.

9. Bog je nespremenljiv; je vékomaj ravno tisti.

10. Bog je neskončno dobrotljiv; skerbi po očetno za vse svoje stvari, vse dobro imamo od njega.

11. Bog je neskončno vsmilen; nam odpusti naše grehe, ako se resnično poboljšamo.

12. Bog je neskončno pravičen; poplača vse dobro in kaznuje vse hudo na tenko, kakor si kdo zasluži.

Koliko je božjih peršon?

Tri božje peršone (osobe) so.

Kako se imenujejo tri božje peršone?

Perva božja peršona se imenuje **Oče**, druga **Sin**, tretja **sveti Duh**.

Kako se imenujejo sve tri božje peršone skupej?

Vse tri božje peršone skupej se imenujejo presveta Trojica.

S čim katolški kristian spozna presveto Trojico?

Katolški kristian spozna presveto Trojico z znamenjem svetega križa, kér vsako teh treh peršon imenuje, kadar križ dela.

Kaj spozna katolški kristian še z znamenjem svetega križa?

Katolški kristian spozna z znamenjem svetega križa tudi, da je Jezus Kristus na križu umerl in nas s svojo smertjo odrešil.

Kako se križ dela?

Križ se dela z desnico, s katero se zaznamvajo čelo, usta in persi, rekoč: V imenu Boga Očeta †, in Sina †, in svetega Duha †. Amen.

b. Od stvarjenja.

Kdo je sve stvaril?

Bog je stvaril nebo in zemljo, in vse kar je.

Kaj pomeni beseda stvariti?

Beseda stvariti pomeni iz nič kaj storiti.

Ktere so naj imenitniše stvari božje?

Naj imenitniše stvari božje so angeli in človek.

Kaj so angeli?

Angeli so zgoli duhovi, kateri imajo um in voljo, telesa pa ne.

Takaj je Bog angele stvaril?

Bog je angele stvaril, da bi njega častili, ljubili in molili, njemu služili in ljudi varovali.

Kakove je Bog angele stvaril?

Bog je angele v svoji gnadi in z velikimi popolnostmi stvaril.

So vsi angeti v gnadi božji ostali?

Veliko angelov je gnado božjo po grehu napuha zgubilo.

Kako je Bog napuhnjene angele kaznoval?

Bog je napuhnjene angele, ki se jim hudiči pravi, vékomaj zaverigel in v pekel pahnul.

Ktera je za angeli naj imenitniša stvar božja?

Človek je za angeli naj imenitniša stvar božja.

Iz česa je človek?

Človek je iz telesa in neumerjoče duše, ktera je po božjej podobi stvarjena.

Zakaj je Bog človeka stvaril?

Bog je človeka stvaril, da bi ga spoznal, častil, ljubil, molil, njemu služil, mu pokoren in večno zveličan bil.

Je človek Bogu pokoren ostal?

Že prvi človek Adam je bil s svojo ženo Evo Bogu nepokoren.

Kako je bil prvi človek Bogu nepokoren?

Prvi človek je jedel v raji (v paradiži) sad drevesa, ki mu ga je bil Bog prepovedal, in je v tem grešil.

Je ti greh samo prvemu človeku škodoval?

Ti greh ni samo prvemu človeku škodoval, temuč tudi nam, ki smo njegovega rodú; časno in večno smert, pa tudi še veliko drugega hudega nam je prinesel.

Je bil tudi človek, kakor napuhnjeni angeli, vékomaj od Boga zaveržen?

Človek ni bil, kakor napuhnjeni angeli, vékomaj od Boga zaveržen.

Kaj je Bog obljubil v odrešenje človeka zavolj greha zaverženega?

V odrešenje človeka zavolj greha zaverženega je Bog obljubil poslati odrešenika, ki se mu tudi Mesia pravi (velj).

§. 2. Od drugega člena vére.

Kako se glasi drugi člen vére?

Drugi člen vére se tako glasi:

In v Jezusa Kristusa, Sina njegovega edinega, Gospoda našega.

Kdo je Jezus Kristus?

Jezus Kristus je:

1. Edinorojen Sin Boga Očeta.
2. Bog in človek skupej.
3. Naš Gospod, postavodajavec in učitelj.

Kaj pomeni ime Jezus?

Ime Jezus je toliko, kakor zveličar.

Zakaj se Jezusu zveličar pravi?

Zveličar se mu pravi, kér nam je po njem zveličanje došlo, kér nas je resil od zadolženja in kazni (štrafenge) greha, od večne smerti.

Kaho se Jezusu še pravi?

Jezusu se tudi pravi **Kristus**, ker je toliko, kakor pomaziljeni.

Zakaj se imenuje Jezus Kristus edinorojen Sin božji?

Jezus **Kristus** se imenuje edinorojen Sin božji, kér je edini, kateri je od svojega nebeškega Očeta rojen od vékomaj.

Kako je Jezus Kristus Bog in človek vkup?

Jezus **Kristus** je Bog in človek vkup, kér je Bog od vékomaj, in kér se je včlovečil (človek postal) v času.

Zakaj se Jezus Kristus naš Gospod imenuje?

Naš Gospod se imenuje, kér je Bog in naš odrešenik.

Zakaj se je Sin božji včlovečil?

Sin božji se je včlovečil, da bi nas s svojo smertjo na križu odrešil in večno zveličal.

§. 3. Od tretjega člana vére.

Kako se glasi tretji člen vére?

Tretji člen vére se tako glasi:

Kteri je spočet od svetega Duha, rojen iz Marie Device.

Ima Jezus očeta?

Jezus ima kakor Bog nebeškega Očeta, kakor človek pa nima nobenega očeta.

Ali ni bil Jožef oče Jezusa Kristusa?

Jožef je bil le rednik Jezusa Kristusa.

Je imel Jezus mater?

Jezus kakor Bog ni imel nobene matere; kakor človek je imel Mario, presveto Devico, za svojo mater.

Zakaj se Maria mati božja imenuje?

Maria se imenuje mati božja, ker je rodila Jezusa Kristusa, kateri je Bog in človek vkup.

Od koga je Maria Jezusa spočela?

Maria je Jezusa od svetega Duha spočela.

Kde je Maria Jezusa rodila?

Maria je Jezusa v Betlehemu, v enem hlevu rodila.

§. 4. Od četertega člena vére.

Kako se glasi četerti člen vére?

Ceterti člen vére se tako glasi:

Terpel pod Ponciom Pilatom, križan bil, umerl in v grob položen.

Je Jezus zamogel terpeti?

Jezus je zamogel kakor človek, ne pa kakor Bog terpeti.

Je Jezus tudi resnično terpel?

Resnično je terpel, in scer na duši in na telesu.

Kaj je Jezus na svoji duši terpel?

Jezus je na svoji duši veliko britkost in žalost terpel.

Kaj je Jezus na svojem telesu terpel?

Jezus je na svojem telesu veliko rev in težav, veliko tepenja in ran preterpel; gajžlan (bičan, šiban) je bil in s ternjem kronan (venčan).

Kaj je Jezus še več terpel?

Terpel je veliko zaničevanja, zasramovanja, preklinovanja, obrekovanja in drugih krivic.

Kde je bil Jezus Kristus križan in je umerl?

Jezus Kristus je bil križan na gori Kalvarii blizo mesta Jeruzalema, in je na križu umerl.

§. 5. Od petega člona vére.

Kako se glasi peti člen vére?

Peti člen vére se tako glasi:

Doli je šel pred pekel, tretji dan od mertvih vstal.

Je Jezus Kristus s dušo in s telesom pred pekel šel?

Le duša Jezusa Kristusa je pred pekel šla.

Kaj pomeni beseda pekel?

Beseda **pekel** pomeni tiste skrite kraje, v katerih so duše mrtvih hranjene, ktere nebeškega zveličanja niso dosegle.

Je več takih skritih krajev, ki se jim pekel pravi?

Več takih skritih krajev je, ki se jim pekel pravi; tako se imenuje:

1. In scer navadno kraj, kjer pogubljeni večno terpijo.

2. Kraj, kjer duše časne kazni terpe za grehe, za ktere se niso v življenju zadosti spokorile; temu kraju se pravi vice.

3. Poslednič kraj, v katerem so bile hranjene duše bogaboječih, kteri so umerli, in so ondi v zveličanskem upanju svojega odrešenja mirno in brez terpljenja čakali, dokler ni bilo Jezusa k njim; temu kraju se pravi predpekel.

Kdaj je Jezus Kristus spet od mrtvih vstal?

Jezus Kristus je tretji dan, in scer iz lastne moči, neumerjoč in častitljiv, kakor premagavec smerti in hudiča od mrtvih vstal.

Zakaj je Jezus Kristus od mrtvih vstal?

Jezus Kristus je od mrtvih vstal:

1. Da je sveto pismo in svoje lastno prerokovanje spolnil.

2. Da je svetu neoveržljivo dokazal, daje njegov uk resničen in da je res od Boga poslan bil.

3. Da je naše upanje poterdil, in nam prihodno vstajenje zagotovil.

§. 6. Od šestega člena vére.

Kako se glasi šesti člen vére?

Šesti člen vére se tako glasi:

Gori je šel v nebesa, sedi na desnici Boga Očeta vsemogočnega.

Kdaj je Jezus v nebesa šel?

Jezus je štirideseti dan po svojem vstajenju v nebesa šel.

Kaj se pravi: Jezus sedi na desnici Boga Očeta vsemogočnega?

Jezus sedi na desnici Boga Očeta vsemogočnega, se toliko pravi, kakor: Jezus je v vednem posestvu naj višje oblasti in naj višjega veličastva čez vse v nebesih in na zemlji.

§. 7. Od sedmega člena vére.

Kako se glasi sedmi člen vére?

Sedmi člen vére se tako glasi:

Od ondod bo prišel sodit žive in mertve.

Bo Jezus spet prišel?

Jezus bo sodni dan spet iz nebes prišel.

Zakaj bo Jezus sodni dan spet prišel?

Jezus bo sodni dan spet prišel, sodit vse ljudi, žive in mertve.

Kako bo Jezus sodni dan ljudi sodil?

Jezus bo sodil ljudi po tem, kar so dobrega alj hudega storili; pravične bo plačal s večnim življenjem v nebesih, grešnike pa bo večno v peklu kaznoval.

§. 8. O d o s m e g a č l e n a v é r e .

Kako se glasi osmi člen vére?

Osmi člen vére se tako glasi:

V é r u j e m v s v e t e g a D u h a .

Ktera božja peršona je sveti Duh?

Sveti Duh je tretja božja peršona; on je pravi Bog.

Kde nas sveti Duh posvečuje?

Sveti Duh nas posvečuje:

1. V svetem kerstu,
2. V zakramentu svete pokore.
3. Kolikorkrat druge svete zakramente vredno prejmemo.

Kako nas sveti Duh posvečuje?

Sveti Duh nas posvečuje, kér v nas vlije posvečujočo gnado in nas stori otroke božje: ali pa posvečujočo gnado v nas pomnoži.

Kaj še več sveti Duh z svojo gnado v nas stori?

Sveti Duh tudi razsvétluje naš um; nas uči in nagiba po volji božji ravnati; nam podeluje svoje darove.

Kteri so dari svetega Duha?

Dari svetega Duha so ti: 1. Dar modrosti. 2. Dar umnosti. 3. Dar svéta. 4. Dar moči. 6. Dar učenosti. 6. Dar pobožnosti. 7. Dar straha božjega.

§. 9. Od devetega člena vére.

Kako se glasi deveti člen vére?

Deveti člen vére se tako glasi:

Sveto katolško cérkvo, občestvo svetnikov.

a. Od svete cérkve.

Kaj je sveta katolška cérkva?

Sveta katolška cérkva je viden zbor vsih pravovérnih kristianov pod vidnim poglavarjem Rimskim papežem, kateri vérujejo ene nauke in prejemajo ene zakramente.

Ima sveta cérkva tudi nevidnega poglavarja?

Cérkva ima tudi nevidnega poglavarja, in ti je Jezus Kristus.

Je več pravih cérkev, ko ena?

Le ena prava cérkva je, zvon ktére ni upati zveličanja.

Ktere so znamenja prave cérkve?

Znamnja prave cérkve so štiri; in té so: 1. Da je edina; 2. sveta; 3. vesoljna ali katolška; 4. apostolska.

Kako se prava cérkva še drugače imenuje?

Prava cérkva se imenuje tudi Rimska,

kér je Rimska cerkva glava vsih drugih cerkev in središče cérkvene edinosti.

b. Od občestva svetnikov.

Kako imajo pravovérni kristiani občestvo alj zvezo med sebo?

Pravovérni kristiani imajo med sebo občestvo alj zvezo, kakor udje telesa.

V čem obstoji občestvo alj zveza svetnikov?

Občestvo alj zveza svetnikov obstoji v tém, da se vsi udje cérkve duhovnih zakladov (šacov) vdeležvajo.

Kteri so udje cérkve, ki imajo zvezo med sebo?

Údje cérkve, kteri imajo zvezo med sebo, so:

1. Vérni na zemlji.

2. Svetniki v nebesih.

3. Duše mertvih, ki so v vicah.

Kakošno zvezo imajo med sebo vérni na zemlji?

Vérni na zemlji imajo zvezo med sebo, da slehernega molitva in zasluženje dobrih del tudi drugim pomaga.

§. 10. Od desetega člena vére.

Kako se glasi deseti člen vére?

Deseti člen vére se tako glasi:

Odpuščanje grehov.

Kaj nas uči ti člen vére?

Ti člen vére nas uči, da je Jezus Kristus svoji cérkvi oblast dal, grehe odpuščati.

Kdo ima v pravi cérkvi oblast grehe odpuščati?

V pravi cérkvi imajo škofje in mešniki oblast, grehe odpuščati.

Kde se grehi odpuščajo?

Grehi se odpuščajo v zakramentu svetega kersta in v zakramentu svete pokore.

§. 11. Od ednajstega člena vére.

Kako se glasi ednajsti člen vére?

Ednajsti člen vére se tako glasi:

Vstajenje mesa.

Kaj se razume pod vstajenjem mesa?

Pod vstajenjem mesa se razume, da bo Bog sodni dan mertve k življenju obudil, in da bodo ljudje s svojim mesom, to je, z ravno tistimi telesi, ki so jih v življenji imeli, vstali.

§. 12. Od dvanajstega člena vére.

Kako se glasi dvanajsti člen vére?

Dvanajsti člen vére se tako glasi:

Večno življenje.

Kaj vérjemo in spoznamo z besedami dvanajstega člena vére?

Z besedami dvanajstega člena vére spoznamo in vérjemo večno, vedno z veličanje,

ktéro bo želje svetnikov in izvoljenih popolnoma dopolnilo.

Kaj pa terdimo z besedo Amen?

Z besedo Amen terdimo, da nad nauki zapopadenimi v apostolski véri ne dvomimo (ne cviblamo), marveč da vse za res imamo, kar je v nji zapopadenega.

II. Poglavje.

Od upanja.

I. R A Z D E L E K.

Kaj da je kerščansko upanje.

Kaj se pravi kerščansko upati?

Kerščansko upati se pravi: terdno se zanesti (nadjati), da nam bo Bog dal, kar nam je obljubil.

Kaj upamo od Boga?

Upamo od Boga večno življenje, to je, večno zveličanje, in pripomočke, tisto doseči.

Zakaj upamo?

Upamo, ker je Bog vsemogočen, v spolnenju svojih obljub zvest, neskončno dobrotljiv in vsmilen, ki torej spolniti zamore in hoče, kar je obljubil.

S čim se kerščansko upanje obuja?

Kerščansko upanje se obuja sosebno z molitvo.

II. R A Z D E L E K.

Od molitve.

§. 1. Od molitve sploh.

Kaj je molitva?

Molitva je povzdigovanje duha k Bogu.

Zakaj molimo?

Molimo za to, da Boga, naj višjega Gospoda, po dolžnosti častimo, da se mu za préjete dobrote zahvalimo, in da ga prosimo za to, kar nam je v prihodno potreba.

Zakaj še molimo?

Molimo tudi za odpuščanje grehov, in da v splošnih in posebnih, v lastnih in bližnjega potrebah od Boga pomoči isprosimo.

Ali smo dolžni moliti?

Dolžni smo moliti; zakaj molitva je edna zmed naj imenitniših dolžnost naše vére.

Kde je vse zapopadeno, za kar moramo moliti?

Vse, za kar moramo moliti, je zapopadeno v Očenaši, to je, v Gospodovej molitvi.

§. 2. Od Gospodove molitve posebej.

Kdo nas je učil moliti?

Kristus, naš Gospod, nas je učil moliti.

Kako nas je Kristus učil moliti?

Kristus nas je učil moliti Očenaš, ki se mu tudi Gospodova molitva pravi.

Kako se moli Oče naš?

Oče naš se tako moli:

Oče naš, kteri si v nebesih. Posvečeno bodi tvoje ime. Pridi k nam tvoje kraljestvo. Zgodi se tvoja volja, kakor v nebesih, tako na zemlji. Daj nam danes naš vsakdanji kruh. In odpusti nam naše dolge, kakor tud mi odpuščamo svojim dolžnikom. In nas ne vpelji v skušnjavo. Temuč reši nas hudega (zlega). Amen.

Iz česa obstoji Gospodova molitva?

Gospodova molitva obstoji iz predgovora in sedem prošenj.

a. Od predgovora.

Kako se glasi predgovor?

Predgovor se tako glasi:

Oče naš, kteri si v nebesih.

V koga kličemo s temi besedami predgovora?

S temi besedami predgovora kličemo v Boga, kteri je naš oče.

Zakaj pravimo Bogu „naš oče“?

Bogu pravimo naš oče, kér je ljudi po svoji podobi stvaril, in po očetovo za nje skerbi.

Zakaj pravimo Bogu „oče“?

Bogu pravimo oče, kér nas je vse

po svetem Duhu pri svetem kerstu storil svoje otroke, svoje dediče (erbe), in so-dediče (ravnorbe) Jezusa Kristusa, in brate med sebo.

Zakaj pravimo: Kteri si v nebesih?

Pravimo: kteri si v nebesih; kér Bog, dasiravno je povsod pričujoč, vendar posebno v nebesih prebiva, kér se svojim izvoljenim od obličja do obličja kaže in uživati daja.

b. Od tréh prvih prošenj Gospodove molitve.

Ktera je prva prošnja?

Perva prošnja je: **Posvečeno bodi tvoje ime.**

Zakaj prosimo naj poprej, da bi božje ime posvečeno bilo?

Prosimo naj poprej, da bi božje ime posvečeno bilo, kér smo dolžni vselej in pred vsemi rečmi za to prositi, kar božjo čast tiče, in potli še le, kar je nam alj bliznjemu potreba.

Kaj prosimo v prvi prošnji očenaša?

V prvi prošnji očenaša prosimo:

1. Da naj bo Bog od vseh ljudi na zemlji spoznan; in njegovo presveto ime povsod znano in česčeno.

2. Da naj se grešniki k Bogu spreobernejo, in se k pokori obudé.

3. Da naj se njegovemu imenu nikolj nečast

ne dela, ne z krivovérstvom in nevero, ne z bogokletstvom in nekerščanskim življenjem.

Ktera je druga prošnja?

Druga prošnja je: **Pridi k nam tvoje kraljestvo.**

Kaj prosimo v drugi prošnji?

V drugi prošnji prosimo:

1. Da naj Bog svojo cérkvo in kraljestvo svoje gnade razširja in uterjuje, kraljestvo hudiča in greha pa razdene.

2. Da naj véro, upanje in ljubezen v nas vlije in té čednosti v nas pomnoži.

3. Poslednič, da naj nam po tém življenju nebesa dodeli.

Ktera je tretja prošnja?

Tretja prošnja je: **Zgodi se tvoja volja, kakor v nebesih, tako na zemlji.**

Kaj prosimo v tretji prošnji?

V tretji prošnji prosimo:

1. Da naj nam Bog gnado da, njegovo sveto voljo u vseh okolščinah na zemlji tako na tenko in voljno dopolnovati, kakor jo angeli in svetniki v nebesih dopolnujejo.

2. Da naj Bog vse od nas odverne, kár je dopolnovanju njegove svete volje na poti.

c. Od štirih poslednjih prošenj Gospodove molitve.

Ktera je četerta prošnja?

Četerta prošnja je: **Daj nam danes naš vsakdanji kruh.**

Kaj prosimo v četerti prošnji?

V četerti prošnji prosimo :

1. Da naj nam Bog vsega da, česar nam je potreba, da ohranimo svoje telesno in dušno življenje.

2. Da naj Bog dragoto in lakoto, pa tudi greh, kateri večkrat take kazni prinese, dobrotljivo od nas odverne.

Ktera je peta prošnja?

Peta prošnja je: Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom.

Kaj prosimo v peti prošnji?

V peti prošnji prosimo, da naj nam Bog naše grehe odpusti, ravno tako, kakor mi iz serca odpustimo tistim, ki so nas razžalili.

Ktera je šesta prošnja?

Šesta prošnja je: In ne vpelji nas v skušnjavao.

Kaj prosimo v šesti prošnji?

V šesti prošnji prosimo, da naj nam Bog ob časi skušnjave svoje pomoči ne odtegne in ne pripusti, da bi pod skušnjavao obnemagali.

Od koga smo sosebno skušani?

Skušani smo sosebno od sveta, od svojega mesa, to je, od svojega hudega nagnenja in poželenja, in od hudiča.

Ali so tudi pobožni in pravični od Boga skušani?

Tudi pobožni in pravični so od Boga skušani, kadar Bog njih čednost skuša:

1. z boleznijo; 2. s siromaštvom in drugimi nadlogami.

Ktera je sedma prošnja?

Sedma prošnja je: Temuč reši nas hudega.

Kaj prosimo v sedmi prošnji?

V sedmi prošnji prosimo:

1. Da naj nas Bog sosebno reši hudega na duši, kar je greh, in nas obvaruje večnih in časnih kazni greha.

1. Da naj nas Bog reši tudi časnih zlegov (nadlog), če niso k našemu zveličanju.

3. Da naj nam Bog gnado dodeli, vse nadloge in težave, ki nam jih pošle, potrpljivo in stanovitno prenesti.

Kaj pomeni beseda „Amen“?

Amen hebrejska (židovska) beseda pomeni: zgodi se! ali pa: zgodilo se bode.

§. 3. Od angelskega češčenja.

Ktero molitvo katolški kristiani veči del očenašu dostavljajo?

Katolški kristiani dostavljajo veči del očenašu angelsko češčenje.

Kaj je angelsko češčenje?

Angelsko češčenje je molitva, s katero sveto Devico Mario, mater božjo, pred vsemi

angeli in svetniki posebno častimo in na pomoč kličemo.

Kako se moli angelsko češčenje?

Angelsko češčenje se tako moli: Češčena si Maria, gnade polna, Gospod je s tebo. Žegnana (blagoslovljena) si med ženami, in žegnan (blagoslovljen) je sad tvojega telesa, Jezus. Sveta Maria, mati božja! prosi za nas grešnike zdaj in o naši smertni uri. Amen.

Zakaj pravimo: Sveta Maria, mati božja?

Pravimo: Sveta Maria, mati božja; ker je sveta Devica Maria rodila Jezusa Kristusa, kateri je pravi Bog.

Kdaj katolška cérkva mater božjo posebno počasti z angelskim češčenjem?

Katolška cérkva počasti mater božjo z angelskim češčenjem posebno, kedar zjutraj, opoldne in zvečer k molitvi zvoni.

Česa se je pri tém zvonanju sosebno treba spomniti?

Pri tém zvonanju se je sosebno včlovečenja Sina božjega hvaležno in pobožno treba spomniti.

III. Poglavje.

Od ljubezni.

I. R A Z D E L E K.

Kaj da je kerščanska ljubezen.

Kaj se pravi kerščansko ljubiti?

**Kerščansko ljubiti se pravi, Boga naj več-
šo dobroto zavolj njega samega, in bližnega
zavolj Boga ljubiti, zavolj Boga vse voljno
storiti, kar nam je zapovedal.**

Za kaj moramo Boga še ljubiti?

**Boga moramo ljubiti tudi za to, kér je
nam neskončno dobrotljiv.**

Kako moramo Boga ljubiti?

**Boga moramo ljubiti čez vse, iz celega
svojega serca, iz vse svoje duše, iz vse svoje
pameti in iz vse svoje moči.**

Kaj se pravi: Boga čez vse ljubiti?

**Boga čez vse ljubiti se pravi: Boga bolj
ljubiti kakor vse stvari, in ga raj imeti (bolj
čislati) kakor vse, kar nam zamore prijetno
in dopadljivo biti.**

Kdo se razume z besedo: bližni?

Z besedo bližni se razume vsak človek, prijatelj in sovražnik.

Kaj se pravi bližnega ljubiti?

Bližnega ljubiti se pravi: bližnemu dobro hoteti, mu to storiti, kar mu je prijetno in k pridru; in vse opustiti, kar mu je neprijetno in škodljivo.

Je kerščanska ljubezen potrebna?

Kerščanska ljubezen je tako potrebna, da človek, ki se svoje pameti zavé, brez ljubezni ne more večnega življenja doseči.

Kako se pokaže ljubezen do Boga in do bližnega?

Ljubezen do Boga in do bližnega se pokaže, če spolnujemo deset zapoved božjih.

II. R A Z D E L E K.

Od deset božjih zapoved sploh.

Ktere so desetere zapovedi božje?

Po poglavitnem zapopadku so desetere zapovedi božje tele:

1. Vervaj v enega samega Boga.
2. Ne imenuj po nepridnem božjega imena.
3. Posvečuj praznik.
4. Spoštuj očeta in mater, da boš dolgo živel, in da ti bo dobro na zemlji.
5. Ne ubijaj.

6. Ne prešestvaj.

7. Ne kradi.

8. Ne pričaj po krivem zoper svojega bližnega.

9. Ne želi svojega bližnega žene.

10. Ne želi svojega bližnega blaga.

Komu je Bog dal deset božjih zapoved?

Bog je dal deset božjih zapoved Mojzesu na gori Sinaj za izraelsko ljudstvo, ko je bilo po izhodu iz Egipta v puščavi.

Je mogoče, deset božjih zapoved spolnovati?

Deset božjih zapoved spolnovati je mogoče, ker Bog vsakomu k temu potrebno gnado da.

Kaj zapopadejo v sebi desetere zapovedi božje?

Perve tri zapovedi božje zapopadejo dolžnosti do Boga, drugih sedem pa dolžnosti do bližnjega.

Kde se najde zapopadek deset zapoved božjih ob kratkem?

Zapopadek deset zapoved božjih se najde ob kratkem v dveh zapovedih ljubezni.

Ktera je prva zapoved ljubezni?

Prva zapoved ljubezni je: Ljubi Gospoda svojega Boga iz celega svojega serca, iz vse svoje duše, iz vse svoje pameti in iz vse svoje moči.

Ktera je druga zapoved ljubezni?

Druga zapoved ljubezni je: Ljubi svojega bližnega, kakor samega sebe.

Kako razlaga Kristus zapoved ljubezni do bližnega?

Kristus razlaga zapoved ljubezni do bližnjega s temi besedami: Vse, karkoli hočete, da bi vam ljudje storili, tudi vi njim storite. V tém je postava in preroki.

Kaj se mora pri vsakej zapovedi pomniti?

Pomniti se mora, da je v vsaki zapovedi nekaj zapovedanega, nekaj pa prepovedanega.

III. R A Z D E L E K.

Od deset božjih zapoved posebej.

§. 1. Od prvih treh zapoved, ktere zapopadajo dolžnosti do Boga.

Kaj je v pervej zapovedi zapovedanega?

V pervej zapovedi je zapovedano, v enega Boga verovati, ga moliti, v njega upati, njega ljubiti.

Kaj je v pervej zapovedi prepovedanega?

V pervej zapovedi je prepovedano: Nevéra, malikovanje, krivovérstvo, vedeževanje, prazna véra, vraže (coper-nija); prepovedano je, sovražiti Boga, obupati, ne zaupati, ali pa prederzno zaupati v božjo milost.

Ali ni zoper prvo zapoved, angele in svetnike častiti in na pomoč klicati?

Ni zoper prvo zapoved, marveč dobro in koristno je, angele in svetnike častiti in na pomoč klicati.

Zakaj kličejo katolški kristiani angele na pomoč?

Katolški kristiani kličejo angele na pomoč, ker so ljudem za varhe dani; ker ljudi ljubijo, za njih zveličanje skerbé, in za nje prosijo; ker vedno Boga gledajo in mu tudi molitvo ljudi darujejo.

Zakaj kličejo katolški kristiani tudi svetnike na pomoč?

Katolški kristiani kličejo tudi svetnike na pomoč, ne kakor da bi iz lastne moči pomagati mogli, ampak zato, ker so prijatli božji, in tudi za ljudi pri Bogu prosijo.

Ali je zoper prvo zapoved, podobe imeti in častiti?

Podobe imeti in častiti ni zoper prvo zapoved božjo; zakaj ta le prepoveduje podobe delati zato, da bi jih molili.

Zakaj katolški kristiani podobe časté?

Katolški kristiani časté podobe, ker nam kaj častiljivega, postavim: božjo peršono, alj mater božjo, alj angela, alj kakega svetnika pred oči stavijo. Češčenje ni namenjeno podobi, ampak tému, kogar podoba pomeni.

Kaj je v drugej zapovedi prepovedanega?

V drugej zapovedi je prepovedano, božjemu imenu nečast delati.

Kako se božjemu imenu nečast dela?

Božjemu imenu se nečast dela:

1. Z vsakim grehom.

2. Posebno z bogoklestvom (preklinovanjem); kedar se od prave vére in od svetnikov zaničljivo govori.

3. Kedar kdo brez potrebe ali celo po krivem priseže.

4. Kedar se Bogu storjena obluba prelomi.

5. Kedar se božje ime brez potrebe in brez časti izreče.

6. Kedar kdo božjo besedo ali pači ali pa napčno (na zlo) obrača.

Kaj je v drugej zapovedi zapovedanega?

V drugej zapovedi je zapovedano, božje ime posvečevati in s častjo izrekovati.

Kako se božje ime posvečuje?

Božje ime se posvečuje:

1. Ako Boga naravnost pred vsim svetom spoznamo.

2. Ako Boga v dušnih in telesnih potrebah na pomoč kličemo.

3. Ako s pravično prisego Boga na pričo pokličemo, kako reč verjetno storiti.

4. Ako Bogu storjene obljube zvesto spolnimo.

5. Ako božjo besedo pridno in spobožnostjo poslušamo.

6. Ako vse, kar počnemo, k časti in slavi

božjega imena storimo in Bogu darujemo (izročamo).

Kaj je v tretjej zapovedi zapovedanega?

V tretjej zapovedi je zapovedano v nedeljo, ktera je že od apostolskih časov k spominu Kristusovega vstajenja v naš praznik odločena, od dela prenehati in počivati, in pobožne dela opravljati.

Kaj je v tretjej zapovedi prepovedanega?

V tretjej zapovedi je prepovedano:

1. Vse hlapčevsko delo brez potrebe in brez pravega dovoljenja.

2. Vse druge pravila, ktere temu dnevu ali nečast delajo ali pa njegovo posvečevanje odvrčajo ali zaderžujejo.

§. 2. Od sedem poslednih zapoved, ktero imajo v sebi dolžnosti do bližnega.

Kaj je v četrtej zapovedi zapovedanega?

V četrtej zapovedi je posebno zapovedano, da naj otroci svoje stariše ljubijo, spoštujejo in jim strežejo; da naj jim bodo o vsem, kar ni zoper božjo zapoved, pokorni, naj jim v dušnih in telesnih potrebah pomagajo in za nje molijo.

Kaj je v četrtej zapovedi prepovedanega?

V četrtej zapovedi je prepovedano, svojim starišem nepokornim biti, jih sovražiti,

zaničevati, zasramovati, zmerjati ali preklinjati, jih v potrebah zapustiti ali jim škodovati.

Kaj je obljubljeno otrokom, kateri (koji) to zapoved spolnijo?

Otrokom, koji to zapoved spolnijo, je dolgo življenje in sreča obljubljena.

Česa se je otrokom bati, kateri te zapovedi ne spolnijo?

Otrokom, kateri te zapovedi ne spolnijo, se je bati prav hudih časnih in večnih kazni.

Ali četrta zapoved samo otroke in stariše zadeva?

Četrta zapoved ne zadeva samo otrok in pa starišev, temoč tudi vse podložne in vse njihove duhovske in deželске gosposke (vlade), kakor tudi učitelje in vse tiste ljudi, ki so zavolj svoje starosti in veljave časti vredni.

Ktere dolžnosti imajo podložni?

Podložni so dolžni proti svojim vekšim in predpostavljenim, naj si bodo dobri alj hudi, se tako zaderžati, kakor otroci proti svojim starišem. Veči del vse, kar je otrokom do njih starišev zapovedano in prepovedano, je tudi podložnim do njih vekših zapovedano in prepovedano.

Kaj je v petej zapovedi prepovedanega?

V petej zapovedi je prepovedano umoriti

alj pa poškodvati koga drugega alj pa samega sebe.

Kaj še več je v petej zapovedi prepovedanega?

V petej zapovedi je tudi prepovedano: jeza, sovražtvo, pohujšanje in vsako razžaljenje bližnega.

Kaj je v petej zapovedi zapovedanega?

V petej zapovedi je zapovedano:

1. Mir in edinost (slogo) imeti z vsakim, tudi s tistimi, ki so nas razžalili.

2. Vsakomu dobre zglede davati.

3. Bližnemu dušne in telesne dobrote skazovati.

Kaj je v šestej zapovedi prepovedanega?

V šestej zapovedi je prepovedano vse nečisto djanje, nečisto obnašanje in nečiste besede, radovoljno dopadenje in privoljenje pri nečistih mislih in željah; in vse, kar v nečistost napeljuje.

Kaj pa napeljuje v nečistost?

V nečistost napeljuje: Nečimerna in nesramna noša (obleka), lenoba, nezadržnost v jedi in pijači, preprijazno pečanje (pajdaštvo) s peršonami drugega spola, radoglednost (zijavnost) oči in branje nečistih knjig alj pisov.

Kaj je v šestej zapovedi zapovedanega?

V šestej zapovedi je zapovedano se na duši in na telesu čisto zadržati, in scer clo v mislih, besedah in v obnašanju; tudi je zapovedano, se vsih grešnih priložnosti skerbno ogibati.

Kaj je v sedmej zapovedi prepovedanega?

V sedmej zapovedi je prepovedano: Tatvina, goljfija pri meri in vagi (tehtnici), prideržanje ptujega (ludskega) blaga in zasluženega plačila, odertija pri posojevanju, in vse poškodovanje bližnega na njegovem premoženju in na njegovih pravicah.

Kaj je v sedmej zapovedi zapovedanega?

V sedmej zapovedi je zapovedano, vsakomu svoje pustiti, dati in opraviti, ukradeno blago poverniti in storjeno škodo popraviti.

Kaj je v osmej zapovedi zapovedanega?

V osmej zapovedi je prepovedano: kriva pričba, kriva tožba, vse laži, tudi laži iz šale (norčije) in v sili, obrekovanje, opravljanje, krivo natolcovanje (sum); prederzna sodba, podpihovanje.

Kaj je v osmej zapovedi prepovedanega?

V osmej zapovedi je zapovedano: resnica (istina), odkritošerčnost v govoru in v djanju, poganjanje za dobro ime

bližnega, preklic obrekovanja in opravljanja.

Kaj prepovedujete dve posledne zapovedi?

Dve posledne zapovedi prepovedujete vse poželenje tega, kar je drugih.

Kaj je v dveh poslednih zapovedih zapovedanega?

V dveh poslednih zapovedih je zapovedano: čistost serca, krotenje hudega poželenja, in posebno ne nobenih želj do tega imeti, kar ni naše.

Zakaj je Bog tudi naše poželenje in hotenje postavi podvergel?

Bog je tudi naše poželenje in botenje postavi podvergel, da bi nam pokazal:

1. Da je Gospod naših serc
2. Da mu ni nič skritega od vsega tega, kar se v našem sercu godi.
3. Da je njegova postava veliko boljša, kakor vse človeške postave, ktere nam le vunnajne dela zapovedati zamorejo, ne pa tudi naših notrajnih misli.
4. Da, greh zatreti, je treba, ga prec pri njegovem viru (izviri), ki je hudo poželenje, zadušiti.

Kaj se učimo iz dveh poslednih zapoved?

Iz dveh poslednih zapoved se učimo, da kristianu ni zadosti, zapovedane dolžnosti le zvunajno spolnovati, ampak da mora tudi znotraj voljo imeti, to je, iz celega serca pri-

pravljen biti, vse storiti, kar je zapovedano, in vse opustiti, kar je prepovedano.

Kaj je Bog tistim obljubil, kateri (kosti) njegove zapovedi spolnujejo?

Bog je tistim, koji njegove zapovedi spolnujejo, večno življenje in tudi na tém svetu mnogo srečo in žegen (blagoslov) obljubil.

IV. R A Z D E L E K.

Od cerkvenih zapoved sploh.

Ali smo dolžni, cerkvene zapovedi spolnovati?

Dolžni smo, cerkvene zapovedi spolnovati :

1. Kér nam četerta božja zapoved dolžnost nalaga, duhovsko in deželjsko vlado (gospoko) ubogati.

2. Kér je Kristus, naš božji postavodajec v evangelju naravnost zapovedal, cerkvo slušati.

Ktere cerkvene zapovedi so, ki nam jih je posebno treba vedeti in spolnovati?

Cerkvene zapovedi, ki nam jih je posebno treba vedeti in spolnovati, so petére :

1. Posvečuj zapovedane praznike.

2. Bodi ob nedeljah in zapovedanih praznikih s spodobno pobožnostjo pri svetej maši.

3. Posti se zapovedane postne dni, namreč štirdesetdinski post, kvaterni in druge zapovedane postne dni; zderžujse tudi ob petkih in sabotah mesnih jedi.

4. Spovej se svojih grehov postavljenemu spovedniku k manjšemu vsaj enkrat v letu, in o velikonočnem (vuzemskem) času prejmi sveto rešno telo.

5. Neobhajaj ženitbe (svatovščine) o prepovedanih časih.

V. R A Z D E L E K.

Od cerkvenih zapoved posebej.

§. 1. Od prvih dveh cerkvenih zapoved.

Kako se glasi prva cerkvena zapoved?

Perva cerkvena zapoved se tako glasi: **Posvečuj zapovedane praznike (svetke).**

Kaj zapoveduje círква v prvej zapovedi?

Círква zapoveduje v prvej zapovedi, praznike ravno tako praznovati alj posvečevati, kakor nedelje, torej tudi o praznikih (svetkih) počivati, ne delati, marveč pobožne dela opravljati.

Kaj prepoveduje círква v prvej zapovedi?

Círква prepoveduje v prvej zapovedi vse tisto, kar je v nedeljo prepovedano; namre:

1. Vse hlapčevske dela brez potrebe in pravega dovoljenja, ktere dela so, kakor v nedeljo, celi den prepovedane.

2. Take opravila in veselice, ktere temu dnevu ali nečast delajo ali njegovo posvečevanje zavérajó.

Kako se glasi druga cerkvena zapoved?

Druga cerkvena zapoved se tako glasi: Bodi ob nedeljah in zapovedanih praznikih s spodobno pobožnostjo pri svetej maši.

Kaj je v drugi cerkveni zapovedi zapovedanega?

V drugi cerkveni zapovedi je zapovedano, ob nedeljah in zapovedanih praznikih pri celej svetej meši s pobožnostje biti.

Kaj moramo storiti, da nedelje in praznike po namenu cérkve posvečujemo?

Da nadelje in praznike po namenu cérkve posvečujemo, moramo ne le pri svetej meši biti, ampak tudi pridgo pazno (zamerklivo) poslušati, zakramenta svete pokore in presvetega rešnjega telesa prejematí, duhovne knjige brati, pri popoldenskej službi biti in druge dobre dela opravljati.

Kaj je v drugi cerkveni zapovedi prepovedanega?

V drugi cerkveni zapovedi je sosebno prepovedana lenoba v službi božji ob nedeljah in praznikih, kakor je na primér:

1. Če kdo ni pri celej svetej meši, alj ne s pobožnostjo, ali pa če je pri pridgi malokdaj.

2. Če se čas zapovedane službe božje potratil z jedjo, pijačo, igro in drugim razveselovanjem, katero od božje službe odvräča.

1. *Od svete meše.*

a. **Kaj da je sveta meša in kaj da se pri njej godi.**

Kaj je sveta meša?

Sveta meša je nekervava daritva novega zakona (zaveta), vedni spomin kervave daritve, katero je Jezus Kristus na križu opravil.

Kdo je sveto mešo postavil?

Jezus Kristus je pri zadnej večerji sveto mešo postavil.

Kako je Jezus Kristus sveto mešo postavil?

1. Jezus Kristus je vzel kruh in kelih (čäšo) z vinom. 2. Je oboje požegnal (blagoslovil) in rekel nad kruhom: To (ovo) je moje telo; in nad kelihom: To (ovo) je kelih moje kervi. 3. Je dal oboje pričujočim apostolom zavžiti. 4. Je zapovedal: To storite k mojemu spomenu.

Kdo opravlja daritvo svete meše?

Pri svetej meši se ne vidno Jezus

Kristus sam daruje za nas svojemu nebeškemu očetu; vidno pa mešnik to daritvo opravlja.

Zakaj opravlja mešnik daritvo svete meše?

Mešnik opravlja daritvo svete meše:

1. Spoznati naj vekše gospodstvo božje, naj večo oblast, katero ima čez vse stvari.

2. Boga zahvaliti za vse njegove dobrote.

3. Zadobiti od Boga odpuščenje grehov.

4. Sprostiti od Boga vse tiste gnade, katerih potrebujemo.

Komu se daritva svete meše daruje?

Daritva svete meše se daruje in se smé darovati le samemu Bogu.

Za koga daruje mešnik daritvo svete meše?

Mešnik daruje daritvo svete meše za žive in mrtve.

b. Kako da se mora pri svetej meši biti.

Kako moramo biti pri svetej meši?

Pri celej svetej mesi moramo biti, nobene-ga njenih imenitniših delov ne smemo po nemarnem zamuditi; ni pa zadosti, da smo le pričujoči, kedar se bere, ampak moramo tudi 1. pazno, 2. spodobno, in 3. pobožno pri njej biti.

Kteri so naj imenitniši deli svete meše?

Naj imenitniši deli svete meše so: evangelj, darovanje, povzdigovanje, obhajilo.

Kaj se mora pri evangelju storiti?

Pri evangelju se moramo spomniti, da je dolžnost, evangelske nauke poznati, jih pred vsim svetom terditi, se za nje ponašati in po njih živeti.

Kaj se mora pri darovanju storiti?

Pri darovanju moramo svojo misel z mešnikovo mislijo skleniti in se Bogu darovati.

Kaj se mora pri povzdigovanju storiti?

Pri povzdigovanju moramo Jezusa Kristusa pod podobami kruha in vina moliti, in spoznati se na persi terkaje, da so naši grehi Jezusove smerti krivi. Moramo svoje grehe obžalovati in véro, upanje in ljubezen obuditi.

Kaj se mora pri obhajilu storiti?

Pri mešnikovem obhajilu, ako k obhajilu ne gremo, moramo to v duhu storiti, to je, moramo želje imeti, telo Jezusa Kristusa vredno prejeti.

2. Od pridig.

Kaj še gre k službi božji?

Pridiga, poslušanje božje besede, gre tudi k službi božji.

Zakaj moramo pridige poslušati?

Pridige moramo poslušati:

1. Kér se v pridigah božja beseda oznanuje in razlaga.

2. Kér prav malo kristianov resnice svete vére razločno in do čistega vé; kér jih veliko v mladosti ne posluša zadosti dolgo in zadosti pazno kerščanskega nauka, v katerem se vérske in djanske resnice do čistega razkladajo.

Kaj mora storiti, kdor iz pridig dušen prid alj dobiček imeti hoče?

Kdor iz pridig dušen prid imeti hoče, mora 1. brez raztresenja in z velikim pazom (zamerklivostjo) poslušati. 2. Kar je rečenega mora na se obračati, ne na druge. 3. Poslednič mora resno voljo imeti in si prizadevati, da nauke pridgarja spolnuje.

§. 2. Od tréh poslednih cerkvenih zapoved.

Kako se glasi tretja cerkvena zapoved?

Tretja cerkvena zapoved se tako glasi: Posti se zapovedane postne dni, namreč štirdesetdenski post, kvaterne in druge zapovedane postne dni; zderžuj se tudi o petkih in sabotah mesnih jedi.

Kaj zapovéduje tretja cerkvena zapoved?

Tretja cerkvena zapoved zapovéduje, se zderžati o petkih in sabotah mesnih jedi, druge (ostale) zapovedane postne dni pa tudi vsih

mlečnih in jajčnih jedi, ako jih ne pripusti uživati sploh veljavna navada, kakoršna je pri nas in po^m nemških deželah.

Kaj se mora še storiti, da se tretja cerkvena zapoved popolnoma dopolni?

Da se [tretja cerkvena zapoved popolnoma dopolni, si mora človek o zapovedanih postnih dneh tudi kaj pritergati, kar se zgodi, če se taki den le enkrat do sitega najé.

Kako se glasi četrta cerkvena zapoved?

Četrta cerkvena zapoved se tako glasi: **Spovej se svojih grehov postavljene- nemu spovedniku k manjšemu vsaj (barem) enkrat v letu, in o velikonočnem času préjmi sveto rešno telo.**

Kaj zapoveduje četrta cerkvena zapoved?

Četrta cerkvena zapoved zapoveduje spoved vsa ko leto naj manj enkrat, in tudi sveto obhajilo o velikonočnem (vuzemskem) času.

Kako se glasi peta cerkvena zapoved?

Peta cerkvena zapoved se tako glasi: **Ne obhajaj ženitbe o prepovedanih časih.**

Kaj prepoveduje peta cerkvena zapoved?

Peta cerkvena zapoved prepoveduje, od prve adventne nedelje do praznika (svetka) svetih tréh kraljev alj Kristusovega razglašnja in od pepelnične srede do prve nedelje po veliki noči (do bele nedelje) ženitbo obhajati.

IV. Poglavje.

Od svetih zakramentov.

I. R A Z D E L E K.

Od svetih zakramentov sploh.

Kaj je zakrament?

Zakrament je vidno znamenje nevidne gnade, od Kristusa Gospoda k našemu posvečenju postavljeno.

Kako nas sveti zakramenti posvečujejo?

Sveti zakramenti nas posvečujejo, kér nam eni z novega alj navadno posvečujočo gnado in opravičenje dodelé, eni pa to gnado v nas pomnožijo.

Po katerih zakramentih se nam navadno posvečujoča gnada in opravičenje podeli?

Posvečujoča gnada in opravičenje se nam navadno podeli po zakramentih kersta in pokore.

Od koga imajo zakramenti svojo moč?

Zakramenti imajo svojo moč od svojega začetnika Jezusa Kristusa.

Koliko je zakramentov, in kateri so?

Sedem zakramentov je, in so le ti (ovi):

1. Sveti kerst.
2. Sveta birma.
3. Sveto rešno telo.
4. Sveta pokora.
5. Sveto posledno olje.
6. Sveto mešnikovo posvečenje.
7. Sveti zakon.

II. RAZDELEK.

Od svetih zakramentov posebej.

§. 1. Od zakramenta sv. kersta.

Kaj je sveti kerst?

Sveti kerst je prvi in naj potrebniši zakrament, v katerem je človek z vodo in božjo besedo od izvirnega (poerbanega) greha in od vseh drugih storjenih grehov, če jih je kaj pred kerstom storil, očiščen, in v Kristusu kakor nova stvar prerojen in posvečen.

Zakaj se veli svetemu kerstu prvi zakrament?

Svetemu kerstu se veli prvi zakrament, kér mora človek popred kerščen biti, preden kak drugi zakrament prejeti zamore.

Zakaj se sveti kerst imenuje naj potrebniši zakrament?

Sveti kerst se imenuje naj potrebniši zakrament, kér ne more nihče, tudi noben otrok ne, brez kersta zveličan biti.

Kaj dodeli zakrament svetega kersta?

Zakrament svetega kersta dodeli:

1. Odpuščenje izvirnega greha, in drugih pred kerstom storjenih grehov; tudi vseh večnih in časnih kazni.

2. Pri njem zadobi naša duša gnado božjo, po kateri smo opravičeni, otroci božji in dediči (erbi) večnega zveličanja.

3. Tisti, kateri sveti kerst prějmejo, grejo v cérkvo božjo in postanejo njeni udi.

4. Duši se vtisne neizbrisljivo znamnje; torej se tudi sveti kerst ne more več ko enkra (enpot) veljavno in brez smertnega greha prejeti.

Kdo sme kerstiti?

V sili smé vsak kerstiti; zvon sile pa imajo le škofi in fajmoštri pravico kerstiti; z njih pripuščenjem pa smejo tudi drugi mešniki in diakoni kerstiti.

Kaj mora storiti, kdor kerščuje?

Kdor kerščuje, mora:

1. Misel imeti, tako kerstiti, kakor je Jezus Kristus zapovedal.

2. Mora človeka, kterega kerščuje, s pravo (naturno) vodo oblit.

3. Mora med oblivanjem te (ove) besede izreči: Jaz te kerstim v imenu Očeta in Sina in svetega Duha.

Čemu so kerstni botri?

Botri in botre (goteji in gotice, kumi in kume) so dolžni tiste, ktere so pri svetem kerstu deržali, ako jim stariši vmerjejo ali pa svojo dolžnost zanemarijo, v kerščanski veri dobro podučiti.

§. 2. Od zakramenta svete birme.

Kaj je sveta birma?

Sveta birma je zakrament, v kterem je kerščen človek s sveto križmo in božjo besedo od svetega Duha v gnadi poterjen, da svojo véro stanovitno spozna in po njej živi.

Kaj dodeli sveta birma?

Sveta birma pomnoži posvečujočo gnado božjo in dá posebno gnado, da kerščen človek svojo véro stanovitno spozna in terdi, in po

njej živi. Vtisne tudi duši neizbrisljivo znamenje; zatorej človek ne smé več ko enkrat birman biti.

Kakošen mora biti, kdor sveto birmo vredno prejeti hoče?

Da kdo sveto birmo vredno prájme, mora biti v gnadi božji; odraščeni pa morajo še verh tega v véri in posebno v tem, kar ti zakrament zadene, dobro polučeni biti, morajo se tudi z molitvijo in z drugimi dobrimi deli k temu pripravljati.

Ali se tudi k birmi botri jemljejo?

Tudi k birmi se botri jemljejo.

§. 3. Od zakramenta presvetega rešnega telesa.

Kaj je zakrament svetega rešnega telesa?

Zakrament svetega rešnega telesa je naj svetejši zakrament; je pravo telo in prava kerv našega Gospoda Jezusa Kristusa pod podobo kruha in vina.

Kako je telo in kerv Jezusa Kristusa v presvetem rešnem telesu pričujoče?

1. Pod podobo kruha je živo telo Jezusa Kristusa pričujoče, torej je tudi njegova kerv in njegova duša pričujoča. 2. Pod podobo vina ni le kerv, nego (temoč) tudi telo Jezusa Kristusa: pod vsako podobo, tudi

v naj manjšej drobtinci alj kapljici je celi Kristus pričujoč kakor Bog in človek.

Kaj sledi iz tega?

Iz tega sledi:

1. Da moramo Jezusa Kristusa v presvetem rešnem telesu moliti.

2. Da tisti, koji (kteri) zakrament altarja tudi le pod eno podobo, alj tudi le jeden kosček svete hostie zavžije, celega Kristusa préjme, to je, ne le njegovo telo, nego tudi njegovo kerv.

3. Da Jezus Kristus tako dolgo, dokler podobe niso povžite, pod njimi zmirom pričujoč ostane.

Kdaj in zakaj je Jezus Kristus sveto rešno telo postavil?

Jezus Kristus je sveto rešno telo pri zadnej večerji postavil, ko je s svojimi učenci velikonočno jagne jedel:

1. V spomin svojega terpljenja in svoje smerti.

2. Da daja dušam vérnih kristianov hrano za večno življenje.

Ali smo dolžni, zakrament svetega rešnega telesa prejemati?

Dolžni smo zakrament svetega rešnega telesa prejemati, kér ga je Jezus Kristus pre-

jemati terdo zapovedal in ga zato postavil, da nam v njem hrano za večno življenje daja.

Kdaj smo dolžni, sveto rešno telo préjeti?

Po četrtej cerkvenej zapovedi smo dolžni pod smertnim grehom vsaj enkrat v letu, in scer o velikonočnem času sveto rešno telo prejeti.

Je treba tudi ob drugih časih ti sveti zakrament prejeti?

Treba je prejeti ti sveti zakrament tudi v smertnej nevarnosti, kér je popotnica v večno zveličanje; cérkva tudi želi, da bi ga véрни večkrat v letu prejeli, ker je duhovna jed in živež duše.

a. Od priprave k vrednemu vžitju tega zakramenta.

Kaj mora storiti (činiti), kdor hoče zakrament svetega rešnega telesa vrédno prejeti?

Kdor hoče zakrament svetega rešnega telesa vredno prejeti, se mora k temu prav in skerbno pripraviti.

Kolikošna je priprava, ktera je potrebna k vrednemu vžitju tega zakramenta?

Priprava, ktera je potrebna k vrednemu vžitju svetega rešnega telesa, je dvojna; ena zadeva (dotiče) dušo, ena pa telo.

V čem obstoji priprava na duši?

Priprava na duši obstoji v čistosti vesti in v pobožnosti serca.

Kaj se veli, čisto vest imeti?

Čisto vest imeti se veli, vsaj brez smertnega greha biti, to je, biti v posvečujoči gnadi božji.

V čem obstoji pobožnost serca?

Pobožnost serca obstoji v tem:

1. Da obudimo véro, upanje in ljubezen.
2. Da molimo in počastimo presveto rešno telo.

3. Da se hvaležno spomnimo smerti Jezusa Kristusa, kteremu v spomin je ti zakrament postavljen, in nam zapovedano, da ga uživamo.

4. Da se vadimo v pohlevnosti in drugih kerščanskih čednostih, posebno pa v ljubezni do bližnega.

Kako se mora kristian na telesi pripraviti, sveto rešno telo vredno prejeti?

Sveto rešno telo vredno prejeti, mora kristian, ako ni nevarno bolen:

1. Od dvanajste ure pretekle noči tešč biti.

2. Mora spodobno oblečen biti in z vso mogočo častjo k mizi Gospodovi pristopiti.

b. Od tega, kar je treba storiti pri vžitju presvetega rešnega telesa.

Kaj je storiti, kedar se pred obhajilom konfiteor alj očitna spoved moli?

Kadar se pred obhajilom konfiteor, to je očitna spoved moli, moramo še enkrat grevengo (kes) in žalost nad svojimi grehi obuditi.

Kaj je storiti, kedar mešnik ljudem sveto hostio pokažejo?

Kedar mešnik ljudem sveto hostio pokažejo, jo moramo ponižno moliti, se na persi terkati in reči: Gospod! nesem vreden, da greš pod mojo streho, ampak reci le besedo in ozdravljena bo moja duša.

Kaj je storiti pri prejemanju svete hostie?

Pri prejemanju svete hostie se usta spodobno odpró, jezik se na spodno ustnico (žnabel) položi, bel pert, ako je pripravljen, se pred se vzame, in tičas se prejme in zavžije sveta hostia; pa se ne smé ne žvékati (žvečiti) ne dolgo v ustih imeti.

c. Od tega, kar je po svetem obhajilu storiti.

Kaj je po svetem obhajilu storiti?

Po svetem obhajilu moramo:

1. Jezusa Kristusa zahvaliti za neskončno gnado, ktero nam je skazal, da se je ponižal k nam priti.

2. Ga v ponižnosti moliti.

3. Se njemu darovati.

4. Ga prositi, da naj s svojo gnado vedno pri nas ostane.

5. Véro, upanje in ljubezen obuditi, in vse storjene dobre sklepe (naprejevzetja) ponoviti.

6. Mu vse svoje dušne in telesne potrebe in težave potožiti.

§. 4. Od zakramenta svete pokore.

Od tega, kar je od tega zakramenta sosebno vedeti treba.

Kaj je zakrament svete pokore?

Zakrament svete pokore je zakrament, v katerem za to postavljen mešnik na božjem mestu grešniku po kersti storjene grehe odpusti, ako se jih zgrévano in do čistega spové, in tudi resno voljo ima, se poboljšati in pravo pokoro delati.

Je zakrament svete pokore vsem potreben?

Ti (ovi) zakrament je vsem potreben, kateri (koji) so po svetem kerstu smertno grešili.

Kaj zadobimo v zakramentu svete pokore?

V zakramentu svete pokore zadobimo: 1. odpuščenje grehov, 2. odpuščenje večnih kazni, 3. gnado božjo, 4. mir vesti.

Kaj se veli pravo pokoro delati?

Pravo pokoro delati se veli, se k Bogu vernuti, od katerega smo se z grehom odvernuli, svoje grehe studiti, se jih resnično kesati, se jih spovedati in za nje zadostiti (zadosti storiti).

Kaj je k zakramentu pokore potrebno?

K zakramentu pokore je ovih pet reč potrebnih: 1. Izpraševanje vesti, 2. grevenga, 3. terden sklep ali naprejvzetje, 4. spoved, 5. zadoštilo alj naložena pokora.

a. Od izpraševanja vesti.

Kaj se veli vest izpraševati?

Vest izpraševati se veli pomisliti, kaj da

smo grešili od zadne spovedi, alj pa od tistega časa, kar smo začeli greh spoznavati.

Kaj se mora pri izpraševanju vesti naj poprej storiti?

Pri izpraševanju vesti se mora naj poprej sveti Duh na pomoč poklicati, da naj nas razsveti in nam da spoznati, kaj in v čem smo grešili.

Kaj je po tem storiti?

Po tem je treba pomisliti:

Sploh:

Ali nismo grešili z mislimi, z željami, z besedami, alj pa clo v djanju. Zravno se mora tudi misliti na sorto (pleme) in število velikih grehov, in tudi na okolščine, ktere (koje) greh nekoliko povékšajo alj ga pa spremené.

Po samez nem:

1. Ali se nismo pregrešili zoper deset božjih alj pet cerkvenih zapoved.

2. Ali nismo krivi enega ali več lastnih, ali pa tudi ptujih grehov.

3. Ali nismo opustili, dela usmiljenja bližnemu skazovati, ali druge dobre dela, ktere (koje) smo bili storiti dolžni.

4. Ali smo dolžnosti svojega stanu spolnili, ali jih nismo spolnili.

Kaj se mora pri izpraševanju hudih (zlih) misli in želj pomisliti?

Pri izpraševanju hudih (zlih) misli je treba pomisliti, ali smo imeli nad njimi radovoljno dopadenje alj ne, in pri željah, ali smo v nje dovolili alj ne, dasiravno se djanje ni zgodilo.

Kako se pri izpraševanju vesti števila smertnih grehov spomnimo?

Pri izpraševanju vesti se števila smertnih grehov spomnimo, če pomislimo, ali smo greh vsak den, teden alj mésec storili, in kolikokrat na den, v tednu, v mescu.

b. O d gréveng e.

Kaj je grévenga alj kes?

Grévenga alj kes je stud (gnus, merz) nad grehom, ki je naj vekše zlo (hudo), in znotrajna žalost zavolj žaljenja božjega, sklenjena s terdnim sklepom, Boga ne več (ne više) žaliti.

Kakova mora grévenga biti?

Grévenga mora biti: 1. znotrajna, 2. čeznatura, 3. čez vse, in 4. splošna.

Kdaj je grévenga znotrajna?

Grévenga je znotrajna, kedar ni le v ustih, ampak tudi v sercu, to je, ako grešnik ne veli samo z besedo, da ga gréva, marveč je tudi v sercu ginjen.

Kdaj je grévenga čeznatura?

Grévenga je čeznatura, ako grešnika gnada svetega duha in čeznatura nagibi k grévengi obudé.

Kdaj pa je samo naturalna?

Samo naturalna je, ako grešnik iz zgol naturalnih nagibov greh obžaluje in studi, postavim zato, kér je v časno nesrečo, sramoto alj škodo (kvar) prišel.

Ali zamore zgol naturalna grévenga odpuščenje pri Bogu zadobiti?

Zgol naturalna grévenga ne zamore odpuščenja pri Bogu zadobiti.

Kdaj je grévenga čez vse?

Grévenga je čez vse, ako grešnika več (više) gréva, da je Boga žalil, kakor da bi bil vse na svetu zgubil.

Kdaj je grévenga splošna?

Grévenga je splošna, ako obseže vse grehe brez sneme (izjemka).

Kolikotérna je čeznatura grévenga?

Čeznatura grévenga je dvojna, popolnoma in nepopolnoma.

Kaj je popolnoma grévenga?

Popolnoma grévenga je čeznatura žalost in čeznaturen stud nad grehom, kér je grešnik Boga, naj vekšo dobroto, ki jo čez vse ljubi, žalil; zravno tega se mora pa tudi

resen (resničen) sklep storiti, Boga ne više žaliti.

Kako se popolnoma grévenga obudi?

Popolnoma grévenga se tako (ovako) obudi:

Moj Bog! vsi moji storjeni grehi so mi iz serca žal, kér sem tebe, svojega preljubeznivega Boga, tebe vso svetost in neskončno dobroto, katero iz celega serca ljubim, ž njimi žalil. Terdno sklenem, s tvojo gnado svoje življenje poboljšati, in vse, tudi smert raji preterpeti, kakor tebe, svojega Boga, tebe neskončno svetost in dobroto še kdaj s kakim grehom žaliti. Daj mi gnado spolniti (ovi) moj sklep. To (ovo) te prosim po neskončnem zaslužanju tvojega božjega Sina, našega Gospoda in Zveličarja Jezusa Kristusa.

Kaj moramo storiti, da popolnoma grévengo obudimo?

Da popolnoma grévengo obudimo, moramo: 1. Boga za njegovo gnado prositi. 2. Si k sercu gnati in premisliti, kdo je tisti, ktereга smo žalili. 3. Se moramo v obudi grévenge večkrat vaditi.

Kdaj je človek dolžen popolnoma grévengo obuditi?

Človek je dolžen popolnoma grévengo obuditi: 1. Kedar ima kak sveti zakrament prejeti, pa ni v gnadi božji, in nima priložnosti se spovedati. 2. Kolikorkrat je v kaki smertni nevarnosti.

Kdaj je še dobro, popolnoma grévengo obuditi?

Prav dobro je popolnoma grévengo vsak den obuditi, sosebno pa, preden se spat gre.

Kaj dodeli popolnoma grévenga?

Popolnoma grévenga dodeli odpuščenje vsih grehov tistim, kateri (koji) nimajo priložnosti se spovedati, pa imajo resno voljo, kakor hitro bo mogoče, k spovedi iti.

Kaj je nepopolnoma grévenga?

Nepopolnoma grévenga je čeznatura žalost in gnus nad grehom, alj za to, kér je greh sam na sebi ostuden, alj pa za to, kér zgubo nebés in večno peklenško kazen s sebo prinese; zravno tega se mora terdno skleniti, Boga nič več ne žaliti.

Kaj mora grešnik, kateri nepopolnoma grévengo obudi, še več (više) storiti?

Grešnik, kateri nepopolnoma grévengo obudi, mora po zasluženju Jezusa Kristusa odpuščenje svojih grehov upati, in Boga začetnika vse pravice in svojega lastnega opravičenja ljubiti začetni.

Kako se nepopolnoma grévenga obudi?

Nepopolnoma grévenga se tako (ovako) obudi: Moj Bog! žal mi je iz celega serca, da sem te žalil. Resnično (istinito) studim in iz serca sovražim svoje grehe, nekaj zavolj njih gnusobe, nekaj pa tudi za to, kér sem ž njimi nebesa zgubil in pekel zaslužil. In kakor zlo greh sovražim in čertim, tako zlo ljubim od zdaj (sada) za naprej pravico, in tebe o moj Bog! ki si vir in začetnik vse pravice. Upam od tvojega neskončnega usmiljenja po zasluženju Jezusa Kristusa, mojega Zveličarja odpuščenje vseh svojih storjenih grehov, in terdno sklenem s tvojo gnado v prihodno ne več grešiti.

c. *Od terdnega sklepa alj predvzetja.*

Kaj je terden sklep alj predvzetje?

Terden sklep je resnina volja, svoje življenje poboljšati in ne več grešiti.

Kaj mora storiti, kdor ima resnično voljo se poboljšati?

Kdor ima resnično voljo se poboljšati mora:

1. Se varvati vseh grehov, kakor tud, bližnih priložnost i nevarnost, ktere v greh napeljujejo.

2. Se ustavljati vsemu nagnenju (nagonu) k grehu, in se poslužiti vseh pripomočkov (sredstev), ki so k ohranjenju gnade potrebni.

3. Ptuje blago povernuti in popraviti pohujšanje, katero je z grehom napravil, in škodo (kvar), ktera se je bližnemu na njegovem poštenju, na njegovem premoženju alj kak drugače zgodila.

4. Vsem sovražnikom in razžalnikom (žaliteljem) iz serca odpustiti.

5. Vse dolžnosti svojega stanu na tenko dopolniti.

d. O d s p o v e d i.

Kaj je spoved?

Spoved je zgrévano spoznanje, v katerem se grešnik pred mešnikom, ki je v to postavljen in pooblasten, svojih storjenih grehov obtoži, da bi od njega odvezo dobil.

Kaka mora spoved biti?

Spoved mora popolna biti.

Kedaj je spoved popolna?

Spoved je popolna, ako se grešnik vsih svojih še ne izpovedanih grehov pred spovednikom na tenko, odkritoserčno in brez hinavščine obtoži, kakor se po skerbnem ispraševanju svoje vesti krivega spozna.

Ali spoved velja, če grešnik iz straha alj sramožljivosti kak velik greh zamolči?

Če grešnik iz straha alj sramožljivosti kak velik greh pri spovedi zamolči, njegova spoved nič ne velja; razun tega pa še stori nov in velik greh, s katerim zakrament svete pokore oskruni.

Kaj je storiti grešniku, kateri je pri spovedi velik greh s premislikom ali pa iz pregrešne zanikernosti zamolčal?

Grešnik, kateri je pri spovedi velik greh alj s premislikom alj iz pregrešne zanikernosti zamolčal, ni le dolžen zamolčanega greha se spovedati, nego se mora tudi obtožiti:

1. Pri kolikih spovedih je ovi greh zamolčal.

2. Mora vse spovedi, ktere je po zamolčanem grehu opravil, ako se je pri njih velikih grehov obtožil, popolnoma ponoviti; kakor tudi tisto spoved, pri ktorej je greh zamolčal, če se je bil pri njej še kakih drugih velikih grehov obtožil.

3. Se mora spovedati ali je, in kolikokrat v takem pregrešnem stanu sveto rešno telo préjel, in če se je to tudi o velikonočnem času zgodilo.

4. Mora povedati, če je v tem pregrešnem stanu tudi kake druge svete zakramente préjel.

Ali se je treba pri spovedi sramovati ali pa bati?

Ni treba, pri spovedi se sramovati ali pa bati:

1. Kér se nésmo sramovali grešiti pred Bogom, kateri vse vidi, in kér se nesmo bali, od njega vékomaj zaverženi biti.

2. Kér je boljše, svoje grehe skrivoma spovedniku razodeti, kakor v grehu nepokojno živeti, nesrečno umreti, in sodni den zavolj tega pred vsim svetom osramotenemu biti.

3. Kér se tudi spovednik svojih slabosti zavé, in zavolj tega z grešnikom lahko usmiljenje ima.

4. Kér je spovednik pod smertnim grehom in pod sila ojstrimi časnimi in večnimi kaznimi molčati dolžen.

Kako naj grešnik pri spovedi govori?

Grešnik naj pri spovedi:

1. Vselej razločno, in kolikor je mogoče, s poštenimi besedami govori.

2. Tako naj govori, da ga le spovednik sliši, ne pa tudi okoli stoječi.

Smo dolžni, se tudi malih grehov spovedati?

Malih grehov se nésmo dolžni spovedati; vendar prav dobro in koristno in svetovati je, tudi teh (ovih) se spovedati.

Kaj naj stori kristian, preden se svojih grehov spovedati začne?

Preden se kristian svojih grehov spovedvati začne, naj poklekne, sveti križ stori in reče spovedniku: Prosim, duhovni oče! za sveti žegen (blagoslov), da se svojih grehov prav in čisto spovém.

Kaj se potem stori, ko je kristian blagoslov od spovednika prejel?

Po tem, ko je kristian blagoslov od spovednika prejel, moli, ako čas in okolščine pripusté, očitno spoved alj konfiteor, ki se tako glasi:

Jaz, ubogi grešnik, se spovém Bogu vsemogočnemu, Marii, materi božji, vsem ljubim svetnikom, in vam, častitljiv mašnik in namestnik božji! da sem po svoji zadni spovedi, ktera je bila — (tukaj se pové čas zadne spovedi) — velikokrat in obilno grešil v mislih, z besedami in djanjem; posebno se pa obtožim, da sem itd.... Zdaj se začne grešnik tako, kakor je bilo poprej rečeno, in kakor se pred Bogom krivega spozna, svojih grehov spovedvati.

Kako se spoved sklene?

Spoved se sklene s temi besedami: Ti (ovi) in vsi moji ostali znani in neznanani grehi, ktere sem ali sam storil ali pa kriv bil, da so jih drugi storili, so mi iz serca žal, ker sem Boga,

naj vékšo in preljubeznivo dobroto ž njimi žalil. Terdno sklenem nič več grešiti, in vseh priložnost v greh se varvati. Prosim vas, duhovni oče! za sveto odvezo in zveličavno pokoro.

e. Od zadostila alj naložene pokore.

Kaj je zadostilo (zadostenje), ki je k zakramentu svete pokore potrebno?

Zadostilo, ki je k zakramentu svete pokore potrebno, so tiste (one) dela, ktere mešnik grešniku naloži, za pokoro zavolj spovedanih grehov.

Zakaj je grešnik dolžen, Bogu zadostovati, kér je že Kristus za grehe zadosti storil?

Dasiravno je Kristus za grehe zadosti storil, je vendar tudi grešnik dolžen Bogu zadostovati: 1. Kér morajo oni, kteri hočejo Kristusovega zadostenja deležni biti, ž njim delati (zadostovati), in sami storiti, kolikor je mogoče, da popravijo nečast, ki so jo Bogu storili. 2. Kér Bog grešnike, kterim zadolženje (krivdo) greha in večno kazen odpusti, še tudi dostikrat časno kaznuje.

Je zadostilo potreben del pri zakramentu svete pokore?

Zadostilo je tako potreben del pri zakramentu svete pokore, da bi bil drugače zakrament pokore nepopolnoma, razun ko bi bilo nemogoče zadostovati (naloženo pokoro opraviti).

Ktere dela se grešniku za pokoro nakladajo?

Molitva, post, miloščina (almožna) in druge pokorivne dela, ktere so velikosti in posebnosti grehov primerjene, se grešniku za pokoro nakladajo.

Kako se mora naložena pokora opraviti?

Naložena pokora se mora opraviti:

1. S ponižnim sercom.
2. Zvesto, kakor je bila naložena.
3. Brez odloga, berž ko je mogoče.

Ktere pripomočke še imamo, za časne kazni zadostiti?

Odpustiki so tudi pripomočki za časne kazni zadostiti.

Pristavek od odpustika.

Kaj je odpustik?

Odpustik je odpuščenje časnih kazni, ktere bi po odpuščenem dolgu greha, ali v sedajnem življenju ali pa po smerti v vicah terpeti imeli.

Kaj imajo katolški kristiani od odpustika vérovati?

Katolški kristiani imajo od odpustika vérovati :

1. Da je prava cérkva od Jezusa Kristusa oblast prejela, odpustike deliti.

2. Da je za nas dobro in koristno od cérkve deléne odpustike zadobiti.

Koliknati so odpustiki?

Odpustiki so dvojni: popolnoma in nepopolnoma.

Kaj je popolnoma odpustik?

Popolnoma odpustik je odpuščenje vseh časnih kazni, ktere je grešnik zaslužil.

Kaj je pa nepopolnoma odpustik?

Nepopolnoma odpustik je pa tisti, po katerem néso vse časne kazni odpuščene, ampak le nekaj. Taki so odpustiki od štirideset dni, od enega ali več let.

Ali nam cérkva z odpustikom dolžnost odvzame, za grehe zadostovati (pokoro delati)?

Cérkva nam ne odvzame z odpustikom popolnoma dolžnosti za grehe zadostovati; ona le hoče:

1. V nas duhá pokore obuditi in nas plačati in dariti za gorečnost, s ktero spokorne dela opravljamo.

2. Hoče našej slabosti in nezmožnosti na pomoč priti, kér nam včasi ni mogoče, Bogu tako zadostiti, kakor smo dolžni.

Česa je treba, da se odpustik zadobi?

Kdor hoče odpustik zadobiti, mora:

1. V gnadi božjej biti.

2. Zapovedane dobre dela opraviti.

§. 5. Od zakramenta svetega poslednega olja.

Kaj je sveto posledno olje?

Sveto posledno olje je zakrament, v katerem bolnik po mazilenju s svetim oljem, in po zapovedani mešnikovi molitvi gnado božjo prájme za ozdravo duše in večkrat tudi telesa.

Zakaj se veli temu zakramentu posledno olje?

Temu zakramentu se veli posledno olje, kér se med vsemi svetimi mazilenji, ktere je Gospod naš Zveličar svojeje cérkvi zapovedal, poslednič deli.

Kaj dodeli posledno olje?

Posledno olje dodeli:

1. Pomnoženje posvečujoče gnade božje

2. Opuščanje malih, in tudi tistih smertnih grehov, katerih se bolnik ali iz nedolžne pozabljenosti ali pa iz nemoči ni spovedal.

3. Reši od hudih nastopkov greha in njegga ostankov.

4. Dodeli moč, zapeljevanju in skušnjavam hudiča zoperstati.

5. Dodeli pomoč zoper prevelik strah in trepet zavolj bližne smerti in sodbe.

6. Dodeli tudi velikokrat telesno zdravje, ako je duši k zveličanju.

Kako naj se bolnik k poslednemu olju pripravi?

Bolnik naj se k poslednemu olju pripravi z živo véro in terdnim zaupanjem v Boga, in naj se popolnoma v božjo voljo izroči; predvsem pa naj se očisti pri svetej spovedi, da bo v gnadi božji, ali pa, če mu ni mogoče se spovedati, naj obudi pravo grévengo in žalost nad svojimi grehi.

Je posledno olje k zveličanju potrebno?

Posledno olje ni tako potrebno, da bi brez njega ne bilo zveličanja; vendar pa naj bolnik ne opušča ga prejeti, zavolj mnogih gnad, ktere po njem prejme.

§. 6. Od zakramenta mešnikovega posvečenja.

Kaj je zakrament posvečenja sploh?

Zakrament posvečenja sploh je zakrament, po katerem tisti, ki se v cerkveno službo podajo, duhovno oblast in posebno gnado prájmejo, nekatere cerkvene opravila (službe) k božjej časti in k zveličanju duš prav in sveto opravljati.

Kaj je zakrament mešnikovega posvečenja posebej?

Zakrament mešnikovega posvečenja posebej je zakrament, po katerem se tistim, ki se mešniki posvetijo, oblast dodeli do pravega telesa Jezusa Kristusa, kakor tudi do njegovega duhovnega telesa, kar so véрни kristiani.

Kako oblast dodeli mešnikovo posvečenje?

Mešnikovo posvečenje dodeli tole (ovo) oblast:

1. Da mešniki kruh in vino v pravo telo in v pravo kerv našega Gospoda Jezusa Kristusa spreobrniti, in nebeškemu Očetu darovati zamorejo.

2. Da zamorejo vérnim kristianom grehe odpustiti ali pa prideržati.

§. 7. Od zakramenta svetega zakona.

Kaj je zakrament svetega zakona?

Zakrament svetega zakona je nerazvezljiva zvez, s katero se dvoje nezavezanih, nezakonskih kerščanskih ljudi, en (jeden) možki in ena (jedna) ženska po postavi božjej vzemeta in zaročita, da bi jima Bog po tem zakramentu gnado dal, v svojem zakonskem stanu do smerti pobožno živeti, in svoje otroke po kerščansko izgojiti (izrediti).

Kako imenuje sveti Paul ti (ovi) zakrament?

Sveti Paul imenuje ovi zakrament velik zakrament v Kristusu in cérkvi, kér pomeni duhovno zvez Kristusa s svojo cérkvo.

Čemu je zakonski stan postavljen?

Zakonski stan je postavljen:

1. Da se človeški rod ohrani in množi.
2. Da zakonska v ljubezni združena jeden drugemu pomagata.
3. V sredstvo zoper napéno poželenje mesa.

Je zakonski stan potreben?

Zakonski stan je sploh potreben, da se človeški rod ohrani in množi, ni pa potreben

za vsakega človeka posebej: zakaj nezakonski (samiški) stan je za vsakega posamezno bolj popolnoma.

Kaj dodeli zakrament svetega zakona?

Zakrament svetega zakona dodeli razun pomnoženja posvečujoče gnade, še te (ove) posebne gnade:

1. Da zakonska (mož in žena) pobožno do smerti skupej živita.
2. Da svoje otroke v strahu božjem izgojita.

Kaj zapoveduje cerkva tistima, ki v zakonski stan stopita?

Cerkva zapoveduje tistima, ki v zakonski stan stopita:

1. Da ne sme med njima nobenega zadržka biti:
2. Da stopita v ti stan iz takega namena, iz kterega je postavljen.
3. Da se tudi v strahu božjem in s čisto vestjo v ti stan podasta, in zatorej popred k spovedi in svetemu obhajilu gresta.

Kaj morata tista storiti, ktera hočeta v zakon stopiti?

Tista, ktera hočeta v zakon stopiti, morata, po trojnem oklicu, pred dvema pričama in pred svojim lastnim fajmoštrom jeden drugemu zakonsko zvestobo obljubiti in se poročiti in blagosloviti dati,

Ktere (koje) so nasprotne dolžnosti zakonskih?

Nasprotne dolžnosti zakonskih so:

1. Da v miru in po kerščansko skup živita.
2. Da mož svojo ženo, kakor svoje lastno telo ljubi, redi in varuje; in da je žena v vseh pripuščenih rečeh možu pokorna.
3. Da jeden drugega v težavah ne zapustita, temuč (nego) zvesto do smerti skup ostaneta.

Ktere so dolžnosti zakonskih do svojih otrok?

Dolžnosti zakonskih do otrok so, da jih kerščansko izgojita in za njih časno in večno srečo skerbata.

V. Poglavje.

Od kerščanske pravice.

Kaj je kerščanska pravica?

Kerščanska pravica je, huđega se varvati in dobro storiti.

Pervi del kerščanske pravice: Varuj se huđega.

Kteri je prvi del kerščanske pravice?

Pervi del kerščanske pravice je: Varuj se huđega.

Kaj je hudo alj zlo?

Pravo in jédino hudo alj zlo je greh.

Kaj je greh sploh?

Greh sploh je radovoljni prelom božje postave.

Kolikoterni je greh?

Greh je dvojin: 1. izvirni greh; 2. djanški greh.

Kaj je poerbani alj izvirni greh?

Poerbani alj izvirni greh je tisti (oni) greh, kterega je storil Adam v raji (v para-

dižu), in mi v Adamu, in kterega smo mi od njega poerbali.

Kaj je djanski greh?

Djanski greh je prelom božje postave, ki ga človek sam radovoljno stori. Zato se tudi osebni greh imenuje.

Kako se djanski alj osebni greh stori?

Djanski alj osebni greh se stori z mislimi, z besedami, z djanjem alj pa z opuščanjem tega, kar je kdo storiti dolžen.

Kak razloček je med djanskimi grehi?

Razloček (razlika) med djanskimi grehi je ta: nekteri so veliki ali smertni grehi, nekteri pa mali ali odpustljivi grehi.

Kaj je smerten greh?

Smerten greh je velik prelom božje postave.

Kaj škodje smerten greh?

Smerten greh odvzeme duši duhovno življenje, to je (ovo je), posvečujočo gnado božjo, in stori človeka sovražnika božjega in večne smerti vrednega.

Kaj je odpustljivi greh?

Odpustljivi greh je majhen prelom božje postave.

Je več plemén djanskih grehov?

Razne so plemena djanskih grehov, in scer:

1. Sedem poglavitnih grehov.

2. Šest grehov v svetega Duha.

3. Štirje v nebo vpijoči grehi.

4. Devet tujih grehov.

Koji (kteri) so sedméri poglavitni grehi?

Sedméri poglavitni grehi so:

1. Napuh.

2. Lakomnost.

3. Nečistost.

4. Zavist (nevošljivost).

5. Požrešnost.

6. Jeza (serd).

7. Lenoba.

Koji so šestéri grehi v svetega Duha?

Šestéri grehi v svetega Duha so:

1. Prederzno v božjo milost grešiti.

2. Nad božjo milostjo obupati.

3. Spoznanej kerščanskej resnici se ustavljati.

4. Svojemu bližnemu zavolj božje gnade zaviden biti.

5. Do lepega opomina oterpno serce imeti.

6. V nespokori terdovratno ostati.

Se ti grehi lahko odpusté?

Ti grehi se težko odpusté, ali pa celo ne, ne v tem, ne v prihodnem življenju.

Kteri so čvetéri v nebo vpijoči grehi?

Čvetéri v nebo vpijoči grehi so:

1. Radovoljni uboj.

2. Mutasti ali Sodomitarski greh.

3. Zatiiranje ubožcov, vdov in sirot.

4. Delavcom in najemnikom za-
služek zaderževati ali utergovati.

Kteri so devetéri tuji grehi?

Devetéri tuji grehi so:

1. V greh svetovati.

2. Grešiti velevati.

3. V drugih greh privoliti.

4. Druge v greh napeljavati.

5. Drugih greh hvaliti.

6. K grehu molčati.

7. Greh pregledati.

8. Greha se vdeležiti.

9. Greh zagovarjati.

Drugi del kerščanske pravice.

Stori dobro.

Kteri je drugi del kerščanske pravice?

Drugi del kerščanske pravice je: **Stori dobro.**

Kaj je dobro?

Dobro je, kar je po božjej postavi.

Kaj je po božjej postavi?

Po božjej postavi so čednosti (kreposti)
in dobre dela.

Je več plemén čednost, ktere kristian izpolnovati móra?

Čednost, ktere kristian izpolnovati mora, je več plemén; so božje in djanske čednosti.

Kaj so božje čednosti?

Božje čednosti so tiste (one), ktere imamo na ravnost do Boga.

Koliko je božjih čednost?

Tri božje čednosti so: véra, upanje in ljubezen.

Je kristian dolžen, se v treh božjih čednostih vaditi?

Kristian je dolžen, se v treh božjih čednostih vaditi.

Kdaj je kristian posebno dolžen, se v treh božjih čednostih vaditi?

Kristian je dolžen se v treh božjih čednostih vaditi:

1. Kakor hitro k pameti pride.
2. Večkrat v svojem življenju.
3. Ob časi hudih skušnjav zoper ove (te) čednosti.

4. V smertnej nevarnosti in na smertnej postelji.

Kako se véra obudi?

Véra se tako obudi:

Vérujem v tebe, pravi trojedini Bog, Oče, Sin in sveti Duh! kteri si

vse stvaril, kateri vse ohranjuješ in vladáš (vižáš), kateri dobro poplatiš (polonaš) in hudo kaznuješ. Vérujem, da se je Sin božji vélo večil, nas s svojo smertjo na križu odrešiti, in da nas sveti Duh s svojo gnado posvečuje. Vérujem in terdim vse, kar si ti o Bog! razodel, kar je Jezus Kristus učil, kar so apostoli pridgvali, in kar nam sveta Rimska katolíška cérkva zapoveduje vérovati. Vse to vérujem, kér si ti, o Bog! véčna in neskončna resnica (istina) in modrost, ki ne moreš ne goljfati ne goljfan biti. O Bog! stori močnejšo mojo véro.

Kako se upanje obudi?

Upanje se tako obudi:

Upam in se zanesem na tvojo neskončno dobroto in milost, o Bog! da mi boš po neskončnem zasluženju svojega edinorojenega Sina Jezusa Kristusa v tem življenju spoznanje, pravo obžalovanje in odpuščenje grehov, po smerti pa véčno zveličanje dal, in dodelil tebe od obličja do obličja gledati, ljubiti in brez konca vživati. Upam tudi od tebe potrebne pomoči vse to doseči. Upam to (ovo) od tebe, kér si ti to obljubil, kateri si vse mogočen, zvest, nes-

končno dobrotljiv in usmilen. O Bog!
poterdi moje upanje.

Kako se ljubezen obudi?

Ljubezen se tako (ovako) obudi:

O moj Bog! ljubim te iz celega
svojega serca, čez vse, kér si naj
vékša dobrota, neskončno popol-
noma in vse ljubezni vreden; lju-
bim te tudi zato, kér si do mene in
do vseh stvari neskončno dobrotljiv.
Voščim si iz celega serca, da bi te
jaz ravno tako ljubil, kakor so te
tvoji naj zvestejši služabniki lju-
bili in te še ljubijo. Z njih ljubez-
nijo sklenem svojo nepopolnoma
ljubezen; povikšaj jo v meni, o do-
brotljivi Gospod! bolj in bolj. — Ker
te tedaj resnično (istinito) in iz
serca ljubiti želim, in si to terdno
prizadevam, mi je iz serca žal, da
sem tebe, svojo neskončno dobroto,
ktero čez vse ljubim, tebe svojega
stvarnika, odrešenika in posveč-
vavca serdil.

Žal mi je, da sem grešil, da sem
tebe, svojega vsemogočnega Gos-
poda, svojega naj boljšega Očeta
žalil. Terdno sklenem, vse grehe
in vse hude priložnosti zapustiti,
storjene grehe nadalje bolj obžalo-

vati, in nikdar več zoper tvojo sveto voljo ravnati. Vzemi me spet za svojega otroka in dodeli mi gnado, ta svoj sklep dopolniti. Prosim te po neskončnem zasluženju tvojega božjega Sina, našega Gospoda in Zveličarja, Jezusa Kristusa.

Kaj so djanske čednosti?

Djanske čednosti so tiste, do katerih se djanje in zadržanje kristiana tako ravna, da je Bogu dopadljivo.

Ktere so med djanskimi čednostmi, ki jih mora kristian imeti, poglavitne?

Med djanskimi čednostmi, ki jih mora kristian imeti, šo té (ove) štiri poglavitne čednosti

1. Modrost.

2. Zmérnost.

3. Pravičnost.

4. Serčnost (močnost).

Ktere čednosti so sedmém poglavitnim grehom nasprot?

Ponižnost je nasprot napuhu.

Dobrotlivost (radodarnost) lakomnosti.

Čistost nečistosti.

Ljubezen zavisti.

Zmérnost požrešnosti.

Poterpljivost jezi.

Gorečnost (do dobrega) lenobi.

Kai še gre h kerščanskej pravici?

H kerščanskej pravici gredo tudi dolžnosti, ktere je Jezus Kristus posebno priporočil.

Ktere so dolžnosti, ki jih jeh Jezus Kristus posebno priporočil?

Dolžnosti, ktere jé Jezus Kristus posebno priporočil, so:

1. Naj prěj božjega kraljestva in njegove pravice iskati.

2. Samega sebe zatajevati.

3. Svoj križ nositi.

4. Za Kristusom hoditi.

5. Krotek in ponižen biti.

6. Sovražnike ljubiti, dobro jim storiti, kteri nas sovražijo, moliti za tiste, kteri nas žalijo in preganjajo.

Kai še dalej gré h kersčanskej pravici?

H kerščanskej pravici še tudi gré tistih osem posebno lepih čednost, ktere je Kristus Gospod na gori učil, in zavolj kterih je ljudem blagor rekel (jih izveličane imenoval.)

Ktere (koje) so tisté osmére zveličanske čednosti?

Osmére zveličanske čednosti so:

1. Blagor ubogim v duhu; kér njih je nebeško kraljestvo.

2. Blagor krotkim; kér bodo zemljo posedli.

3. Blagor žalostnim, kér potolaženi bodo.

4. Blagor jim, kateri so lačni in žejni pravice; kér nasiteni bodo.

5. Blagor usmiljenim; kér usmiljenje bodo dosegli.

6. Blagor jim, kateri so čistega serca; kér Boga bodo gledali.

7. Blagor mirnim; ker otroci božji bodo imenovani.

8. Blagor jim, kateri zavolj pravice preganjanje terpé; kér njih je nebeško kraljestvo.

Kaj so dobre dela kristiana?

Dobre dela kristiana so take dela, ktere so Bogu dopadljive, in kristianu, kter jih opravlja, k zasluženju.

Ktere so naj imenitniše dobre dela?

Naj imenitniše dobre dela so: 1. moliti, 2. postiti se, 3. vbogajme dajati.

Ktere so telesne dela usmiljenja?

Telesne dela usmiljenja so te sedmére:

1. Lačne nasititi.

2. Žejne napojiti.

3. Popotnike sprejeti.

4. Nage obleči.

5. Bolnike obiskati.

6. Jetnike rešiti.

7. Merliče pokopavati.

Ktere so duhovne dela usmiljenja?

Duhovne dela usmiljenja so té sedmére:

1. Grešnike svariti.

2. Nevedne učiti.

3. Tém, kateri dvomijo, prav svetovati.

4. Žalostne tolažiti.

5. Krivico voljno terpeti.

6. Tém, kateri nas žalijo, iz serca odpustiti.

7. Za žive in mertve Boga prositi.

Kteri so trije evangelski svéti?

Trije evangelski sveti so:

1. Radovoljno ubožtvo.

2. Vedno devištvo.

3. Vedna pokorščina pod duhovnim poglavarjem.

Pristavek.

Od štirih poslednih reči.

Ktere so štiri posledne reči:

Štiri posledne reči so: smert, sodba, pek el in nebesa.

Kaj je smert?

Smert je ločitva duše od telesa.

Ali morajo vsi ljudje umreti?

Vsi ljudje morajo umreti.

*Od kod pride, da morajo vsi ljudje u-
mreti?*

Da morajo vsi ljudje umreti, pride od greha, kterega je Adam v paradži (v raji) storil. Ko bi Adam ne bil grešil, bi bili tudi po telesu neumerjoči ostali. Smert je kazen greha.

Kaj je od sodbe treba vedeti?

Od sodbe je treba vedeti, da bo Jezus dušo vsakega človeka precej (koj) po smerti posebej, v konec sveta pa vse ljudi vkup z dušoj in telesom sodil.

Kam je duša pri posebnej sodbi obsojena?

Duša je pri posebnej sodbi alj v vice alj pa v pekel obsojena, alj pa v nebesa vzeta.

Kaj so vice?

Vice so kraj, kdér duše časne kazni terpé za grehe, za ktere v življenju niso zadostile (se spokorile).

Kdo pride v vice?

Duše tistih pridejo v vice, kateri so scer v gnadi božji umerli, vender za svoje v življenju storjene grehe božji pravici néso zadostili.

Kaj je pekel?

Pekel je kraj, kdér pogubljeni vékomaj terpé.

Kdo pride v pekel?

V pekel pride, kdor v smertnem grehu umerje.

Kaj so nebesa?

Nebesa so srečno prebivališče svetnikov, kdér se Bog svojim zvestim služabnikom od

obličja do obličja razodeva, in je on sam njih nad vse veliko plačilo.

Gdo pride v nebesa ?

Tisti pride v nebesa, kateri je v gnadi božjej umerl, in tisti, ki se je svojih grehovali na tem ali na unem svetu spokoril.

Perva doba.

Dogodivščina starih časov.

*Od začetka sveta do Kristusa (od l. 4000 pr. Kr.
do njega rojstva).*

1. Stvaritva sveta.

V začetku je stvaril Bog nebo in zemljo. Rekel je: *bodi*, in že je bilo vse. V šestih dneh je stvaril vse, kar živi in ne živi; sonce, mesec, zvezde, zeli, drevje in živali, poslednič pa človeka, ktere ga je po svoji podobi iz zemlje izobrazil in mu dušo vdihнул.— Perva človeka sta bila Adam in Eva. Bog ju je pravična in nedolžna stvaril, in srečno in veselo sta v lepem vertu, v raju živela in po duši in telesu nevmerljiva bila.— Kako srečni pač so nedolžni ljudje! Bogu in ljudem so sosebno ljubi, in veselje jih čaka, kakoršno se popisati ne da.

2. Pervi greh in obljuba odrešenika.

V sredi verta je stalo drevo spoznanja dobrega in hudega, ktereга sadú po božjej zapovedi nista smela okusiti. Nikar ne jejta, jima je rekel, sicer bodeta umerla. Ali Adam in Eva sta se dala od kače preslepiti, sta božjo zapoved prelomila in greh storila, kteremu se izvirni (poerbani) greh reče. Za grehom pa je prišla kazen (štrafenga) nad nju in ves njun zarod. Iz raja sta bila izgnana, umreti sta morala, mnogo nadlog na duši in telesu terpeti, in zaslužila sta vekomaj od Boga zaveržena biti. Vendar Bog se je ju vsmilil in jima odrešenika obljubil, kteri bođe kači glavo sterl, človeka od dolga in večne kazni greha oprostil in spet k večnemu živlenju pripravnega storil. (I. Mojz. 3, 15). Po tej obljubi je bila med Bogom in človekom zaveza storjena, kterase stara zaveza imenuje, in je terpela do prihoda odrešenika, odkda se je nova zaveza pričela.

3. Bratomor.

Adam in Eva sta dobila dva sina. Starejši, kteremu je bilo ime Kajn, je bil hudoben;

mlajši pa, Abel je bil nedolžen in resnično pobožen. Zatoraj je Bog Abelna za ljubo imel in se je na njega dar z dopadenjem ozerl: za Kajna pa in jegov dar ni maral, ter ga je prav po očetovo svaril. Ali Kajn ne posluša božjega svara, ampak od zavida in jeze mu lica vpadajo. Zgrabi svojega brata in ga ubije. Zavolj tega od Boga preklet je pobegnul, po svetu se klatil in ni pokoja imel ne po noči ne po dnevu. — Bog je Adamu in Evi na mesto Abelna sina Seta dal. — Kako strašna reč je vendar greh, ki človeka ob mirno vest in veselo življenje pripravi! Oj, da bi se ga varovali vselej bolj kakor strupenega gada!

4. Potop sveta.

Kakoršni stariši takošni otroci. Otroci brezbožnega Kajna so tudi brezbožni bili in s časom še pobožne popačili. Popolnoma so se od Boga odvernili in če dalje globejše v grehe in hudobije pogreznili. Milo kakor oče se je Bog črez nje potožil, jim še sto in dvajset let odloga davši, potem pa, ker ni nobenega poboljšanja bilo, je začel dež liti štirideset dni in štirideset noči, strašno kakor da bi iz vedra vlival. Voda je rastla in rastla, da je petnajst komolcov nad naj vekšimi

gorami stala. Vse kar je pod nebom živelo, človek in živina, ptica in červ, je potonilo (l. 2348 pr. Kr.), samo pravični Noe je bil ohranjen, in kar jih je bilo pri njem v ladji, katero je po božjem povelju napravil. V zahvalo Gospodu altar postavi, ter mu na njem žgaven dar zažge. In prijetni duh je bil vseč Gospodu, lepa mavrica (božji stolec) se na nebu prikaže, in Bog je blagoslovil (požegnal) Noeta in njegove sine, je novo zavezo z njimi storil, ter obljubil jim, da nikoli več ne bode potop zemlje razdjala, nikoli več prejenjala ne setva ne žetva, ne poletje ne zima, ne noč ne dan. I. Mojz. 9, 15.

5. Noetova rodbina.

Noe, ki je bil drugi oče človeškega rodú, je imel tri sine, katerim je bilo Sem, Kam in Jafet ime. Imeli so mnogo otrok, tako da se je iz njegove rodbine s časom velik narod zaredil. Samo da kmalo spet so se pohujšali, v nevéro in malikovanje zajšli, in močno se prevzetovali. Svoje ime poslaviti in Bogu vklubovati so jeli staviti velikanski Babilonski stolp, ktereга verh bi se neba dotikal. Ali Bog je vničil njih nespametno početje in jim besedo ali jezik zmedel, da jeden drugemu niso razumeli; torej so morali neha-

ti od zidanja in na vse kraje sveta so se razkropili. Dalje pa, ko so razkrapali se, huje so se zanemarjali, in pozabivši svojega Stvarnika in svoje duše še vedli niso, zakaj jih je Bog stvaril. Sonce in zvezde, mertve ljudi in razno žival, clo podobe iz lesa in kamna so molili in po božje častili; zravno pa tudi gerdo živeli in nespodobnosti vganjali, ktere se še ziniti ne smejo. — Joj da bi ne! bila je terda dušna tmina.

6. Abraham in njegov zarod.

Malikovanje se je med narodi zmirom bolj razširjalo, in bati se je trebalo, da bi véra v pravega Boga in upanje prihodnega odrešenika zmed ljudi popolnoma zginula: temu v okom priti je Bog moža izvolil vsega pobožnega in vernega, kteremu je bilo Abraham ime (l. 1925 pr. Kr.). Njega je očeta storil velikega naroda, kteri se je Izraelsko ali Judovsko ljudstvo imenoval. Ž njim je posebno zavezo naredil in v znamenje te zaveze je imelo vsako možko dete njegovega zaroda obrezano biti — njemu je izverstno obljubo storil, da po njem in njegovem zarodu bodo blagoslovljeni vsi narodi zemlje. In Abraham je ostal zvest Bogu vse svoje žive dni.

Pobožno in véрно kakor Abraham je živel tudi njegov sin Izak, on je hodil po potih Gospoda in bil ves vdan v božje roke; zato je Bog njemu sve njegovemu očetu storjene obljube ponovil in ga z vsim obilno obdaroval. Izak je nesel derva na goro Morio, se je pustil voljno zvezati, in verh derv na altar položiti, Bogu v žgavni dar: on je bil podoba zveličarja.

Njegov sin Jakop, kteremu se je tudi Izrael reklo, je imel dvanajst sinov, od kterih izvira dvanajst Izraelskih rodov. Jeden zmed njegovih sinov, Jožef, je bil podoba Jezusa Kristusa. Od svojih bratov oblačil obropan, za dvajset srebernikov v Egipt prodan, tam po krivem obdolžen in v ječo med dva hudodeljnika seržen, potem pa od kralja povekšan je postal rešitelj celega naroda ob času strašne dragine in hude lakote. Na njega povabo je prišel tudi njegov oče Jakop s celo svojo družino v Egipt in se je v naj lepšem kraju dežele naselil. Na smertnej postelji je od božjega duha navdihnjen svojim sinovom prerokoval, da kraljevska palica od njegovega sina Judata ne bode odvzeta, dokler ne pride On, kteri ima poslan biti. I. Mojz. 49, 10.

Ti trije so naj imenitnejši očaki, s kterimi se je Bog prav po prijateljsko pomenkoval, on se je pogosto Bog Abrahamov, Izakov

in Jakobov imenoval. Njih véra in služba božja je bila na prostej stopnji. Odločeni svetkov še niso imeli vendar se kaže, da so saboto praznovali; od njihove molitve lepe zglede beremo, in njihovih darov, ktere so Bogu v čast opravljali, sv. pismo dostokrat govori. Večidel so žito, sadje, moko, domače in divje živali darovali, samo od Melkizedeka se bere, da je bil duhoven Najvekšega in kruh in vino daroval. Nadopolno v božje roke vdani so živeli in živo zaupali v resničnost obljub, ktere so od Boga prejeli.

Kar pa druge narode, Egipčane, Babilonce, Asirce i. t. d. zadeva, so se zmirom dalje od Boga zgubili in več in več v zmote zajšli. Vérjetno je, da se je v Babilonu malikovanje pričelo, in nedodelan grad je bil menda prva malikovavska veža; od tod pa se je izlilo kakor silovita povodenj na vse kraje sveta. Kako slepi in brezumni so postali, kako z nesramnim djanjem malikom stregli, in koliko jezer nedolžnih ljudi lažnivim bogovom poklali, se ne da popisati, ker je pregerdo! Pač živ dokaz, kam človek brez Boga zajde!

7. Izhod iz Egipta. Mojzes.

Kakor je Bog Abrahamu napovedal, se je tudi zgodilo; iz njegovih mlajšev se je po

Jožefovi smerti velik velik narod zaredil, ki je bil, kakor je že bilo rečeno, Izraelski narod imenovan. V Egiptu pa jim je slabo šlo, hudo so bili zatirani, milo so zdihovali in glasno vpili k Bogu. In Bog je njih zdih in klic vslišal, se prikazal Mojzesu v gorečem germu na gori Horeb, ter mu dal ukaz, Izraelski ljud iz Egipta peljati. Egiptovski kralj Farao se je sicer branil in ljudstva ni hotel izpustiti; ali Bog je z neznanimi kaznimi njega in deželo vdaril, in poslednič je vse pervence Egipčanov in njih živine v enej noči pomoril. Izraelcom pa je ukazal, naj zakoljejo pri vsakej hiši léta staro jagne, naj z njegovo kervjo pomažejo oba podboja in naddurje hišnih vrat, in nič žalega se jim nakretilo, kar pes čehnil ne bode. In storivši to so bili ohranjeni. — To jagne je bilo predpodoba velikonočnega jagneta Jezusa Kristusa, ki je s svojo kervjo ves človeški rod odrešil.

8. Potop Egipčanov.

Po teh znamenjih in čudežih je (l. 1491 pr. Kr.) Mojzes Israelce iz Egipta peljal. Čuden oblak, po dnevu temen, po noči ognjen, je pred njimi šel pot jim kazaje. Ali kmalo se je kralj skesal, da jih je izpustil, nagloma

izbere svoje bojne trume, za njimi vdari, ter jih dojde ob rudečem morju. Strah i trepet Izraelce opade in velik krik vstane. Zdaj Mojzes v božjem imenu svojo palico nad morjem iztegne in glej! kar razdvoji se morje. Na desnej in levej valovi stojé ko stena; močen vihar je dno posušil in so šli po suhem skoz. Kralj in njegova vojska, vsi serditi za njimi planejo vsred morja, kar Mojzes svojo palico spet nad morjem stegne, s strašnim hru- pom valovi na nje lopijo in vse poveznejo. Ne jeden ni ušel. — Tako čudno Bog za svoje skerbi, tako ojstro grešniki kaznuje!

9. Božje zapovedi.

Od rudečega morja, kjer so tako oče- vidno rešeni bili, so Izraelci šli po velikej pu- ščavi in so pod goro Sinaj svoje šotore po- stavili. Na tej gori med strašnim bliskom in gromom jim je Bog svojo postavo oznanil, deset zapovedi dal in v dve kamnitne tabli s svojim perstom jih zapisal. Še mnogo drugih zapovedi jim je dal, naznanil, kako imajo službo božjo opravljati, kako saboto in druge svetke praznovati, za greh zadostvati, se oči- ščevati, i. t. d. obljubil je jim vse dobro, ako ga vbogali — in žugal vse hudo, ako mu ne- pokorni bodo. — Ali le prehitro so pozabili

zapovedi in dobrote božje, vedno godernjali nad Bogom in Mojzesom in tako zlo se zmotili, da so zlato tele vlili in po božje častili.

10. Vhod v obljubleno deželo.

Za kazen njih mnogih grehov so se morali štirideset let po puščavi potikati; vsi, kateri so iz Egipta prišli, so pomerli (le Jozua in Kalab ne), in nov boljši zarod je podrastel. V puščavi, kjer ni bilo ne njive ne koče, ne sadja ne žita, jih je Bog prav čudno preživil. Kruh, ki so mu mana rekli, jim je ves čas, kar so v puščavi bili, iz nebes pošiljal, z mesom prepelic dvakrat jih nasitil, z vodo iz skale jih napajal in po Mojzesovi smerti v obljubleno deželo Kanaan peljal, od ktere se je reklo, da se mleko in med po njej cedi.

Junak Jozua jih je s suho nogo skoz reko Jordan peljal, nevérske narode pokončal, ter deželo med dvanajst rodov razdelil.

Sv. Paul veli, da vse te zgodbe imajo svoj posebni spomin. Rešitva iz Egiptovske sužnosti pomeni našo rešitvo iz hudičeve oblasti po Jezusu Kristusu. Hoja po puščavi pomeni naše potovanje po zemlji, kjer nam Bog svoje postave daje, nas z nebeškim kruhom (mano) redi in z živimi studenci svoje gnade krepča. Obljubljena dežela nas pomni nebes, da jih moramo s sveto vojsko pridobiti.

11. Izraelski sodniki.

Srečno in mirno so Izraelci živeli v lepej Kanaanski deželi, živine, žita, vina in vsega obilno imeli, dokler so Bogu zvesti in pokorni ostali. Ko so pa Boga zapustili, tuje bogove moliti jeli in zoper njegovo izrečno prepoved zakonske zaveze z ognušenimi narodi delali, je Bog zemlji rodovitost vzel in jih sovražnikom v roke dal, kateri so jih silno terli. Kakor pa so spet svoj greh spoznali, jokali in se k Bogu obernili, se je spet jih vsmilil in hrabre može, sodnike imenovane, obudil, kateri so jih iz rok sovražnikov oteli in osvobodili. Naj bolj sloveči med njimi so bili: Gedeon, Jéfte, zlasti pa Samson, kteremu ni bilo korenjaka.

12. Izraelski kralji.

Več ko štiri sto let je Israelsko ljudstvo pod sodniki živelo, dostikrat v malikovanje zajšlo, kaznovano pa spet k Bogu se vernilo. Ker pa je po izgledu drugih narodov kralja imeti hotelo, mu je prerok Samuel po božjem povelju Saula za kralja mazilil (1095 pr. Kr.) Saul je bil iz pervega ves dober, ali kraljevska čast in bojna sreča ga je prevzetnega storila,

zato ga je Bog zaverigel in Davida izvolil.— David je bil čverst in pogumen, še clo mlad je velikana Goljata premogel in ko je kralj postal, je sovražnike v velikih zmagah natolkel in meje kraljestva razširil. Serce je imel polno pobožnosti, v čast božjo mnogo lepih, svetih pesem, katerim psalmi pravimo, zložil in božjo službo v lep red spravil. Tudi prerok je bil, in od prihodnega zveličarja prerokoval, da ima iz njegove hiše priti, zato se Kristus tudi sin Davidov veli. Davidov sin in naslednik je bil Salomon, bogaboječ in moder kralj. V mestu Jeruzalemu je postavil na hribi Moria lep in veličasten tempel, kakoršnega še ni bilo na zemlji. Bil je po podobi snidnice sozidan in v dva dela razdeljen. V sprednem delu v svetišču, je bila skrinja zaveze, in v njej zlat verč z nekoliko zerni mane, Aronova palica, ktera je bila enkrat ozelenela in sad rodila, in kamnene table Mojzesove. V svetišče nihče drug ni smel, kakor samo veliki duhoven enkrat v letu. Ali Salomon ni ostal na božjih potih, že starega je neversko ženstvo spridilo, v mnogotere pregrehe in clo v malikovanje speljalo. Milost božja ga je zapustila in njegovo veličastvo je zatemnelo.

13. Asirska in Babilonska sužnost.

Po Salomonovi smerti se je njega kraljestvo v dvoje razderlo; v kraljestvo Juda

iz dveh rodov Juda in Benjamin, in v kraljestvo Izrael iz ostalih (drugih) deset rodov. Poglavitno mesto ovega (tega) je bila Samaria, unega pa Jeruzalem. Že Jeroboam prvi Izraelski kralj je malikovavsko službo vpeljal, v Danu in Betelu zlate teleti naredil in po vsih visočinah malike postavil. Po njegovih stopinjah so skorej vsi ostali kralji hodili, in tudi ljudstvo je svojih kraljev zgled posnemalo, ter gerdo in slabo živelo, dokler je šiba božja jih zadela.

Salmanasar, Asirski kralj, je s strašno vojsko pred Samario privihral, mesto užugal in vse Izraelce v sužnost na Asirsko gnal (l. 722 pr. Kr.). Med vjetimi je bil tudi pobožni Tobija, ktereга dobrodelnost se ne da dohvaliti.

Sto in štir in štirideset let potem se je z kraljestvom Juda rávno taka zgodila. Nabukadnecar Babilonski kralj je s svojimi trumami Jeruzalem dve leti oblegal, končno ga premagal, ter požgal mesto in tempel, in kralja in podložne v sužnost na Babilonsko peljal. Med vjetimi zavolj pobožnega življenja naj bolj znameniti so bili: čista Suzana, trije mladenči v ognjenej peči, in Daniel v levnjaku.

14. P r e r o k i.

Tote hude kazni Izraelce niso iz jasnega ali nanagloma zadele, ampak Bog je od časa

do časa, bogaboječe, svete može, preroke imenovane poslal, kateri so jih zavolj njih grehov oestro svarili in k pokori opominjali, jim milost obetali ako se poboljšajo, pa tudi hudo žugali, ako terdovratni ostanejo. Verh tega so pridšega Odrešenika naznаноvali in kolikor bolj se je bližal njegov prihod, toliko glasneje in svitleje so od njega govorili: napovedovavši čas in kraj njegovega rojstva, njegove čudeže, njegovo terplenje, smert in vstajenje, spreobrnjenje nevérnikov in veličastno zmago prave vére. Včasih so še hajde budili in k pokori klicali; kakor prerok Jona, ki je bil v mesto Ninive poslan in prerok Daniel, ki je na Babilonskem dvoru spoznanje pravega Boga razširil. Naj imenitniši preroki so bili: Elià, Elizej, Izaià, Jeremià, Ecehiel in Daniel.

15. Stava novega tempelna.

Potem ko je sedemdeset let Babilonske sužnosti že minulo in ljudstvo dovolj spokorjeno bilo, se je po božjej obljubi spet v svojo domačijo verniti smelo. Perzanski kralj Cir, ki je Babilon užugal, je Judom dovoljenje dal, v svojo deželo nazaj iti, ter mesto in tempel zopet sozidati. S pridom in veseljem se dela lotijo; ali Samaritani, kateri so se po zgornih krajih obljublene dežele naselili, jim silno

ovérajó, tako da so se morali delavci z mečem opasati, ter z jedno roko delati in z drugo orožje deržati. Ker je pa sozidani tempel se veliko slaběji kazal memo poprejšnjega Salomonovega, sta preroka Hagej in Caharia žalostno in maloserčno ljudstvo tažila, prerokovaje, da bo novi tempel veličastnejši od pravega, ker bode v njega prišel On, ktereга vse ljudstva želé.

16. Makabeji.

Šesto leto Perzanskega kralja Daria (1. 515 pr. Kr.) je bil tempel dodelan in z nereklivim veseljem posvečen. Ezdra in Nehemija sta postavo Mojzesovo zopet vpeljala, službo božjo uverstila in ljudstvo vnela, da so knjige svetega pisma pridno brali in njih razlago zvesto slušali.

Ker so pa pozneje spet v grehe zagazili, jih je Bog spet sovražnikom v roke dal. Naj huje jih je terl Sirski kralj Antioh in siloma od postave božje odvernuti hotel. Vendar veči del ljudstva je svojemu Bogu zvest ostal; serec Eleacar in Makabejska mati s sedmeri sinovi vred rajši umerjejo, kakor da bi postavo prelomili. Ker je pa stiska zmirom večja prihajala, so vstali Makabejski bratje Juda, Jonatan in Simon, se bojevati jamejo in ne

henjajo pred, dokler ni gnusoba malikovavska od svetega mesta očiščena in božjemu ljudstvu svoboda pridobljena bila.

17. Polnost časov.

Preteklo je štir jezer let od perve obljuje odrešenika in nastopili so časi, ko je imel poslan biti On, v kojega so narodi upali, **Odrešenik sveta**: bila je kakor sv. Paul veli, **polnost časov**. Vsi pobožni Židovi so po njem zdihovali, vsi modri hajdje ga željno čakali; bil je jeden klic po zemlji: „Rosite nebesa od zgoraj dol — dežite oblaki pravičnega.“

Bila je pa tudi potreba njega velika, da več misliti ni mogoče, zakaj spaka sveta je do verha prirasla. Judi so scer Mojzesove postave se terdo držali in k malikovanju niso više nagnjeni bili; ali žalibože, kako so bili med seboj razklani! Farizeji, Saduceji in Eseji so se jednomerno vjedali in pipali, le z ustmi in na oči Boga častili, v sercu pa hudobni bili, in gerdo in slabo živeli. Še hujša je bila nevernikov spačenost in zmotnjava. Vsi od kraja, tudi naj bolj omikani med njimi, Gerki in Rimljani so malikom stregli in v nebrojnih zmotah in napakah zapopadeni bili. Tudi stari Nemci in Slovani so malikovavci bili. Nemci skoraj

v sredi Europe stanovaje so imeli jedno vekše bitje, kteremu so rekli Alfadur, in raznih ostalih bogov in boginj, kterim so naj raj v logih, pod hrastmi in na gričih zeliša in živali, pogostokrat pa tudi ljudi darovali.

Nič boljša ni bila vera Slovanov, ki so nekđaj celo izhodno stran Europe do Baltiškega in Jadranskega morja v lasti imeli. Njih vekši bog je bil Perun; Živa ali Lada njih boginja. Černibogu so mladenče in device klali, in mnogo dobrih in zlih bogov in mnogo škratov častili. Pri njih daritvah so rade gostarije bile, tudi iger in plesov ni smelo mankati. Lipa je bila Slovanov sveto drevo.

Žalostno tedej je bilo na svetu, kakor po zimi, kedar je gosta megla in dolgo sonca ni. Narodi vsi ognušeni so v greha sužnosti tičali in si pomagati ne vedli ne mogli. Obupati bi jim bilo, ako bi Bog pomagal ne bil. In Bog je resnično pomagal, je poslal odrešenika, kterega je v raju pervema človekoma obljubil, kterega so preroki vseskoz naznaovali, svojega jedinega Sina Jezusa Kristusa, da se nobeden v njega verujoč ne pogubi, ampak večno življenje doseže. — Z njegovim rojstvom so se začeli novi časi za človeški rod, zato se tudi od tod leta človeških zgodb štejejo in pišejo.

Druga doba.

Dogodivščina Jezusa Kristusa in prvih zlatih časov njegovo vére. (od l. do 312 po Kr.)

18. Rojstvo in mladost Jezusa.

Ko se je po hudih vojskah svet umiril, in August Rimski cesar bil, Herodež Idumejc pa kralj na Judovskem, je Bog poslal svojega Sina, odrešenika toliko zaželenega. V hlevu pri Betlehemu ga je rodila njegova mati Maria, naj svetejša Devica iz Davidove hiše, ter v plenice povitega v jasli položila. To je bilo 25. grudna (decembra), okoli polnoči, kakor staro cerkveno izročilo pravi. In glej! komaj je bil rojen, že angeli v velikej svetlobi iz nebes pridejo in pastirjem, kateri so po Jeruzalemskih tratih črede pasli, napovejo, kaj se je veselega zgodilo; v daljnem Jutru pa se nova zvezda zasveti, in Modrim (trem kraljem) ravno to veselico oznani. — In so

prišli brez odloga, pastirci in Modri v zaznamvani hlev molit svojega Kralja in Boga.

Kedar je bil osem dni star, je bil po postavi obrezan, ter prejel je presveto ime Jezus, kar se toliko pravi ko Zveličar. Štirideseti dan po svojem rojstvu je bil v tempel pred Gospoda postavljen, in svojemu nebeškemu Očetu v dar prinesen, kder sta bogaboječi serec Simeon in pobožna Ana od sv. Duha razsvitlena ga spoznala in pripovedovala od njega vsem, kateri so odrešenja čakali.

Hudobneži pa, slišati od njegovega rojstva so se vstrašili, posebno Herodež, ki se je za svoje kraljestvo bal, ter ga vsmertiti hotel: zatorej je Jožef njegov rednik po božjem povelju po noči vstal, in vzešči dete in Mario v Egipt pobegnul; po smerti Herodeževipa se v Nazaret nazaj povernul. In tukaj v Nazaretu je Jezus svoje detinstvo in svojo mladost preživel, in rastel v izgled vsem mladim ljudem v starosti in modrosti pred Bogom in ljudmi. V svojem dvanajstem letu je šel s svojimi stariši po postavi v tempel na Velikonočni praznik, se ondi pomudil in tako modro prašal in odgovarjal, da so se clo pismouki čudili. Od tod pa se je na revni, tihi dom svojih starišev vernul, jim v vsem po otroško vdan in pokoren bil, in je sosebno Jožefu pri tesarii pridno pomagal in s potnim obrazom svoj kruh jedel.

19. Jezusov kerst, post in uk. Zvolitva apostolov.

Ko je bil Jezus svoje trideseto léto izpolnil, je prišel do Janeza k reki Jordana, ter se od njega kerstiti dal. Med kerstom se je nebo odperlo, sv. Duh se prikazal v podobi goloba nad njim, in Bog Oče se je oglasil: „Ti je moj preljubi Sin, nad katerim imam dopadenje.“ Potem je šel v puščavo, in ko se je štirideset dni postil in molil, in tripotno skušnjava satana premagal, je začel evangelj (veselo oznanilo) od kraljestva božjega oznanovati. Hodil je tri leta po vsej deželi, po mestih in vaseh, učivši tako lepo, da je vse osupnjeno bilo in so cele kope ljudi za njim vrele; in kakor je učil, je tudi živel, tako sveto, da mu nihče naj manjšega greha očitati ni mogel.

Zmed svojih učencov, katerih je zmirom več dobival, jih je dvanajst odbral, ktere je apostole ali poslance imenoval, namreč: Petra, Andreja, Joana, Jakopa starejšega in Jakopa mlajšega, Filipa, Jerneja, Tomaža, Matevža, Tadeja, Šimona in Judeža Iškarjota. Te je za namestnike svoje na zemlji, za pastirje svoje črede postavil in jim ravno tako popolno oblast dal, kakoršno je On od svojega nebeškega Očeta

prejel. Izvolil je še dva in sedemdeset učencov, kateri so imeli biti pomagavci apostolov, ter jih poslal po dva in dva vkupej pred seboj po mestih in terjih. — Glejte! toti dvanajsteri apostoli, toti dva in sedemdeseteri učenci in ostali, kateri so v njega verovali, so bili začetnik ali temelj svete cerkve Kristusove, koja je čedalje bolj rastla in bode ostala po njegovi obljubi do konca sveta. Za njenega poglavarja je odmenil sv. Petra, rekoč: „Tisi Peter (skala) in na to skalo bom svojo cerkvo zidal, in peklenške vrata je ne bodo premagale.“ Njemu je izročil ključe svojega kraljestva, to je, naj vekšo oblast v svojej cerkvi.

20. Jezusovi čudeži.

Po svojih blagonosnih potih je Jezus ljudem neizrekljivo veliko dobrega storil; slepim je dal pogled, gluhim posluh, mutastim govor; je vsaktere bolnike ozdravil, iz obsedenih hudiče izgnal in clo mertve obudil. Gotovo je, da ni bilo rane, ktere bi zacelil, ne siromaka, kteremu bi pomagal ne bil. Čudna moč je šla iz njega in vse je ozdravil. Tudi prihodnega je mnogo naznanil. — Pri vsem tem pa je vendar veliko sovražnikov imel, zlasti med farizeji in pismouki, kateri so ga grozno čertili in kar viditi ne mogli, zato ker jih je zavolj njih hudobije in grehote javno (očitno) svaril in jim mnogokrat gorje žugal zavolj njih

hinavščine. Ze nekokrat so ga prijeti hotli, pa se jim je vselej umaknil.

V tretjem letu svojega uka, malo pred Velikonočjo je svojega prijatla Lazara, kateri je že štiri dni v grobu bil, obudil, skoz to pa vekše duhovne in farizeje tako razkačil, da so zbor sklicali in sklenili, njega in Lazara umoriti; Jezus pa se je jim umaknil. Kmalo vendar je spet prišel v Betanio, kder je Lazar živel, se na osliča vsedil in častito in kakor kralj v Jeruzalem jezdil. Množice s palmami in oljkami mu naprot gredé so razgrinjale svoje oblačila po poti in vesel vesel vrišč je bil: Hosana sinu Davidovemu! Tode ravno to poslavljenje je vse njegove nasprotnike živo peklo. V Kajfeževi hiši so se sošli, ter svet imeli, kako bi ga z zvijačo v roke dobili in vsmertili. Tedaj pride Judež, jeden dvanajsterih, k njim in se ponudi ga izdati za trideset srebernikov.

21. Zadna večerja.

Jezus je dobro vedel in svojim učencom sosebno zadni teden mnogokrat povedal, kaj ga čaka in kako blizo je čas njegovega terpljenja. Lahko torej bi se bil smerti odtegnil, ako bi bil hotel; ali ljubezen ga je gnala umreti in človeški rod odrešiti. Preden pa je terpel, je iz serca želel velikonočno jagne jesti s svojimi

apostoli, in pri večerji vzeme kruh v svoje svete in častite roke, oči oberne prot nebesom k svojemu Očetu in ga zahvali, posveti kruh, ga razlomi in poda svojim apostolom rekoč: **Vzemite in jejte; ker to je moje telo, katero bo za vas v smert dano.** Potem vzeme čašo (kelh) z vinom, spet zahvali svojega Očeta, posveti ter poda apostolom, rekoč: **Vzemite in pijte iz nje vsi; ker to je moja kerv, kerv nove zaveze, ktera bo za vas in za njih veliko prelita v odpuščenje grehov.** Ovo storite v moj spomin. **S tim je Jezus skrivnost (sakrament) svetega rešnega telesa postavil, v katerem se našim dušam pod podobami kruha in vina v hrano daja.** — Po večerji je apostolom še veliko govoril od svojega odhoda, jih tažil in jim obljubil svetega Duha, kter jih bode vso resnico učil in pri njih vekovito ostal. Po tem je vstal in so šli vsi skupej proti oljskej gori.

22. Jezusovo terplenje in smert.

Na oljskej gori, v vertu Gecemani stopi Jezusu vse njegovo terplenje pred oči, smertna žalost ga opada, groza ga obletuje, težave ga sprehajajo in pot kakor srage kervi mu po čeli stopa in na zemljo kaple. Na kolena pade: „Oče! je molil, če je mogoče, odvzemi mi čašo

terplenja; vendar ne moja, ampak tvoja volja se zgôdi!“ In glej! angel iz nebes ga je potažil in pokrepčal. — Med tim se je približal Judež izdajavc in ž njim velika derhal vojakov in bričev s svetili, kolmi in mečmi, kateri so Jezusa zgrabili, zvezali ter peljali k Anazu in Kajfežu, vekšima duhovnoma.

Na dvorišču, kder ga je Peter trikrat zatajil, so ga vojaki in hlapci celo noč zasramovali in v obraz zapljuvali, za uho in v obraz bili; zarano pa, ko je dan napočil, so ga izdali Ponciu Pilatužu, oblastniku Rimskega cara (cesarja) Tiberia. Dasiravno od Pilatuža in Herodeža nedolžen spoznan, je qil vendar le nevredno oponašan, do nagega slečen, k stebri privezan, bičan ali šiban, s ternjem venčan, s škerlatastim plajščem ogernjen, s terstom po glavi tolčen, tolovaju Barabu zad postavljen in — v smert obsojen.

Naj vekšemu hudodelniku jednak je moral Jezus svoj križ, ki je bil iz težkih brunov zbit, na goro Kalvario zvun Jeruzalemskega mesta vleči, slab in truden od prestanega terplenja se je pod njegovo težo opotekal in dešati jel, tako da mu je Šimon Cirenčan ga nesti moral pomagati. Okoli devete ure pred poldnem po našem številu pride na morište, kder so ga nagega znak na križ pribili in z križem vred od tal vzdignuli. Opoldne je sonce otemnelo, strašna tmina nastopi, ter vso deželo pokrije,

in cele tri ure je zemlja in nebo v noči in tmini. Vse se prestraši in omolkne, in stermiti in gleda kaj bo. Tudi Jezus je molčal, in grozne bolečine in neskončne težave ga sprehajajo, okoli treh popoldne pa, ko je njegovo terplenje do verha prikypelo, je z velikim terdnim glasom zavpil: „Dopolnjeno je. Oče! v tvoje roke izročim svojo dušo.“ Ko je to izustil, je glavo nagnul in umerl. In glej! zemlja se je stresla, skale so pokale, zemlja je dala svoje mertve nazaj in zagrinjalo v tempelnu sa raztergalo od verha do tal. Stotnik in vojak, ki, kateri so poleg križa na straži bili, viditi potres in kar se je zgodilo, so se silno bali, in djali: „Zares ti je bil Sin božji!“ Ljudstvo je trepetaje na persi terkalo in molčé se razide. Še mu jeden vojščakov s sulico stran prebode, in kri in voda se mu je iz serca ulila, na pričo, da je gotovo mertev.

Tako se je dopolnilo vse, kar so preroki v starej zavezi prerokovali; Jezus Kristus, Sin živega Boga in Odrešenik celega sveta, je bil v resnici med hudodelnike štet, je bil na križu umorjen in visi mertev med dvema razbojnikoma na sramotnem lesu križa.

23. Jezusovo vstajenje in njegov vnebohod.

Jožef Arimatejc in Nikodem sta Jezusa iz križa snela, sta ga s dišavami v belo tenčico zavitega v nov iz skale izsekan grob pokopala, ter velik kamen pred grob zavalila. Sovražniki clo kamen zapečatijo in z varhi obstavijo. Ali glejte! tretje jutro pred svitom se zemlja potrese, se kamen odvali, in Jezus premagavc pekla in smerti veličastno vstane, in razveseli učence in vse prijatle svoje. Njegovo vstajenje tudi našo véro in naše upanje naj močnejše podpira.

Še štirideset dni se je na zemlji mudil, in svojim apostolom posledne nauke zastran hožjega kraljestva in svoje cerkve dal, potem jih skoz Betanio prot oljskej gori peljal. „Ne hodite od Jeruzalema, jim veli, dokler ne prejmete moči od zgoraj, kar se bode ob kratkem zgodilo. Potem pa pojdete po vsem svetu, učite vse narode in kerščujte jih v imenu Očeta, Sina in sv. Duha. Glejte! jaz ostanem pri vas vse dni do konca sveta.“ Verh oljske gore pridši razprostre svoje roke in blagoslovivši jih se iz pred njih oči k nebesom povzdigne. Svetel oblak mu naprot priplava in ga nese v sveto nebo, kder sedi na desnici božjej.

Apostoli pa so se bili vernili v Jeruzalem in čakali tamkaj obljubljenega sv. Duha. — Tako je Jezus dokončal od Očeta mu izročeno delo.

24. Prihod sv. Duha.

Napočil je deseti dan po Jezusovem vnebohodu, bila je sveta nedelja binkoštna, imeniten svetek Judovski (l. 33. po Kr.). Apostoli in učenci Jezusovi, med njimi tudi novo izvoljeni Matia, so bili iz strahu pred Judmi v jednej hiši zaperti, ter molijo. Kar naglo zutraj ob devetih vstane velik šum, kakor piš hudega viharja, razdeljeni ognjeni jeziki so se prikazali nad vsakterega glavo, in so bili napolnjeni s svetim Duhom, in so jeli govoriti v mnogoterih jezikih, in hvaliti Boga in njegove dela. Kmalo se je krog hiše velika množica zbrala, gledat in slišat, kaj se čudnega godi. Peter od sv. Duha ves vnet vunkaj stopi, ter jim razkladati jame, kako da je Bog Jezusa, kojega so oni na križu umorili, zopet obudil in postavil sodnika živih in mertvih, ter jih k pokori in k véri v Jezusa opominja. Globoko je njegova beseda poslušavcom v serce segla, tako da se je še tisti dan tri jezare ljudi kerstiti dalo. — Ne dolgo po tem gresta Peter in Janez v Jeruzalemski tempe

k večernicam. Na lepih vratih hrom ubožec sedi vbogaime proseč. Sv. Peter mu reč: „V imenu Jezusa Nazarenskega vstani in hodi.“ In kakor bi trenil, hromek po koncu skoči, ter zdrav in vesel v tempel gre Boga hvalit. Po tem čudežu se je število vérnikov zopet pomnožilo, ter na pet jezar narastlo. In iz teh in še mnogo drugih, ki so v Jeruzalemu in krog mesta Jezusovo vero sprejeli in se kerstiti dali, je vstala prva družba vernih — cerkva **K**ristusova, se je prav vidno pokazala, ter bila vterjena za vse čase.

25. Razšir in preganjanje vere med Judmi.

Goreče in pogumno so apostoli Jezusa sveti nauk oznanovali, in veliki čudeži in znamja so se po njih rokah godili, tako da so bolnike na ulice nosili, in če je le senca sv. Petra na nje padla, ozdravili so. Vekši duhovni pa, farizeji in saduceji, viditi da se množica vérnih više in više narašča, so se od serda in zavida vneli; po divje na apostole planejo, jih v ječo veržejo, bičati dajo, ter jim oostro zaterdijo, da nimajo više od Jezusa govoriti in učiti. Zadnič clo ljudstvo podšuntajo da so sv. Štefana, ki je z obilno gnado in močjo od Jezusa in njegove vére

pričal, iz mesta pahnili in kamnjali (l. 36. po Kr.)

Po smerti sv. Štefana se vzdigne veliko preganjanje cerkve Jezusove v Jeruzalemu, tako da so zvon apostolov skoro vsi vérniki iz mesta pobegnuli, in na vse kraje po Judeji in Samariji se razšli. Ali ravno to je v razšir cerkve zlo hasnilo, zakaj razšli véрни so okrog gredé po mnogih krajih sv. evangelj oznanovali. Tako je učenc Filip prišel v mesto Samario, Kristusa oznanovaje, in mnogo mož in žen je vérovalo in kreščenih bilo. Drugi učenci so šli po Feniciji in Siriji, in osnovale so se nove družbe vérnih, med kterimi naj imenitniša je bila v krasnem mestu Antiohii, kder so se Jezusovi vérniki naj poprej kristiani imenovati jeli. Tudi Saul, ki se potem Paul zove, poseben zopernik Jezusove vére se je po milosti božje spreobernal, in se med vsimi apostoli naj bolj goreče trudil za razšir kraljestva božjega med neznabogi (hajdmi).

Vendar se opomniti mora, da prvi vérniki so bili vsi Judovskega rodu, ali pa vsaj taki, koji so se iz obreze Mojzesovi postavi podvergli; nevérnikom od začetka nihče apostolov od prave vére govoril ni.

26. Razdjanje Jeruzalema. Razšir in preganjanje vére med nevérniki.

Mnogo Judovskega ljudstva se je Jezusovi véri vdalo, clo zmed duhovnov in farizejev jih je veliko k njej pristopilo: večina vendar je terdovratna ostala, sovražila in kervavo zatirala vse, kar je bilo kerščanskega imena. Ali njih hudobija je dozorela in šiba božja je spletena bila. Privihrali so hrabri Rimljani, so glavno mesto Jeruzalem oblegli, z zasipom obdali in s tempelnom vred tako razdjali, da kamen na kamenu ni ostal. Blizo poldruzega miliona Judov je v tej vojski smert storilo, in kar jih je ostalo, so se po vsem svetu razkropili, ter so še dan današni žive priče, kako strašno Bog kaznuje narod, kateri je pred Pilatužem kerv Sinu božjega nad sébe in svoje otroke klical.

Ker so pa Judi sv. evangelj hudobno zavergli, so se apostoli k nevérnikom obernili, ter šli na vse strani sveta; pod jugom in pod severjem, po izhodnih in zahodnih deželah so Kristusovo véro oznanovali, mnogo truda in terplenja prenesli, pa tudi nebrojno veliko ljudi spreobernili in kerstili. Gerki in Rimljani, možki in ženske, mladi in stari, bogati in revni so popustili svoje zmote in malike, in komaj je trideset lét preteklo, so že skoro

po vsih imenitnejih mestih kerščanske družbe ali srenje vtemelene bile; tudi naši kraji niso pozableni bili. V Oglej (Akvileo) tačas glasovito mesto za teržaskim morjem je prišel sv. Marka Jezusovo véro oznanovaje, je družbo vérnikov ustanovil, in svojemu učencu sv. Mohorju v skerb izročil. Po Benečkem, Istrianskem, Primorskem in po Panonij je pa sv. Klemen učenc sv. Petra učil in pridgoval. — Sleherna teh družb je imela svojega predstojnika, ali škofa ali družega mašnika, ktere so apostoli z molitvijo in s pokladanjem rok vduhovno službo posvetili in za svoje namestnike in nastopnike postavili. Vse skupaj pa so imele občnega poglavarja sv. apostola Petra; so ž njim, pa tudi med sebo (vzajemno) vedno v oskej zavezi bile, in tota njih združba je bila — kerščanska katolška cerkva. In kedar je sv. Peter, kateri je skoz pet in dvajset let naj viši vidni pastir ali škof rimske cerkve bil, na križu smert storil, je šla naj vekša oblast v cerkvi na njegove nastopnike, rimske škofe ali papeže.

Lepo žetvo je tedaj Jezusa sveta véra med malikovavskimi narodi imela in daleč okrog se razširila; zdaj pa se černi oblaki na njo zavlečejo, rimski še neverski cesarji so jo z mečem i ognjem preganjati jeli, ter bi jo bili radi popolnoma zateptali. Neznano je slišati, kako nevsmileno je cesar Neron s kristiani delal. V zverijne kože jih je dal ošiti, potem

pa pse nad nje pošuti, da so jih raztergali. S smolo jih je ukazal oblititi in na kole privezati, zvečer pa, ko se je tema storila, so jih zažgali, da so živi goreli in namest bakel svetili. Tudi sv. Petra in Paula je ovi grozovitnež umoril oba v enem dnevu, 29. rožnika l. 67. po Kr. — Cesar Domician je ukaz dal, vse kerščanske cerkve do tal podreti, in svojo naj bližnjo žlahto je za vére del preganjal in moril. Sv. apostola Joana je v Rim poklical in kakor pravio, mu naj pred strupa piti dal, ko mu pa strup nič škodval ni, ga je v posodo vrelega olja vreči ukazal. Naj huje pa je razsajal cesar Dioklecian, ter se zlobil, po celej deržavi vse kristiane do zadnega pokončati. Po petnajst jezar so jih v enem mesecu zamorili, tako da so rabelni mnogokrat od morije omagali in se jim orodje skerhalo. Z razpuščenim svincom so jih zalivali, z žerečimi kleščami ščipali, na križe razpenjali, žive žgali ali iz kože devali, pri počasnem ognju pekli, divjej zverini v jed davali, i. t. d. In ne posamezno, marveč v celih trumah so jih morili, in v potokih je tekla kerv kerščanska po vsej carevini. V Terstu so sv. Celiana, v Ogleju sv. Mohorja, v Celju sv. Maksimiliana, na Ptujem sv. Viktorina, in v Sambotilu sv. Kvirina, škofa iz Siseka ob glavo djali. Ali više ko so jih pomo-

rili, više se jih je kerstiti dalo; iz vsake kaple prelite kervi je nov kristian izrastel.

27. Življenje tedajnih kristianov.

Kakor med ternjem rade naj lepše violce rastejo, tako tudi kerščanska véra nikolj tako lepo cvetela, nikolj tako obilnega sadu obro-dila ni, kakor ravno une perve čase, ko je bi-la kervavo preganjana. Bili so zlati časi ker-ščanske vére; kolikor vérnikov, bi skoro rekel, toliko svetnikov. Vsi so bili jednega serca in jednega duha, in kar je kdo imel, ni imel za sé, timveč vsih skupej je bilo, in po potrebi so apostoli vsakemu podelili. Prav po ker-ščansko, kakor brati in sestre so se med seboj ljubili; od nečiste ljubezni, od zapelovanja, gerdega znanja, ponočnega vesovanja in kar je družega takega, ni bilo nikdar slišati. — Med vsemi kristiani korintarske cerkve sa-mo jednega nečistnika najdemo. — V lepem miru in jednosti jeden z drugim so živeli, prepira in sovražtva, pravn in tožb so se skerbno ogibali. Polni svete gorečnosti so marskako noč v molitvi in v premišlovanju bož-jih naukov prebedeli, polni svete ljubezni božje so z nevarnostjo svojega življenja službo božjo obiskovali in pri vsakej sv. maši s sv. rešnim telesom svoje duše poživiljali, polni poterpljivosti

niso nikdar godernjali, zakaj da jim Beg toliko terpeti da, nego veselili se, da zavolj Jezusa terpeti vredni so. Kakor Jezus krivičnemu Pilatužu, so tudi oni neverskemu cesarju pokorni bili: pa tudi rajši umerli, kakor zoper zapoved božjo kaj storili. Za male grehe so dolgo in ojestro pokoro delali, pogosto in terdo se postili, in vsi vneti, vsi goreči zmirom k večej svetosti hiteli. — Bili so zgled čednosti vsim prihodnim časom, in dokler žlahtno serce in pogumen duh na svetu ob veljavo ne pride tudi sv. Lovrenc, sv. Florian, sv. Agata, sv. Neža in ostali svetniki in svetnice svoje slave zgubili ne bodo.

28. Zmaga kerščanstva.

Blizo tri sto let so ti strašni pregoni hrumeli, zemlja se je napila blage kervi nebrojnih mučencov in ko bi bila naša sveta véra le zmišljava ljudi in ne od Boga, gotovo bi bila že zdavnej zateptana in ne bilo bi več sleda od nje. Ker pa je od Boga, ker je od Jezusa samega na terdno skalo vtemeljena, je nobena burja, nobena nevihta omajati ni mogla; marveč čedalje globejše korenine je gnala, in od leta do leta više se razprostranjala, dokler je leta 312 po Kr. popolnoma zmagala. — Rimski cesar Konstantin, v véri malikvavcov rojen

in izkojen, scer pa dobrega in milega serca, je imel hud boj s svojim nasprotnikom Maksenciom, kateri se mu je s hrabro in silovito vojno ustavil. V tej velikej stiski se je k pravemu Bogu obrnil, ter ga serčno prosil, naj mu pomaga in ga reši iz rok sovražnika svojega. In glej! pri belem dnevu se prikaže njemu in vsej njegovej vojni veličasten križ na nebu, in na križu z bliščečimi čerkami zapisano: V tem znamenju bodeš zmagal! Konstantin viditi to čudovito prikazen se zavzeme, da po podobi križa krasno bandero narediti in v bitvi pred svojimi vojaki razviti. Nadušen napade sovražnike, jih premaga in konča, ter javno spozna, da Bog kristianov mu je po križu zmago podelil. Od tistih mal kerščansko véro čislati jame in prepové, kristiane dalje preganjati, ter jim dovoli, prosto po svojej véri Bogu služiti. Ukazal je vzeto premoženje cerkvam nazaj dati, zapovedal, da naj se nedelja brez vse pomote obhaja, da naj kervave igre v glediščih nehajo, in se sploh kerščanstvo zmirom bolj podpéral, nevérstvo pa zatéral.

Tretja doba.

Dogodivščina srednih časov kerščanstva.

Od cesarja Konstantina do velike ločitve v zahodni cerkvi (l. 312—1517 po Kr.)

29. Mirni časi kerščanske vere.

S Konstantinom velikim, kateri je prvi kerščanski cesar bil, se je vse spremenilo. Pregon kristianov je potihnil in kerščanska véra je jela mir in pokoj uživati. Križ poprej znamenje naj večje zaničljivosti je postal znamenje časti in zmage, ter se je lesketal na cesarski kroni in na rimskem gradu (kapitolu). Službo božjo so poprej v podzemljskih jamah kletih in rakah opravljali; zdaj pa so začeli veličastne cerkve staviti, javno in slovesno Boga častiti. — Cesar sam je nekaj krasnih cerkev, posebno v Rimu in Carigradu zidati dal, nekaj pa tudi z darovi pomagal; duhovne, sosebnost pa škofe in papeže je visoko cenil

in poštoval. Njegov izgled je nevérnike močno ganil, v celih trumah so se Jezusovi véri vdajali in ob kratkem so malikovavske veže prazne stale — malikovanje po vsem rimskem cesarstvu je onemagalo.

Mnogoverstne zasluge za povekšanje božje časti si je pridobila tudi njegova mati, sveta Helena. V osemdesetem letu svoje starosti je potovala še v Judovsko deželo, na tiste svete kraje, kder je Gospod Jezus živel in terpel, vse skerbno pregledala in preiskala, ter tako srečna bila, da je najšla sv. križ, na katerem je Izveličar umerl, in grob, v katerem je mertev ležal, in tudi ona je mnogo krasnih cerkev pozidati dala. — Poglavar sv. cerkve je bil v tem času sv. papež Silvester I., kateri si je veliko prizadeval za uterjenje svete vére in za krasnost božjih temelnov.

30. Krive vére in razkolnosli v véri.

Komej so pregoni potihnili in cerkva od težkega terpenja se nekoliko oddahnila, so že druge baže soražniki vstali, razni krivovérci namreč, kateri so svoje zmote kakor luljko med pšenico sjali in mnogo hudega činili. „Ker ni hudič z mečem premagal, veli sv. Ciprian, je poskusil z jezikom.“

Naj imenitnejši starih krivovércov je bil Arij učen in zgovoren, pa tudi svojoglaven in napuhjen duhovnik, kateri se je zlobil terditi, da Jezus ni imel božje nature in mu torej ne gre božja čast. Mnogo ljudi, skoraj bi rekel, pol sveta je s svojimi lažmi preslepil, mnogo kervavih vojsk podkuril in veliko svetih škofov in mašnikov preganjal: pa tudi strašno smert je storil. Čreva so se mu izsule in naglo in neprevidno je umerl. — Sto let po tem se drugi krivovérec Nestori vzdigne, in časti Marije matere božje loti, rekoč, da ona ni božja porodnica. Tudi on jih je veliko premočil in mnogo žalostnih zdražb in prepиров načinil. — Kmalo za njim Eutih krivovéro iskluje, da Jezus ni imel dveh, nego (ampak) samo jedno natoro; in da bi ne bil najdel toliko dostopnikov, ne bilo bi toliko zmešnjav sledilo! — V osmem stoletju najdemo spet druge krivovérce, kateri so hotli vse svete podobe Kristusa, Marie in svetnikov pokončati in vse cerkvene stene pobeliti, naj bi ne bilo nobedne podobe več, ktera bi nas kaj božjega pomnila. Celih sto in petnajst lét je ta joka vredna razkolnost terpela in izhodno cerkvo na dvoje razdelila. — Imena ostalih krivovércov, kakor Donatistov, Macedonianov, Pelagianov, Manihejcov in več drugih, kateri so sv. katolško véro zatreti hotli, ne bom na dan vlekel; naj počivajo v

brezdnu pozabljivosti, kamor jih je luč resnice zapodila.

31. Vesolni cerkveni zbori.

Ko je leta 51 po Kr. prašanje vstalo, ali kristjane izmed nevernikov tudi Mojzesova postava veže, je bil zbor apostolov v Jeruzalemu deržan, kojega (kterega) sklep je bil, nobenega tacega bremena vérnim več nakladati. Toto djanje apostolov je bil izgled, po katerem so se predstojniki cerkve zmirom ravnali, kolikokrat so se v prihodnih časih krivovére prikazale. Zbrali so se pod predsedništvom rimskega papeža ali njegovih poslancov, so krivovéro nepristrano presojevali, ter jo obsodili in prekleli. Takši zbor se veli vesolni cerkveni zbor, in kar on u vérskih resnicah sklene in rimski papež poterdi, imamo vsejedno za res deržati, kakor božje razodetje — sv. Duh ga namreč nevidoma vlada in pred zmoto varje. — Posebno glasovit je prvi vesolni cerkveni zbor v mestu Nicei na Jutrovem l. 325 po Kr. deržan, kder se je tri sto in osemnajst škofov in nad jezar ostalih (drugih) duhovnikov snidilo, in so krivovéro Aria overgli in prekleli. Drugi vesolni cerkveni zbor je bil v Carigradu, tretji v mestu Efezu, šterti v mestu Kalcedonu,

kder so bili Macedoniani, Nestoriani in Eutihjani ednoglasno za krivovérnike spoznani in njih zmote overžene in preklete — in so zginile kakor temna noč pred sončno lučjo. Vsih vesolnih cerkvenih zborov do zdaj imamo sedemnajst; naj novejši in mende naj imenitnejši med vsemi je tridentinski zbor, od kterega se tolikokrat zlast v pridgah in v kerščanskem nauku govoriti sliši.

Veliko je katolška cerkva od krivovércov terpela in še terpi; ali ne bojmo se za njo; Kristus je njo na skalo zidal, in hudobni svet in peklenške vrata nje ne bodo zmagale.

32. Cerkvni učitelji in sveti očetje.

Zraven cerkvenih zborov je bilo mnogo svetih in učenih mož, kteri so se krivovércom krepko ustavili, njih zmote ustmeno in pisмено pretresli in overgli; nasprot pa tudi kerščanske resnice od vseh strani bistrourmno prevdarili in razvedrili in njih verjetnost dokazali. Velimo jim cerkvni učitelji ali cerkvni očetje; njih imena se svetijo, kakor svetle zvezde na cerkvenem nebu, in so močni stebri, na ktere se katolška cerkva in njeni nauk naslanja. — Pred vsemi slavnega spomina vredni so sledeči: sv. Atanazi, patriarh (vikši škof) v Aleksandrii na Egiptovskem, kteri je

celih petdeset let za sveto véro se bojeval, veliko pregona in terplenja od stran Arianov prebavil in mnogokrat v smertni nevarnosti bil; sv. A'mbrož, nadškof v Milanu, kateri je mnogo svetih knjig spisal in pobožnih pesem zložil; sv. Krizostom, patriarh v Carigradu in glasovit pridgar, je sosebno grehe bogatinov in velikašev čertil in napadal, in zato izgnan iz svojega sedeža v siromaštvu umerl; sv. Bazili, škof v Cesarei je sosebno samotno življenje v puščavah in samostanih podpéral, in je zlast v juternih deželah visoko češčen; sv. Hieronim v Stridovi na slovenski zemlji rojen, umen razlagovec in prestavljavec svetega pisma je svoje posledne leta v Betelehemu preživel; sv. Auguštín, škof v mestu Hipo v Afriki, vsestrano učen, je v svoji mladosti slabo živel, potem pa velik spokornik in kinč katolške cerkve postal; svet papež Leo veliki, ki je z močjo svojega govora mesto Rim dvakrat pred razdjanjem otel, in tud krivoverce zasekoval; sveti papež Gregor veliki, ki si je za slovest službe božje in povzdigo cerkvenega petja veliko prizadel in bode na vse čase slovel.

33. Puščavniki in menihi.

Kakor so bili cerkveni očetje imenitni branitelji in naj močnejši podporniki katolške vére,

tako so bili puščavniki naj lepši izgled spokornosti, zatajevanja in premage vsaktere poželjivosti. Puščavniki se velijo pobožni kristjani, kateri so iz ljubezni do Boga vsemu blagu, vsej oblasti in časti, prijatlom in žlahti se odpovedali, ter šli v samotne, tihe kraje ali puščave, ondi se ložeje greha varvat, Bogu služiti in svojo dušo zveličat. — Kak berlog v zemlji ali v skali, kaka bajta iz drevesnega lupja je bilo njih stanovališče; njih obleka iz ličja ali bičevja, njih postelja terde tla ali malo listja; njih hrana korenine in divja zel, njih pijača studenčnica. Vsemu veselevanju, vsej sladnosti življenja so slovo dali, vsemu svetu popolnoma odmerli in zmirej k vekši svetosti hiteli. Pervi puščavnik, od kterega nam zgodovina pové, je bil sv. Paul; glasoviteji pa je bil njegov verstnik, sv. Anton, ki se oče puščavnikov imenuje. Pervi puščavniki so jeden od drugzega ločeni, vsak za sebe živeli; s časom pa so se sjedinili, vkup prebivali in delali, vkup jedli in molili — in tako so se pričeli samostani ali kloštri, in njih prebivavci so se rekli mnih ali redovniki. Če dalje bolj so se širili, naj prej v juternih, potem pa tudi v zahodnih deželah, dokler jim je sv. Benedikt o začetku šestega stoletja gotove, prav modro osnovane vodila (regelce) dal, ktere so temelj in vir vsih poznejih klosterskih vodil.

34. Selitva narodov.

V petem in šestem stoletju po Kr. se je skoro vse po svetu spremenilo, bila je velika selitva narodov. Mnoge ljudstva sirove in divje so iz Azie prihrumele, na bližne narode evropske pritiskale, in tote na svoje sosede. Vse je vrelo po svetu, po križem se medlo, derlo ljudstvo za ljudstvom: Alani, Gepidi, Huni, Goti, Longobardi, Slovani it. d. Kraljestva, ki so več sto let slovele, so se prekucnile in namest njih so druge stopile; sela in mesta glasovite so bile razdžane, in ali popolnoma znad zemlje zginule, ali v razvalinah hirale: clo rimsko cesarstvo, ki je nad tisuč (tavžent) let stalo in vse narode in dežele pohvastalo, se je razkosilo.

Med vsimi naj hujši divjaki so bili Huni, katerih kralj Atila, imenovan šiba božja, je cele potoke kervi pretil, mesta Oglej, Ljubljano, Celje in drugih mnogo razrušil, in kamorkolj je stopila njegova derhal, vse požgal in pokončal. Bila je huda stiska, bila je neznana siročina po svetu; kamor so oči nesle, ni bilo družega, kakor morija, požig in posip. In ker so vsi toti narodi ali malikovavci ali krivovérci bili, so tud katolško véro hudo zaterali, mašnike in redovnike preganjali, cerkve in samostane obropali ali poderli

— zdelo se je, da bodo katolško véro spet v zemljo zateptali. Ali Bog je vse v dobro obernil; kmalo je cerkva svoje veje bolj po širokem razprostranila in mnogo novih udov pridobila.

35. Začetik in razšir kerščanske vére med Nemci in Slovani.

Že poprej je bilo omenjeno, da perve zerna kerščanske vére na slovensko zemljo so padle iz Ogleja, jednega v tedajnem času največjih mest rimskega cesarstva. Ondi je že sv. evangelist Marka od sv. Petra poslan Jezusov nauk oznanoval, je družbo vernih vtemelil, ter njo pri svojem odhodu svojemu učencu sv. škofu Mohorju izročil, l. 50 po Kr. Sv. Mohor pa je sveto véro dalje razširil, po sedajnem Benečanskem, Teržaškem in Krajnskem; je poslal dva kerščanska oznanovavca, Lucia in Siruza celo na Gorotansko (Norikum), kamor je Koroško in del Štajarja spadalo, in se sploh z zlatimi čerkami Slovencom v serce zapisal. Da je sv. Klemen, nčene sv. Petra po Istrijskem, Primorskem in po Panonii véro pridgoval, je tudi že rečeno bilo; in da so vojaki in drugi Rimci, ki so se v naše kraje preselili, v svoji novi domovini tudi od kerščanske vére mnogo pripovedo-

vali, si lahko zrajtamo. Po tem takem je drevo sv. vére čedalje bolj obširno rastlo in v mnogih mestih so se škofijski sedeži ustanovili, kakor v Terstu, Ptuji, Celji, Emoni (Ljublani) in v Tiburnii na Koroškem.

Ali v petem stoletju po Kr. ob času velike selitve narodov, so se strašni prekuci in pregoni po svetu pričeli, in neizrečeno veliko je sveta cerkva Jezusova prebaviti imela. Mesto Oglej je bilo razdjano, tudi celjska emonska, ptujska in tiburnijska škofia je razpadla, in skor po celi Furopije sv. vére luč vgasovala, razun britanskih ali angležkih otokov, kder je veselo berlela. Iz totih otokov je izhajalo zdaj mnogo svetih mož, ki so berž ko ne pol Europe pre hodili božjo besedo oznanovaje, in kamor so prišli, ajdovske zmote pregnali in pravi apostoli tistih dežel postali. Tako je sv. Severin po austrianski vojvodini; sv. Ropert po Salcburžkem, sv. Emeran po Bavarskem kerščanstvo širil; med vsimi pa slave vreden je sv. Bonifaci, ki se apostol Nemcov zove, nevtruden učitel bil in je častito krono mučenikov dosegel, l. 755 po Kr. Ravno tako prijazno je slovanske dežele luč sv. vére razsvetila. Sv. škof Amand je prišel na Gorotansko, in nekaj časa za njim sv. Ropert, ki je Slovencom sv. evangelj oznanoval, salcburžko škofijo utemelil, in kakor nekateri velijo, clo do Celja prišel in cerkvo

sv. Maksimiliana posvetil. Njegov naslednik v salcburški škofii sv. Virgili je poslal sv. škofa Modesta med Slovence, ki je bil poln gorečnosti za božjo čast, je v Gospej sveti blizo Celovca svoj sedež postavil, veliko novih cerkev sozidal in veliko starih popravil in posvetil in po vsej pravici zasluži, apostol Gorotana imenovan biti. Še vekši pospéh je véra imela, ko je cesar Karl (Dragutin) Veliki Avare in Slavjane ukrotil in pomiril. Dva greška brata, ssv. Ciril in Metodi, ki sta poprej že Bulgarski narod preobernila, sta si tudi za Slavjane neprecenljive zasluge pridobila. Okoli leta 863 po Kr. je sv. Ciril na Moravsko prišel, Jezusov nauk oznanovaje, je sv. pismo v slavjanski jezik prestavil in skoval pisarijo, kterej se še zdaj Cirilica veli, in katero Rusi in Serbi rabijo. V Velehradu je škofijo utemelil in ker je leta 871 v Rim šel in ondi umerl, mu je njegov brat Metodi nasledval, kateri je češkega vojvoda Borivoja in mnogo drugih Čehov kerstil.

Vogri ali Madžari so se po prizadetju svojega kralja, sv. Štefana spreobernili okolj l. 1000 po Kr.

36. Blagor in velika sreča kerščanstva.

Kakor po dolgi zimi ljuba spomlad ali vigred vse ogreje, vse oživi; tako je tudi,

kerščanstvo vse naše dežele prerodilo. Kder poprej ni bilo družega kakor hosta in divja zverina, ondije rodovitno polje vstalo, se seno sušilo in vinska terta se solzila. Divjačno življenje so opustili, kmetijstva se prijeli in po vesih, terjih, in mestih se naselili. Pohišтва so stavili, cerkve zidali in zvonov prijazni glas se je razlegal po dolih in planinah. Malike iz lesa ali kamna izrezane so potrupali in pravega živega Boga častiti jeli.

Kerščanska véra je ljudem pamet razjasnila in jih v naj potrebnih rečeh tako podučevala, da majhno dete in prosti kmetič od Boga in njegovih lastnosti sdaj više vesta, kakor naj bolj čislani modrijani starodavnih časov. Ona je overgla malikvanje, vraže in čare ali copernije, je prepovedala sužnoteržtvo, dvoboj in samomor in nam tudi sovražnika ljubiti vелеva. Ona je ljudi omikala in umetnosti in znanosti v svojo skerb vzela, je napravila šole za mladost, bolešnice za betežnike in samostane za pobožnost, za nedolžnost in pokoro; in koliko svetih možev in žen, koliko čistih devic in mladenčev je izkojila, se ne da dopovedati ne popisati. Lepo, da lepše ne more, govori sv. Auguštin, rekoč: „Naj večje bogastvo, naj draži zaklad in naj vekša svetlost, ki se najde, je katolška véra. Ona prinese izveličanje grešnikom, razsvetli na duši slepe, sprejema po

jezero zgubljenih, opraviči krivične, očisti spokornike, poterdi v dobrem pravične, venča mučenike, ohrani device, ovarje udove in zakonske v sveti sramožljivosti, posveti mašnike, nas za nebesa pripravlja in z angeli večnega veselja deležne stori. V resnici bogastvo kojega (kterega) svet nima dati.“

37. Odpad izhodne ali gerške cerkve od rimsko-katolške. — Muhamed.

Kakor lepo in veselo je v zahodnih krajih kerščanstvo poganjalo in se razvijalo, tako žalostno je na Jutrovem omedlevalo. Gerški cari, ki so v Bizancu ali Carigradu svoj sedež imeli, so tudi cerkvo vladati hotli, se v njene notrajne zadeve vtikali, in terjali, da bi se to, kar se je v njih glavi izkovalo, ravno tako za res držalo, kakor to, kar je Bog razodel. Ljudstvo je bilo lehkih misel in preveč na posvetne sladnosti navezano, duhovščina je svoje dolžnosti pogosto zanemarjala, in kar napuh še ni popačil, so razpertije pripomogle. Zmirom bolj in bolj se je motalo in medlo, dokler je vdarla tista nesrečna ura (l. 1064 po Kr.), v kateri se je izhodna ali gerška cerkva od rimsko-katolške

ločila in je med obema tužen prepad vstal, ki noter do današnega dne še ni poravnan. — Ali kakor je Bog Izraelce pretepal, kolikokrat so od njega odstopili, tako tudi je spridenim Gerkom kazen za petami sledila. Že ob začetku sedmega stoletja je v Arabii neki slepar vstal, po imenu Muhamed, rekoč, da je od Boga poslan, popačeno véro očistiti ter je iz ajdovskih, judovskih in kristjanskih šeg in obredov (ceremonij) novo véro izkoval. S pomočjo neke roparske derhali je od začetka posamezne popotnike zalezoval, potem karavan se lotil in zadnič mesta in clo dežele napadal in posilil in njih prebivavce z mečem v roki k novi veri nagnal. Njegovi nasledniki so po njegovih stopinjah napredovali, so v svojem početju skoraj neprenehoma srečo imeli, jedno deželo za drugo si osvojili in v Azii in Afriki po dolgem in širokem muhamedansko ali kakor se sploh veli, tursko véro razširili. Kar se ni vdalo, je bilo ali posekano ali v sužnost peljano. Kerščanstvo v tistih krajih scer ni popolnoma ugasnilo, ali kakor veja, ki se od debla odseka, s časom usahne, tako tudi je ono oterpnelo in do zdaj oterpnjeno žaluje.

38. Križanske vojske.

Muhamedani so Palestino, to je, sveto deželo, v kateri je naš Gospod Jezus Kristus

živel in umerl, v svojo oblast dobili in ondi s kristjani gerdo ravnali. Hude davke so jim nakladali, cerkve obropali, svete posode oskrunili in kdor je hotel v Jeruzalemu svete kraje obiskati, je moral zlat odrajtati. Ko so kristjani v zahodni Evropi zvedeli, kako slabo se njihovim bratom na Jutrovem godi, so močno žalostni postali, pravična jeza njih vname in vojsko zoper nevérnike sklenejo. Peter iz Amiena zgovoren in bogaboječ duhoven in puščavnik, ki je ravno iz Palestine priromal, je Laško in Francozko prehodil, povsod prav živo velike stiske in neznane tuge untodnih kristjanov popisal in ljudi tako nadušil, da je vsak hotel pomagati. V mestu Klermon na Francozkem, kder se je velika množica duhovnov in posvetnih zbrala, je papež Urban II. za pripomoč zoper nevernike prosil in tako ginljivo govoril, da je vse kakor iz jednega gerla glas zagnalo: Bog hoče! Bog hoče! Po celem zapadu je zašumelo in ob kratkem je čudno velika vojskna truma na nogah stala. Križarje so jih imenovali, zato ker je vsak vojak znamenje križa na persih nosil v spomin, da se za Kristusa vojskuje. Vsi vneti za sveto véro so po raznih potih proti Palestini se podali, po terdih bitvah, po velikih nevarnostih in po neizreklivem trudu sveto mesto Jeruzalem iz rok sovražnikov oteli, l. 1099 po Kr. in pogumni Bogomir Buljonski je bil prvi jeru-

zalemski kralj postavljen. Pobožni junak pa je zlato krono na oltar položil, si železno krono na glavo del, ter rekel: Kder je moj Izveličar Jezus Kristus ternovo krono nosil, se ne spodobi, da bi jaz zlato krono nosil; in ves čas svojega življenja si je ni na glavo dal.

Ali jeruzalemsko kraljestvo ni dolgo terpe-
pelo, in ako ravno je od evropskih krist-
janov neprenehoma veliko podpore dobivalo,
vendar ni obstanka imelo. Vzrok tega od jedne
strani so bili Gerki, polni zvijač in nezve-
stobe, od druge strani pa križarji sami med
seboj nesložni in pogosto le preveč kervi in
plena željni; torej še ni clo sto let preteklo,
ko je razpadlo in Turkom v pest prišlo, kateri
so od leta do leta silnejši prihajali, zmirom
več mest in pokrajn podjarmili in l. 1453 tud
Bizanc ali Carigrad, glavno mesto gerškega
cesarstva, ki se je pred Bogom veliko zadol-
žilo, z naskokom v svoje posestvo spravili.
Iz Carigrada so Turki zmirom dalje segali, in
ropali po bližnih vogerskih, slavjanskih in
nemških deželah, in le hrabrost in pogumnost
Maltežkih in drugih kristjanskih vitezov kakor
tudi neoporekljiva pripomoč božje Matere Ma-
rie je imenovane dežele in narode pred na-
menjeno pogubo obvarvala, je obvarvala sploh
vse kerščanstvo, da ni Turkom sužno postalo
in od podkuv njih berzih konj zateptano bilo.

39. Lepi časi katolške cerkve.

Slabo so izšle križanske vojske, veliko kervi se prelilo, mnogo ljudi pod mečem smert storilo in sveta deželca je pri vsem tem le Turkom v lasti ostala: ali če njih nasledke nekoliko bolj na tanko prevdarimo, bomo najšli, da so tudi zlo zlo koristne bile, ljudi zbrihtale in novo dušno življenje obudile. Znanstva, ktere so poprej pri selitvi narodov povsod pregnane v samostane bežati morale, so se zdaj med množino razlile in ljudstvo omikale; osnovale so se šole in vseučelišča, ki še zdaj slovijo, kakor v Pragi, Dunaji (Beči), v Padovi, in vstali so možje čudovite učenosti, kakor sv. Tomaž Akvin, kteremu so angelski rekli, in sv. Kardinal Bonaventura, ki sta oba v letu 1274 umerla. Pobožni Tomaž Kempenzar, ki je lepo živel in lepo pisal, je 200 let pozneje v visoki starosti umerl.

Še lepše pa slovijo tisti časi zavolj njih nehinavske pobožnosti, zavolj terdno žive vere v Boga, svete gorečnosti za božjo čast in delavne ljubezni do bližnega. Koliko krasnih cerkev, koliko visokih zvonikov so sozidali, ktere še dan današni osupnjeno ogledujemo! Koliko naprav so ustanovili, ktere še našim časom v prid in srečo so! Tako posta-

vim, je sv. Hema, rojena pilštanska grofinja v Kerki na Koroškem veličastno cerkvo z dvema samostanoma, možkim in ženskim, zidati dala, in iz tote njene zaloge je prirastla sedajna kerška škofija, l. 1073 po Kr. Eberhard, salcburžki nadškof je utemelil lavantinsko škofijo l. 1228, in cesar Friderik IV. ljublansko l. 1462. — Samostansko življenje je v naj lepšem cvetju bilo, in možje, kakor sv. Bruno, Norbert, Bernard, Dominik, Frančišk, so s svojimi zgledi celemu svetu kakor luč svetili, so raznih plemen redove osnovali, in mnogo samostanov postavili. Pa ne le sami so sveto živeli, temuč tud med ljudstvom pobožnost redili, reveže in siromake podperali, bolnikom stregli, nevedne učili in jetnike in sužne odkupovali. Na sve kraje sveta so učitele pošiljali, sveto véro razširjat, in so vsim deželam, v ktere so prišli, in med vse narode časno srečo in večni blagor prinesli. In sploh karkolj so delali, ali so malali ali podobe rezali, ali pesme zlagali ali knige pisali, vse so k božji časti obračali, in vsaktero njih delo le bogoljubnost in svete občute diha.

40. Mnogo razpertije.

Med žlahtno pšenico, ki je tiste časte tako veselo poganjala in stoterin sad obetala, se je

pa tudi ljulka zaplodila in grenek sad prinesla. Bile so tu in tam nesrečne vojske, žalostni prepiri in pravde; tudi raznih krivic in marskakega pohujšanja se ni mankalo. — Cesarji in rimski papeži se niso nič prav dobro zastopiti mogli. Že cesar Arh IV. (Henrik) je v cerkvi gospodariti hotel, je škofije, aptije in ostale (druge) duhovske službe dostokrat naj nevednišim podelil, včasih pa clo za dnar prodajal; zato je med njim in papežem Gregorjem VII. velika razpertija vstala; in da so take razpertije, ker so se pogosto ponovile, veliko tuge in škode na vseh straneh napravile, vsak lahko vé.

Tudi razni krivovérce so vstali, zoper duhovsko in deželsko gosposko učili, se ji sami ustavljali in druge podpihovali ter veliko bojov krivi bili.

Tako je po Češkem Jovan Hus krivovéro trosil, jih veliko premotil in strašne zmešnjave napletel. Zlo taka se je tudi po drugih deželah godila, po Francozkem, Angležkem in Laškem. In ako ravno so jih sčasoma umirili in okročali, je vendar nek protiven in vertoglaven duh ljudem obvisel, po vsih žilah se kuhalo in vrelo, in le sape mankalo, ktera bi iskro pod pepelom tlečo razpihala in v živi plamen spravila. In ta sapa, ti vihar se na Nemškem vzdignuvši o začetku šestnajstega stoletja, je čedalej bolj široko in z večjo silo vlekel in

ncizrekljivo veliko zlega (hudega) načinil. Jezar in jezar ljudi je od katolške vére odpadlo, ljudstvo zoper ljudstvo vstalo in sosed na soseda planil; kervave vojske so se vnele, strašne bitve in morije se storile in cele vesi in mesta so od zemlje zginule. Znanosti in umetnosti so bile zateptane in narodi, ki so v omiki in izobraženosti tako veselo napredovali, so spet sirovi in divji postali; posebno pa je véra od tiste dobe vedno pešati jela.

Š t e r t a d o b a.

Dogodivščina novih časov ker- ščanstva.

*Od velike ločitve v zahodni cerkvi do naših dni
(od l. 1517 po Kr.)*

41. Luter in drugi krivovérci.

Mož, ki je nebrojno zmešnjav na svetu načini, in na milione ljudi v časno in večno nesrečo pripravil, je bil Martin Luter, učitelj modroslovja v Vitenbergu na Nemškem. Bil je učen in prebrisane glave, pa še više napuhnjen in vrele kervi. Leta 1517 se je z Dominikanerji zavolj krive rabe cerkvenih od-pustikov prepirati jel; zraven pa je on sam še huje zabredil, in od dné do dné v večé zmote zajšel, tako da je polagoma vse kri-vovére starih časov pograbil in v novo véro zmašil, ki se po njem Lutranska veli. Da-ritvo sv. maše, post, spoved, molitve za mertve in še marskako pobožno navado je zavergel,

in učivši, da véra sama človeka opraviči in zveliča, je dobrim delom vso veljavo odrekol. Rimskega papeža je Antikrista imenoval in njegovo cerkveno verhoblast popolnoma overgel, redovnikom in rednovnicam (nunam) ženitve in možitve privolil, deželskim gospodom pa in grajščakom pravico priznal, vse kar samostani gleštajo, v posest vzeti in v svojo rabo obrniti. S tim se je mnogim prikupil in ob kratkem veliko derhal si pridobil; spačeni množici namreč so njegovi mehki nauki zlo sprejetni se zdeli in lakomnim knezom je samostansko blago močno dišalo. Poslednič je obljubo devišтва prelomil, in, ako ravno duhoven in redovnik, v zakon stopil in se oženil z neko redovnico, ki je iz samostana ušla, in kateri se je reklo Katra Bor. Luter se je ustil, da svoj nauk iz svetega pisma zajema, ali ker je sveto pismo le po svoji termasti glavi izlagal, se je strašno zamotal in v svojih besedah ves navskriž bil; kar je jeden dan zagovarjal, je drugi dan že povegral. Tako je terdil, da človek nima proste volje, torej tudi božjih zapoved ne more dopolniti, in se hudega ne varvati; da greh človeka ne pogubi, ako le terdno véro ima, in še več družega takega je kvasil.

Kakor je od jedne strani Luter, tako so od druge drugi, in skorej še huje nad katolško cerkvo segali in ji veliko zalih vej od-

klastili. Na Švajcarskem je Urh Cvingli vpričnost Jezusa Kristusa v svetem rešnem telesu tajil, ter jih veliko pretantal; še več pa jih je Jovan Kalvin za seboj potegnil, učivši, da Bog nekoliko ljudi v večno pogubljenje odmeni in za tega del njih serce okamni, da se poboljšati ne morejo, in še mnogo drugih zmot je zatrosil. Prekerstniki so terdili, da otroke kerstiti ni po svetem pismu, in se torej odraščeni drugič kerstiti morajo; tudi so hotli naj bi ne bilo lastnega premoženja ne gosposke na svetu, marveč vse občno in jednako. Vsi ti krivoverci, Cvingliani, Kalvinci in prekerstniki so zlo gerdo in divje ravnali; kar je Luter prizanesel, so toti ali oskrunili ali razdjali. Podobe Jezusa Kristusa in njegovih svetnikov so razsekali in potolkli, oltarje polomili, clo grobe in rake so razbili in kosti in ostanke svetnikov z nogami poteptali ali zažgali. In ako ravno so jeden čez drugega bili in se strašno preklinjali, katolško cerkvo pa so vendar vsi jednako sovražili in bi jo bili radi iz zemlje pregnali. In kakor luljka večdel rajša raste kakor pšenica, tako so tudi vse te krivovére čudovito poganjale. Bili so pa tudi krivoverci zviti in prekanjeni, in niso zanemarili nobenega sredstva, katero je v razšir njih zmot kaj pripomoglo. Ustmeno in pismeno so se poganjali za pospeh svojega lažnjivega nauka, in kder z lepo niso opravili, so pa s hudo nagnali.

42. Tridentinski cerkveni zbor.

Katoličani so si veliko prizadevali in trudili, da bi teh žalostnih razdertij enkrat konec bil, da bi se ljud umiril in spet le jedna véra v zahodni Evropi bila. V raznih mestih so z razkolniki vérske pogovore imeli, ter jim prijenjali, kolikor je le mogoče bilo; ali vse zastonj. Luter v svojem sovraštvu do rimskega papeža ni nobene mére vedel in se ni dal pogovoriti; marveč še le huje razsajal in vedno vékše homatije narejal. Za tega del so se leta 1545 na povabilo papeža Paula III. katolški škofi in učitelji v mestu Trident na Tirolskem zbrali, so od jedne strani pravo katolško véro poterdili, od druge pa vse te nove krivovére v pretrés vzeli, ter jih obsodili in terdovratne krivovérece iz svoje občine odločili kakor suhe veje zelenega drevesa. Ta je tisti toliko sloveči tridentinski zbor, kateri se tolikokrat v pridgahin kerščanskih naukih v pričo katolške vére vpotrebljuje; ti zbor je katolški cerkvi novo lepoto dal in njeno moč čudovito povekšal; vsi dobromisleči vérniki so se spet terdneje svoje matere katolške cerkve poprijeli in veliko zašlih se je k njej povernilo. Tudi Luterane so povabili k tridentinskemu zboru, da bi se bili prijazno pomenili in ako mogoče, v véri sjednili, ter so

ravno oni naj glasneje po cerkvenem zboru vpili: ali kadar se je potem sošel, so polni izgovorov bili in niso hotli dojtj. Sako je ta nesrečna locitva še dalej terpela; in če je kraljestvo samo zoper sebe razdeljeno, govori Jezus, bo razdjano, in hiša bo na hišo padla; tako se je tudi zlasti na Nemškem žalostno godilo.

43. Žalostni nastopki novih krivovér.

Luter je zmirom in povsod veliko od svobode trobil, cesarja pa, škofe in deželске kneze jako psoval ali gerdil; njegov malopridni nauk je pa tudi malopriden sad obrodil. Kmeti toliko lepega od svobode slišati so se kmalo na noge postavili in strašen punt, ali černo vojsko začeli; v velikih trumah so se po deželah razlili, ropali in požigali grajščine in samostane, in grozovito mučili in morili od duhovščine in žlahtnikov vse, kateri so jim v roke prišli: ali tudi njim je povračivna ura udarła. Veliko od njih je bilo v vojski pobitih, veliko jih v železju po ječah pomerlo, voliko v rabelnovih rokah življenje zgubilo, in kakor zgodovina pové, više od sto jezar jih je vsih vkupej ob življenje prišlo. Komej pa so bile tote prekučije končane, so že druge nastopile — vnela se je žalostna trideset letna vojska, ktera je zlasti nemške deržave od jednega kraja do

druzega strašno poteptala, ljutost in razvojnada-
nost podredila in kerščanski občut v mnogih
sercih popolnoma zadušila.

Ali ne samo po nemških marveč tudi po
ostalih evropejskih deržavah so hude vojske
zavolj vére zahrule. Na Švajcarskem je
Urh Cvingli kervavo bitvo zoper svoje lastne
rojake podkuril in z mečem v roki svojo dušo
izdihnul; tudi Kalvin in njegova stranka so
se velikih krivic, grozovitosti in razpertij o-
krivili. Na Francozskem so Kalvinci ali Hu-
genoti kakor pravi divjaki razsajali in blizo
dvajset jezar katolških cerkev razderli in raznes-
li: v jedni sami pokrajni (Dofiné) so po spričbi
jednega njihovih pisatelov 256 duhovnikov in
112 redovnic umorili in devet sto vesi in
mest požgali. Ravno tako je moralo anglež-
ko kraljestvo veliko prebaviti zavolj svojega
odstopa od katolške vére. Kralj Arh VIII.
tega odpada začetnik, je veliko blagih mož so-
sebno duhovnih ob glavo djal, vse samostane
poderl in njih blago in imetje v svoj žep vtek-
nil. Še grozoviteje je kraljica Elizabeta rav-
nala, pod ktere vladarstvom je nesreča katol-
čanov do verha prikipela; homatije so se po
njeni smerti še namnožile in kralj Dragotin
I. (Karl) je mogel clo na kervavem odru
svojo glavo zgubiti.

44. Razšir katolške vére v prej neznanih krajih.

Kar je sveta mati katolška cerkva po krajih naše Europe slabovernih otrok po krivoverah zgubila, jih je po drugih delih sveta zverhano méro dobila, in kar so Luter, Kalvin in njih pajdaši vérnih ji odvzeli, so iskreni duhovni, kojim (kterim) se misionarji veli, v Azii, Afriki in Ameriki ji obilno pridobili. Kakor nekdej apostoli so šli na vse kraje sveta sv. evangelj oznanovaje, in stotern sad je bil plačilo njih dela in truda. Popisati vse, koliko so terpeli in koliko prehodili, ni prostora ne časa; samo od jednega zmed njih, sv. Frančiška Ksavera naj se kaj malega pové. Ves vnet za spreobertitvo nevérnikov in pogumen kakor nekdej sv. Paul je široko morje preveslal in srečno v izhodno Indijo došel. Po ulicah mesta Goa je vsako jutro z zvončkom žvenklal in s tim otroke k sebi privabil. Otroci so kmalo veselje dobili do prijaznega moža in ga pazno poslušali, ker jim je toliko lepo od ljubega Jezusa pripovedovati znal, in domu pridši in pripovedovavši kaj so slišali, so odráščenim serca vneli, da so tudi oni šli poslušat svetega moža. In Bog je blagoslovil vidoma vse njegove stopinje. Neutruden je hodil od sela do sela, od otoka do otoka, je Indio

in Japan in mnogo drugih kraljestev prehodil, je štirideset jezar maliških podob z lastno roko razdrobil in nad jeden milion ljudi s kerstno vodo oblil, ja on sam pové, da je samo jeden dan deset jezar nevérnikov kerstil; zato se po vsej pravici apostol Indie zove.

Po njegovi smerti so pa drugi nastopili in zmirom več polja s semenom božje besede obsijali; clo po velikej Kitajski deržavi, kamor do tistih mal še nihče iz naših krajev došel ni, je katolška véra zlo lepe mladike gnati jela. In da malikovavci niso samo na videz, kakor sovražnikí kerščanstva zabavljajo, timveč resnično spreobernili se, nam priča njih stovitnost v véri ob času, kadar je po japonskih otokih hudo preganjanje kristianov vstalo, ter jih veliko sto jezar za svojo véro umerlo in neznane, neizrekljive muke terpelo. Radi kakor na svate so šli na kervavi oder; mladi fanti in dekleta, rahli serci in žlahtne gospe voljno in veselo položili svoje glave pod rabelnovo sekiro. In žalibože, da noter do zdaj v tistih krajih niso henjali kristiane preganjati!

Ravno tako prijazno se je po Ameriki, katero je Krištof Kolomb l. 1492 najdel, luč kerščanske vére zasvetila, in gnusobi in nesramnosti malikóvanja konec storila. Amerikani, posebno pa Mešikani so bili hudi malikovavci. Po dvajset jezar mladenčev in dekličev so vsako leto svojemu gerdemu maliku, ki so

mu Biclibucli rekli, poklali, in ako niso na vojski sovražnikov dovolj nalovili, so svoje lastne otroke v žertovanje dali, ter meso darovanih ljudi povžili. Jezik ne dopové, koliko so ubogi misionarji pri njih terpeli, koliko nevarščin, glada in žeje prebavili; in vendar so vse zapreke srečno premagali, divje ljudstva omikali in luč svete vére v njih temnem sercu prižgali. Čudno dobrega in lepega pa so storili v neki pokrajni južne Amerike, Paragua j imenovani, kder so iz žalostne goščave blagosni raj, in iz ljutih pesjanov krotke in poštene kristiane naredili. Vem, da bi radi vedeli imena vsaj nekterih zmed njih in da vam ustregel bodem, ako vam nekoličko od njih povém.

45. Naj imenitnejši možjé v tej dobi.

Blagi možje, kateri so se neutrudeno za razšir katolške vere poganjali in dostokrat s svojo lastno kervjo malikovavsko zemljo polili, so bili večdel redovniki ali mnihi. Frančišk Ksaver in ostali, ki so po Kitajskem in Japanskem pravo véro razširjali, so bili Jezuiti, in ni še bilo cerkvenega reda na svetu, kateri bi si bil tolike zasluge za katolško véro pridobil, ter jo bi bil močneje zoper napade krivovercov branil, kakor Je-

zuitarski red, kojega utemelitelj je bil sv. Ignaci Lojola, l. 1491 na Španskem rojen. Nasproti pa tudi ne morem zamolčati, da nobeden red ni toliko protivnikov imel, kakor ravno red Jezuitov. Sovražili, čertili, preganjali in clo morili so njegove tovarše, ter jih sovražijo, čerté, preganjajo in moré do dan današnjega dné.

Pa še drugi redi so v tej dobi vstali in zacelili rane, katere so Luter in ostali (drugi) krivovércki katolški veri vsekali. Frančiškani in Kapucinarji, katerih duhovni oče je bil sv. Frančišk iz Asisia, so bili dobri duhovni pastirji in pri ljudeh jako obrajtani zavolj njih svete pobožnosti in ojstre spokornosti. Piaristi so se po šolah in učeliščih z otrocmi in mladenči pečali, miloserčni bratje so bolnikom in betežnim v postrežbo bili; drugi spet so druge naloge imeli. — Tudi ženski spol ni zaostal, temuč si mnoge in razne samostane napravil. Uršulinarce, ktere se s podukom dekličev trudijo, še zdaj po naših krajih naj več samostanov imajo, kakor v Ljublani, Loki, Gracu, Gorici i. t. d. Elizabetinarce strežejo bolnim, Karmelitarce so v premišlovavnem življenju svoj poklic imele in milost božjo prosile za deželo in ljudi.

Posebnega oména vredna pa je množica mož in žen, ki so, kar véro in krepost za-

deva, se v izgled postavili vsem bodočim časom. Sv. Karl Boromej kardinal in nadškof v Milanu (vm. l. 1584) je v ljubezni bližnega naj verhno stopnjo dosegel. Ob času kužne bolezni je kakor angel pomoč in tolažbo po mestu nosil, do bolnišnicah, kder je smert nemilo kosila, bolnikom stregel, in vse, kar je svojega imel, dnar in blago, in clo svojo posteljo in življenje svojim siromakom v žertvo dal.

Sv. Franc Salezi, škof genevski na Švajcarskem (vm. l. 1622) je po svoji ljubeznivi krotkosti okoli 72,000 krivovercov zopet katolški cerkvi pridružil. — Sv. Vincenci Paulan (vm. l. 1660) je vse svoje žive dni ubogim in betežnim v postrežbo bil, in si veliko veliko prizadel, njih žalostni stan polajšati.

Vpeljal je družbo mašnikov, ki so nevedne kmetovavce podučevali, in družbo za popravo galijotov (galernih sužnih); utemelil posebne hiše, v kterih so se sirote in najdeni otroci odgajali, in kar je črez vse važno, so od njega osnovane miloserčne sestre, kterih slava še zmirom raste po mestih in deželah. Na Nemškem si je naj večje zasluge za katolško véro sv. mož Jezuit Kanizi pridobil. Kakor močen zid se je napadom krivovercov ustavil, in z besedo in s spisi se z njimi boril; zložil je katehizem, ki se še

zdaj po šolah rabi, in vpeljal mnogo učelišč in drugih občno koristnih naprav. Na **Krajskem** so ljublanski škof, **Tomaž Kren**, na **Koroškem** labudski škof **Juri Stobev** in na **Štajarskem** sekovski škof **Martin Brenner** naj pogumniši zavetniki katolške vére bili, in uspehe **Luteranov** s krepko roko zajezili.

Naj se zapomnijo tu še nektere može in ženske imena šestnajstega in sedemnajstega stoletja, ktere so katolški cerkvi na vse veke v kinč in lepoto; kakor sv. **Joan od Boga**, **Joan od križa**, **Filip Neri**, **Poter iz Alkantare**, **Jožef Kalazanc**, **Jožef Kupertin**, **Franc Borgia**, **Pij V.**, **Fidel iz Sigmaringa**, **Alojz Goncaga**, **Stanislav Kostka** in še mnogo drugih. Izmed ženskega spola pa: sv. **Terezia**, **Roza Limanska**, **Angela iz Breše**, **Magdalena od Pacis**, **Frančiška iz Šantala** i. t. d. V osemnajstem stoletju sosebno imenit je bil sveti škof **Alfonž Liguori** (um. l. 1787) ki je mnogo lepih knjig spisal, in utemelil družbo mašnikov, kteri se **Liguorjanari** ali **Redemtoristi** pravi. — Vsi toti svetniki in svetnice božje so bili človeškega rodu naj boljši prijatli, naj vekši dobrotniki. Otroke so v božjem strahu in božjem nauku lepo učili; mladenče in dekleta k pobožnosti vnemali in jim skerb za nedolžnost in čistobo serca go-

reče priporočali, serce pa k srečni smerti pripravljali. Bolnike po bolnišnicah, jetnike po ječah so pridno obiskovali in njih žalostno dušo s tolažbo podpérali. Mirni in krotki niso nobenemu krivice storili, nobenega raznašali; temuč od vsakega dobro mislili in mu vse dobro želeli. Sami za sebe pa so silno ojestro živeli, malo jedli, malo spali, veliko molili, in žive priče bili, da duh ljubezni, duh ponižnosti in lastnega zatajevanja ni še zginul iz katolške cerkve, kakor nasprotnikov veliko na vse usta trobi.

46. Ražsir nove nevére in zatiranje katolške cerkve. Razne. prekucije v deželskih zadevah.

Luteranska krivovéra ni bila od Boga, in kar od človeka pride, obstanka nima; zato je tudi ona razpadati jela in mnogostrano se razklala. Tako so prekerstniki, prezbiterani, kvekeri, metodisti, moravski bratje in drugi krivovérski scer vsi na njenem deblu izrastli, vendar so bili med seboj razcepleni in v svojem nauku jeden drugemu dostokrat ravno nasprot, ter so če dalje v vekše zmote zajšli.

Nekteri zmed njih, zlasti na Angležkem in Francozkem so sčasoma clo ob vso véro

prišli in v hudobi svojega serca tako globoko se pogreznili, da so strašno zarotbo storili in prav peklenski sklep naredili, kerščansko véro popolnoma srušiti in zatreti. Iz tega namena so spisali mnogo zapeljivih knjig, v katerih so norce brili iz vsega, kar je človeku svetega in kar k sramožlivosti gre; so oponašali in zasmehovali rimskega papeža, duhovščino in cerkvene obrede, ter očevidno priporočali nesramnost in razujzdanost. In kar je res, se ne sme tajiti, znali so pisati kaj lepo, mično in bistroumno, tako da je vse, visoko in nizko, po njih bukvah in pismih hrepenelo, jih z velikim poželenjem čitalo in se nezavedno njih strupenega duha — duha brezbožnosti naserkalo. — Potem pa, ko jim je njih početje tako dobro zvedlo, so še bolj čversto na noge stopili in brez plahote svoje černo delo izpolnovati jeli. Dobro vedši, da kdor hoče čredo razkropiti, mora poprej pastirja mahiniti, so tudi oni naj prej duhovščine se lotili. Proti koncu osemnajstega stoletja so na Francozkem strašne prekucije vstale, so duhovnom vse njih zemljišča s silo odvzeli in poprodali, redovnike in redovnice iz njih mirnih izbic segnali, njih svete obljube razrušili, in njih samostane in cerkve obropali in razdjali. Koliko duhovnov so pobili, koliko v vodi potopili in koliko iz dežele zapodili, ve Bog sam! Le v mestu Nantes so jih sedem sto in šestdeset vgono-

bili. Naj se je duhovnik le prikazal v mašnem oblačilu, gotova smert je bila njegov del, in za glavo je šlo vsakemu, kateri bi ga bil pod streho vzel. Nedele in svetke praznovati je bilo ojstro prepovedano, sv. mašo služiti ali slišati s smertjo kaznovano; z jedno besedo, vse kar je kerščanskega bilo ali k službi božjej slišalo, je bilo zaterto in vničeno. Clo Boga, pravega, živega Boga, ki je vse stvaril, vse ohrani in vlada, so prederzno zaverгли, in namest Nja p a m e t za boginjo postavili, so neko nesramnico prav gizdavo okinčeno z veliko slovesnostjo v prejšno stolno cerkvo Matere božje v Parizu na ramah nesli, in jo na veliki oltar na mesto bridke podobe križanega Jezusa postavili, nji v čast pesme pevši in kadilo žgavši.

Kder pa enkrat luč prave vere ugasne, ondi tud prava sreča, blagostan in veselje mine, kakor se je na Francozkem zgodilo. Ni bilo več miru ne varnosti, ne prijateljstva ne zvestobe; brat se je brata bal, oče svojemu lastnemu otroku ni zaupal, clo kraljevi sedež so prekucnili in raztrupali. Bili so strašni časi, kakoršnih ni zapisanih v zgodovinskih bukvah, ter so kakor smertna senca nad dve leti zalo francozko zemljo temnili in divjačili. Pobožni in dobrohoteči, pa le premehki kralj Ljudevít XVI. je pod rabelnovo sekiro glavo zgubil (l. 1793) in za njim tudi njegova žena in sestra. Kakor voda po potokih je

tekla kerv po mestih in veséh, in niso prizanesli ne starosti ne spolu. V Bretanji so pet sto otrok, kojih (kterih) naj starejši je štirnajst let imel, postrelili, zato ker so njih očetje Bogu in kralju zvesti ostali, in nekteri so zrajtali, da vsih v tej strahoviti dobi pomorjenih skupno je bilo blizo dva miliona. In kaj mislite, zakaj so ti kervoloki (med kterimi naj divjši je bil Robespier) vso to nesrečo, grozo in žalost napravili! — Kakor oni sami pravijo, zato, da bi ljudi osrečili in njih blagor povekšali! Ko so duhovne preganjali in véro zaterali, so rekli: ljudstvo se mora omikati in očistiti svojih vraž in praznih vér. Ko so morili in nedolžno kerv preivali, so djali: vse ima prosto in jednako biti. Znali so lepo govoriti, res je, pa pod njih jezikom je bil modrosov strup, in joj in gorjé vsakemu, kteri takim sleparjem v pest pride! — Zadnič pa, ko so vidili, da njih hudičeva setva tako močno plodi, so se hudobneži sami bati in za svoje življenje tresti jeli, in da bi brezpostavnost vsaj nekoličko zajezili, so slovesno oznaniti dali, da ljudstvo mora spet na Boga in nevermerljivost človeške duše vérvati. Leta 1799 je Napoleon višjo oblast prevzel; bil je orjaškega uma in nenavadne zmožnosti mož, vendar ljudstva brez vére vladati se ni upal: zátega del je cerkve zopet odperl, je očitno službo božjo zopet vpeljal in z rimskim pa-

pežem zastran cerkvenih zadev slovesno se pogodil. Ali ta lepa zastopnost med njima ni dolgo terpela. Napoleon od prevelike sreče pijan je na svoje obljube pozabil, je zmirom dalej segal in marsikaj terjal, kar mu poglavar cerkve nikakor dovoliti ni mogel. Izid razpertije je bil, da je francozka armada mesto Rim obsedla in so papeža Pija VII. kakor razbojnika vjeli, ter odpeljali (l. 1809). Ali Jezus Kristus, kater je svojo cerkvo na skalo zidal in ji obljubil, da je nobena sovražna moč premagala ne bode, nje tudi v tej stiski ni pozabil. Kakor visoko se je vzdignul Napoleon v svoji moči in ponositosti, tako globoko je padel. Njegova hrabra vojska je na Rusovskem zmerznula, in slednič on sam vjet in v dalni otok sv. Helene odpeljan bil; papež Pij VII. pa je z veliko slavo v svoje mesto Rim nazaj prišel (l. 1814). Njegovi nasledniki na stolu sv. Petra so bili: Leo XII., Pij VIII., Gregor XVI., in od sedemnajstega rožnika l. 1846 Pij IX., ki do zdaj kerščansko katolško cerkvo vlada, in je v versti papežev od svetega Petra sem ti dve sto devet in petdeseti.

47. Obuditva boljšega duha med katoličani in nada boljših časov katolške cerkve.

Po francozki prekucii, ki je cerkvo, države in narode obožala in na milione ljudi podavila, je previdnost božja ljudstvo posvariti in prepričati hotla, kam pride, kdor Boga zapusti in od prave vére odstopi. Veliko scer se jih je spametvalo, ko so vidili strašno globino, v katero odstop od Boga in vére pelja; ali joj! veliko pa tudi je slepih ostalo in svarjenja božjega ni porajtati hotlo; zategavoljo so se krivi in zapeljivi nauki francozkih brezbožnikov tudi po ostalih (drugih) deželah razlili. Tudi po ostalih deželah so mnogo lepih in občno koristnih naprav razrušili, mnogo opatij in samostanov odpravili, bratovščine in vse pobožne društva povegrali, in kderkoli so mogli, cerkvo in njeno oblást in njene pravice podkopali: nevére pa in njeni kačji nauk so razširali, živo priporočali in sosebno med šolsko mladost z obema rokama trosili. Pri vsem tem pa vendar Bog svoje vsemogočne roke cerkvi ni odtegnil, nego (ampak) varval jo kakor svojo ljubleno nevesto, krepko podpéral v raznih nevarnostih in zravno še visoko poveličal z mnogimi čudeži. Postavim:

kako čudna je bila spreobrnitva **Juda Ratisbona!** Koliko bolnikov je čudovito ozdravelo l. 1844 v mestu **Trier**, kder je sveta suk-nja našega **Zveličarja** v počesčenje izpostavljena bila! In v naših dneh kako čudo se je godilo v laškem mestu **Rimini!**

Brez vse dvombe pa naj veči čudež, kojega nobeden tajiti ne more, je vedni in zmirom nagliši razšir svete katolške vére po vsih delih sveta, dasiravno je povsod mnogobrojnih zaver. Posebno veselo v séverni **Ameriki** véra napreduje. V **Združenih** deržavah samo so v ne clo petdesetih letih nad šest in dvajset škofij utemelili, in zravno še veliko množino cerkev, duhovšnic, samostanov in drugih naredb pobožnosti naredili. Na **Kitajskem** se spreobrnitve od dné do dné množijo, in akoravno kristjani pogosto še preganjani in umorjeni bodo, njih število vendar zmirom raste. Tudi v **Afriki** se kaže, da boljši časi nastopajo, kajti se je v sredino **Afrike** l. 1851 več duhovnov, rojenih **Sloven-cov** podalo, črnim zamorcom sv. evangelj oznanovat. Na **Angležkem** katolške cerkve stavi-jo, samostane zidajo, in ljudje prestopajo v ka-tolško véro tako obilo, da se jih veliko nadja, da ne bode dolgo, ko bo celo angležko kralje-stvo katolško postalo. Ali kaj! vsaj je tudi pri nas v **austrianskem** cesarstvu od nekoliko let sem marskaka reč v boljše se obernila. Po-

stavili so mnogo samostanov, katerih nedolžnost zavetje, spokornost, mir svoje vesti, bolnik postrežbo in starost oskerblenje najde. Začele so se bratovščine sv. Leopolda, presladkega serca Jezusovega, živega roženkranca in serca Marijnega za spreobrnitvo grešnikov. Fare so se skoro povsod za božjo čast oživele, svoje cerkve olepšale, in tu in tam si glasne in prijetno vbrane zvonove omislile. Nove šole so se osnovale, sveti zakramenti se prejemajo bolj pogosto in čedalje bolj na dan stopa spoznavta, da le v katolški cerkvi se pravi mir, sloga in večno življenje najde. — Posebnega spomina vredna sta cesarska ukaza od 18. in 23. mal. travna leta 1850, ktera oproščanje katolške cerkve slovesno izrečeta in katoličane po vesolnem svetu z veselim upanjem navdajata.

Res je scer, da se je vmes tudi marsikaj žalostnega prigodilo, sosebno v letu 1848, ker so duhovščino in pobožnost preganjali; res je, da je veliko kristianov, ki so zlo nemarni in brez skerbi za izveličanje svoje duše, in le svet in posvetno veselje ljubijo, clo nove krivovére, kakor Rongeanov, so izkovali. Ali vse to nas ne smé motiti, temveč v véri še bolj poterditi; zakaj v sv. pismu čitamo: da vsi, koji hočejo pobožno živeti v Kristusu Jezusu, morajo preganjanje terpeti; in čitamo, da bode enkrat velik odpad od Boga in

Kristusa. Vsak tedaj naj gleda in čuje, da se zapeljati ne da, temuč da zvest ostane in venec življenja préjme (Skrivno razod. 2, 10).

47. Z a g o v o r.

Zgodovina naše svete vére nam kaže na vsakem listu, kako dober in vsmiljen, pa tudi kako svet in pravičen je Bog. Razjasni nam, kako čudno in modro je bog človeški rod vodil že v stari zavezi, od našega prededa Adama noter do prihoda našega Gospoda in Izveličarja Jezusa Kristusa: še lepše pa nam pripoveduje od nove zaveze, kako je Jezus Kristus cerkvo utemelil, kako so jo apostoli in njih nastopniki po vesolnem svetu razširili in kako zalo raste skoz vse veke noter do sedajnega papeža Pija IX. Kdor ima zdrave oči, lahko vidi, da veličastna in polna blagorja je naša sveta véra; in sledna verstica nam velí, da ne človek ne angel, ampak Bog sam zamore ljudem tako véro dati. **Evo!**

1.) Véra, ktero mi spoznamo ni od ljudi zmišljena, marveč od Boga izvira. V stari zavezi jo je po prerokih razglasil, v novi pa njegov edini Sin Jezus Kristus oznanoval in poterdil z nebrojnimi čudeži, naj več pa s svojim vstajenjem od mertvih. Od Boga so njeni

nauki, in kdor jih zaničuje ali zaverže, sam sebe vekomaj zaverže.

2.) Naša véra ni od danes ali jutre, nima kakih sto let, kakor krivovéra Luteranov, Kalvincov in drugih, ampak prav za prav seže do začetka sveta. Njeno prvo zerno je bilo v paradížu vsajeno, kder je Bog človeku, potem ko je greh storil, Odrešenika obljubil; in cela stara zaveza z vsemi svojimi darimi, opravičili in šegami je bila le predpoda nove zaveze in kar v stari pomankuje, to nova dopolnuje.

3.) Dasiravno pa zgodovina naše svete vére blizo šest jezar let obseže, ima vendar toliko neoporekljivih spričb in imenitnih dogodb, da nihče, ako nima skalenega uma, nad njeno istino ali resnico dvomiti ne more; in kar bukve sv. pisma važnejšega kaj povejo, kakor od greha prvega človeka, od obljube odrešenika, od vesolnega potopa i. t. d. to vse tudi greški in rimski zgodopisci poterdi. Nobeden narod nima zgodovine tako globoko utemeljene, kakor jo kerščanska véra ima. Vse rodovine od Adama do Kristusa so nam na tanko znane in vse cerkvene poglavarje od sv. Petra od sedajnega papeža lahko z imenom povemo. Kako čudno lepo se vse versti! kako premodro je vse vpeljano!

4.) Clo Judje, ki so kristianov naj bolj terdoglavni nasprotniki, pričajo akoravno zoper svojo voljo resnico in božji izvir naše

svete vére. V svojih svetih bukvah namreč zlo skerbljivo ohranjujejo celo zgodovino in vse prerokbe stare zaveze, na koje se mi naslanjamo, tako da nihče oponesti ne mora, kakor bi kristjani kaj popačili ali vrinili bili.

5.) Tudi tega nihče tajiti ne more, da le s posebno pomočjo in gnado božjo je kerščanska véra črez celi svet se razširiti zamogla. Apostoli namreč, ki so jo oznanovali, so bili nizkega rodu, ubogi in nepoznani, si niso nikolj po šolah glave belili in nikjer pridgovati vadili. Véra, ktero so učili, in ktera le pokoro ponižnost in lastno zatajevanje hvali in priporoča; vse sovraštvo pa, poželjivost mesa in lakomnost časti in blaga čerti in prepoveduje, samopašnim hajdom dopasti ni mogla: zatorej so se bogatini in veljaki na uboge ribiče zaničljivo ozerali, modrijani in učeni zasmehovali jih, in vladarji in oblastniki z mečem in ognjem preganjali. Pri vsem tem so pa ubogi ribiči vendar le zmagali in Jezusov nauk po celem svetu razširili, in scer tako naglo razširili, da je sv. Justin kmalo po smerti apostolov vpričo vseh ljudi pisati smel: „Ni znanega naroda, ne med divjaki ne Gerki, kder bi se v imenu križanega Jezusa molitve in zahvale Bogu Očetu in Stvarniku vesolnega sveta ne opravljale.“ — Kdo drugi, kakor vsemogočen Bog je zamogel to čudo storiti? Ako ne verjamemo, da so se čudeži godili, velí sv. Auguštín,

je to naj veči čudež, da je vesolni svet brez čudežev véroval.

6. Ali ne samo utemeljena na čudeže je kerščanska katolška cerkva, nego (ampak) tudi to je veliko čudo vsemogočnosti božje, da se v toliko stiskah vedno ohrani in ne zatere. Kraljestva in cesarstva se razsujejo; Kristusovo kraljestvo samo vse prebije in vseskoz raste: ako v jednom delu sveta omahuje, se pa zato v drugem še bolj razširuje. — Od nebrojnih sovražnikov je bilo od zibeke svoje obdano, strašno so nad njim razsajali in mu protili: kerščanska cerkva nima nobene vojne, braniti se napadov; nobenega meča, hudej sili se ustaviti — ko bi jo božja roka ne podpérala in njegova moč ne deržala, že zdavnej bi bila zarterta in vničena.

7.) Še bolj krasna se nam vidi kerščanska cerkva, ako se ozremo na radostni sad in neizrekljivi blagor, kterega vun in vun po zemlji deli in ljudem daruje. Kderkoli se njena prijazna luč posveti, ondi divjost beži in omika sledi. Ona je povzdignula kmetijstvo in teržtvo, je obudila umetnost in znanost, ter prepovedala sužnost in žertve ljudi. Ona nam v žalosti, v boleznih in siromaštvu solze otéra in je naša posledna palica v neznano večnost. Ob kratkem: kerščanska véra je v resnici drevo življenja, kterega je Bog v paradizu vsadil, da bi vsi ljudje v njegovi senci mirno počili.

vali in se poživili od njegovega žlahtnega sada.

Kam, v kak nesrečen prepad narod pride, ki kerščansko katolško véro zapusti, zgodovina vsih časov veliko žalostnega zaznamvanega ima. Tam v Afriki, kder so nekdej sloveče cerkve v Kartagini in Alesandrii bile; tam v Azii — v Antiohii, v Efezu, kder sta sv. Joan in Ignaci učila, in je kerščanska véra v najlepšem cvetju bila, zdaj hajdi, Turki gospodarijo, in namest sv. križa nad cerkvami se le polmeseč lesketa. In kako grenki sad zori zlasti po nemških deželah, ktere so od prave vére odpadle, vsi dobro vemo. Ako se pa drevo na sadu pozna, kakor Jezus veli, mora vsaki kdor predsodkov nima, obstati, da kerščanska véra, ki je toliko blagonosna, od Boga izvira; nevéra in krivovéra pa, ki tako gorjup sad rodi, od hudega pride, ki ljulko med pšenico seje.

8.) Na vse zadnje pa, ako se to povzame in prevdari, kar je bilo do zdaj rečenega, se jasno vidi, da cerkva, ktera toliko neizrekljivega blagorja za časnost in večnost rodi in ljudem daja, ktero je Bog sam na čudeže utemelil in vun in vun z čudežmi povelečuje, ne more nobena druga biti, kakor rimsko-katolška cerkva.

Ona in nobena druga je tisto žlahtno nebeško drevo, gorčičnemu zernu podobno,

kterega je Jezus v naše izveličanje vsadil; ona je tisti zali vinograd, kterega je Jezus zasadil, in ga škofi in ostali mašniki pod vladarstvom rimskega papeža obdelulejo. Sam sveti Duh ga poliva s svojimi gnadami in ogreva s svojo nebeško lučjo. — Vse druge vére pa, kolikor jih je na svetu, naj že bodo Lutranov, Kalvincov, novokatoličanov ali kake druge, so napčne vére, v kterih ni izveličanja; so suhe veje, ki ne rodé dobrega sadu; so votli vodnjaki, v kterih v naj večí sili vode ni. Vsaki sadež, veli Jezus, kterega ni moj nebeški Oče vsadil, bo izruvan;“ tako tudi krivo-
vér nobena obstanka nima — zrastejo, se razšopirijo in — usahnejo. Sama kerščanska katolška cerkva vékomaj ostane; ona se ne postara, ne obledi, marveč je zmirom lepa, neomadeževana in polna veličastva; zakaj ona ima obljubo Gospoda: Na to skalo bom sozidal svojo cerkvo, in vrata peklenške je ne bodo zmagale. — Glejte, jaz sim pri vas vse dni do konca sveta. (Mat. 16. 18.)

Zapopadek.

V v o d.

I. P o g l a v j e.

	Strana
Od vére	4
I. <i>Razdelek.</i> Kaj da je katolska véra	—
II. <i>Razdelek.</i> Od dvanajstérih členov vére	9

II. P o g l a v j e.

Od upanja	22
I. <i>Razdelek.</i> Kaj da je kerščansko upanje	—
II. <i>Razdelek.</i> Od molitve	23

III. P o g l a v j e.

Od ljubezni	30
I. <i>Razdelek.</i> Kaj da je kerščanska ljubezen	—
II. <i>Razdelek.</i> Od deset božjih zapoved sploh	31
III. <i>Razdelek.</i> Od deset božjih zapoved posebej	33
IV. <i>Razdelek.</i> Od cerkvenih zapoved sploh	41
V. <i>Razdelek.</i> Od cerkvenih zapoved posebej	42

IV. P o g l a v j e.

Od svetih sakramentov	49
I. <i>Razdelek.</i> Od svetih sakramentov sploh	—
II. <i>Razdelek.</i> Od svetih sakramentov posebej	50

V. P o g l a v j e.

Od kerščanske pravice	79
<i>Pervi del</i> kerščanske pravice	—
Varvaj se hudega	—
<i>Drugi del</i> kerščanske pravice	82
Stori dobro	—

P r i s t a v e k.

Od štirih poslednih reči	90
------------------------------------	----

P e r v a d o b a .

Dogodivščina starih časov.

*Od začetka sveta do Kristusa (od l. 4000 pr. Kr.
do njega rojstva.)*

	Strana
1. Stvaritva sveta	93
2. Pervi greh in obljuba odrešenika	94
3. Bratomor	—
4. Potop sveta	95
5. Noetova rodbina	96
6. Abraham in njegov zarod	97
7. Izhod iz Egipta. Mojzes	99
8. Potop Egipčanov	100
9. Božje zapovedi	101
10. Vhod v obljubljeno deželo	102
11. Izraelski sodniki	103
12. Izraelski kralji	—
13. Asirska in Babilonska sužnost	104
14. Preroki	105
15. Stava novega tempelna	106
16. Makabeji	107
17. Polnost časov	108

D r u g a d o b a .

*Dogodivščina Jezusa Kristusa in prvih zlatih
časov njegove vére. (od l. 1 do 312 po Kr.).*

18. Rojstvo in mladost Jezusa	110
19. Jezusa kerst, post in uk. Zvolitva apostolov	112
20. Jezusovi čudeži	113
21. Zadna večerja	114
22. Jezusovo terpljenje in smert	115
23. Jezusovo vstajenje in njegov vnebohod	118
24. Prihod sv. Duha	119
25. Razšir in preganjanje vére med Judmi	120
26. Razdjanje Jeruzalema. Razšir in preganjanje vére med nevérniki	122
27. Življenje tedajnih kristianov	125
28. Zmaga kerščanstva	126

T r e t j a d o b a.

Dogodivščina srednih časov kerščanstva.

Od cesarja Konstantina do velike ločitve v zahodni cerkvi (l 312—1517 po Kr.)

	Strana
29. Mirni časi kerščanske vére	128
30. Krive vére in razkolnosti v véri	129
31. Vesolni cerkveni zbori	131
32. Cerkveni učitelji in sveti očetje	132
33. Puščavniki in menihi	133
34. Selitva narodov	135
35. Začetek in razšir kerščanske vére med Nemci in Slovani	136
36. Blagor in velika sreča kerščanstva	138
37. Odpad izhodne ali gerške cerkve od rimsko- katolske. — Muhamed	140
38. Križanske vojske	141
39. Lepi časi katolske cerkve	144
40. Mnoge razpertije	145

Š t e r t a d o b a.

Dogodivščina novih časov kerščanstva.

*Od velike ločitve v zahodni cerkvi do naših dni
(od l. 1517 po Kr.)*

41. Luter in drugi krivovérce	148
42. Tridentinski cerkveni zbor	151
43. Žalostni nastopki novih krivovér	152
44. Razšir katolske vére v prej neznanih krajih	154
45. Naj imenitnejši možje z tej dobi	156
46. Razšir nove nevére in zatiranje katolske cerkve. Razne prekucije v deželskih zadevah	160
47. Obuditva boljšega duha med katoličani in nada boljših časov katolske cerkve	165
48. Zagovor	168

